

LETO XXV. ŠT. 34 (1193) TRST, GORICA
ČETRTEK, 10. SEPTEMBRA 2020

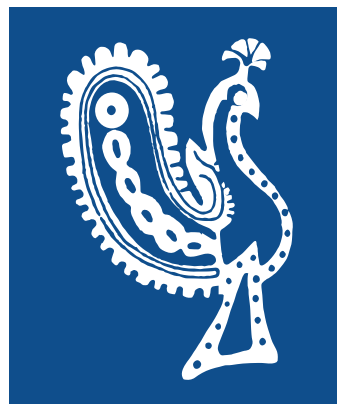
CENA 1,20€
www.noviglas.eu

TAXE PERCUE TASSA RISCOSSA
UFFICIO POSTALE GORIZIA, ITALY

SETTIMALE
Poste italiane S.p.a.
Spedizione in abbonamento postale
D.L. 353/2003
(conv. in L. 27/02/2004 n. 46)
art. 1, comma 1, NE/PD ISSN 1124-6596

NOVI GLAS

NOVI GLAS JE NASTAL Z ZDRUŽITVIJO TEDNIKOV
KATOLIŠKI GLAS IN NOVI LIST 11. JANUARJA 1996

Str. 8 / Gorica
Zborovska piramida SCGV
Emil Komel je živa!

Str. 14 / Opčine
Kljub letošnjim razmeram
doživet Marijanski shod

Str. 19 / Gledališče
Špela Pahor o tem, kako je
srečala kamišibaj

*"Čas trgatve, bendime, vendime ...
v nebeško milih Brdih,
svetovljansko lepi Vipavski dolini,
na krasnem Krasu,
v sončni Istri ...
Kako lep je naš svet!"*

Foto Tamara Mizerit

Ob bližnjem referendumu o zastopnosti
italijanskega parlamenta

Poziv senatorke Tatjane Rojc

Spoštovani in dragi prijatelji!

Prvič v vsem povojnem času smo danes volivci v Italiji pred determinantnim izzivom: poklicani smo, da se na referendumu dokončno izrečemo o zastopnosti italijanskega parlamenta. Za Slovence v Italiji to predstavlja še poseben izziv, posebno odgovornost. Ustavni očetje, ki so po drugi svetovni vojni sestavljali ustavo italijanske republike, so zapisali eno najpomembnejših in najplemenitejših temeljnih listin tistega časa, ki poudarja demokracijo, temelji na delu, ker predstavlja delo dostojanstvo za vsakega državljan. Sklicuje se na osnovne človekove pravice ter v prvem sklopu temeljnih principov zagotavlja zaščito priznanih jezikovnih manjšin. Prav zaradi tega predstavlja vsaka sprememba ustave dejanje, za katero si mora ne samo celotni parlament, temveč tudi vsak državljan prevzeti veliko odgovornost. Ob koncu druge svetovne vojne je Italija štela nekaj več od šeststiridesetih milijonov prebivalcev, danes jih šteje nekaj več kot šestdeset milijonov. Država obsega ozemlje, ki se razteza od srednje Evrope vse do meja z afriško celino, kar pomeni, da so potrebe in zahteve Apeninskega polotoka zelo raznolike. Ustavna reforma, ki predvideva drastično krčenje števila parlamentarnih predstavnikov državljanov, za katero smo poklicani, da se izrečemo na referendumu 20. in 21. septembra, predstavlja torej nevaren vulnus za italijansko državo. In za nas vse. Ko je pred dobrim letom ob nastanku nove vladne koalicije Gibanje 5 zvezdic postavilo kot temeljni pogoj potrditev te ustavne reforme, sem jasno povedala, da se s podpora taki reformi, ki v bistvu nima nikakršnih demokratičnih temeljev in torej ni nikakršna reforma, temveč zgolj propagandno geslo nekaterih sil, ki bi želele dejansko utišati demokratično diskusijo in torej pomen parlamenta, ne strinjam. Prepričana sem, da bi bilo potrebno temeljito razmisliti o prenovi zastopnosti tako poslanske zbornice kot senata, vendar ne v obliki, kakršna se kaže danes.

str. 2

BAZOVICA 2020 90-letnica smrti bazoviških junakov Kraj zločina naj postane kraj miru in sožitja!

Foto Damjan

Pogovor

Z vinogradnico
in podjetnico
Natašo Černic smo se
pogovarjali o njenem
vinu, o navezanosti na
domačo zemljo
in o pomenu
družinskih vrednot

6 Posvet

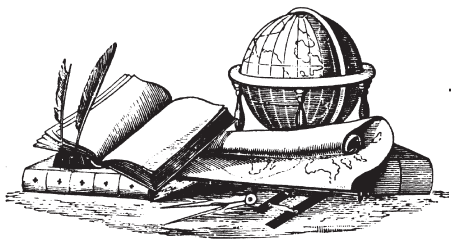
Minuli teden je
pri Slovenski matici v
Ljubljani, v organizaciji
SM in ZRC SAZU,
potekal zanimiv in
lepo obiskan posvet
o Simonu Rutarju in
Beneški Sloveniji

9 Predstavitev

Založba Mladika je v
Finžgarjevem domu na
Opčinah predstavila
letošnje publikacije
Marije Pirjevec, Vilme
Purič, Jožeta Horvata,
Rafka Dolharja in
Marija Čuka

11

2 Svet okrog nas

S1. strani

Poziv senatorke Tatjane Rojc

Vemo, da so imele nekatere politične opcije kot propagandni volilni slogan rez stroškov, ki jih za državni proračun predstavlja visoko število parlamentarcev. Strokovnjaki so izračunali, da bo prihranek minimalen, posledice pa zelo skrb vzbujajoče. Obstajajo vsaj trije temeljni razlogi, zaradi katerih je nujno zoperstaviti se z odločnim NE na referendumu: Prvi razlog temelji na prepričanju, da bo omejeno število parlamentarcev dramatično poseglo v demokratični državni ustroj: izvoljeni bodo izgubili stik z območjem in s potrebami državljanov, ker bo vsak od njih zastopal najmanj sto tisoč državljanov. To pomeni, da bodo temeljne odločitve v rokah omejenega števila ljudi. Demokracija bo torej vse bolj drsela v oligarhijo, kar je že samo po sebi nevarno. Drugi razlog se oslanja na vulnus za Furlanijo Julijsko krajino, ki je med najbolj prizadetimi deželami v okviru reforme: v senatni zbornici bo zastopanost okrnjena za več kot 4,2 %, v poslanski zbornici za več kot 38 %. To pomeni, da bo naša dežela s posebnim statutom in posebnimi potrebami v okviru državne politične slike krepko ošibila svoj glas: naše ozemlje meji z dvema državama, skrb za območje zaobjema težave z gorsko, obmorsko, ravninsko krajino, s potrebami pristanišča, kakršno je

tržaško, ki bo zaradi svoje mednarodne vloge terjalo vse večjo pozornost s strani politike ... Da ne govorimo o znanstvenih institucijah, ki so stalno pod udarom, o javnem prevozu, ki nas vse bolj izrinja na obrobje neke pozabljene periferije, in še bi lahko naštevali. Kako bo skupno dvanajst parlamentarcev različnih političnih opcij, in torej različnih svetovnonazorskih pogledov, v senatu in poslanski zbornici lahko skrbelo za vse to, kar terja naša dežela? Tretji razlog, ki pa je za Slovence v Italiji dejansko najbolj pomemben, je vprašanje izvolitve slovenskega parlamentarca: vse povojno obdobje so stranke leve in levosredinske opcije namenjale eno mesto med svojimi kandidati v parlamentu Slovencu, ki je bil v glavnem zadolžen za to, da spremlja problematiko slovenske manjšine. Najpomembnejše, kar smo dosegli, je bila odobritev zaščitnega zakona 38 iz leta 2001, ki bo v februarju naslednje leto obhajal dvajset let. Zakon predvideva (v sicer nekoliko ohlapni obliki), da mora država jamčiti olajšano izvolitev slovenskih zastopnikov v obe zbornici. Ta člen se do danes ni uresničil. Z rezom števila parlamentarcev, posebej v naši deželi, bo možnost, da ohranimo slovenskega predstavnika vsaj v eni od obeh zbornic,

skoraj nična, ker bodo imele nam naklonjene stranke vse manj mest na razpolago za svoje zastopnike. Kdo naj bi potemtakem prevzel skrb za naše potrebe? Mar tisti, ki trdijo, da smo privilegirani? Mar oni, ki o nas ne vedo ničesar? Ali mogoče številni, ki nas umejo zgolj kot sporni glas znotraj državnega proračuna? In kam bodo drsele pravice, ki nam jih zagotavljata ustava in zakon? Seveda si bomo vsi prizadevali, da bo nov volilni zakon, ki bo doživel prvo branje v poslanski zbornici šele po volitvah, obravnaval tudi slovensko zastopstvo v parlamentu, vendar je možnost, glede na skupno število parlamentarcev, ki jih predvideva ustavna reforma za našo deželo, da bi to uresničili, zelo skromna. Pomembno je, da se MNOŽIČNO udeležimo referendumu in odločno izrazimo svoje NE-strinjanje krčenju demokracije in državljanskih pravic, kar bo gotovo pripomoglo k temu, da bo vladna koalicija bolj pozorna na naš glas in nam bo, pri obravnavi volilnega zakona, pozorneje prisluhnila. Upam zares, da bo vsak od nas odgovorno razmislil o usodi naše narodne skupnosti in demokratičnih pravic naše države. Vsak NE je pomemben v kompleksnem mozaiku nove politične slike, ki bo zaznamovala našo prihodnost.

Priznanje zaslužnemu Slovencu

Prof. Edvard Gobec iz ZDA je prejel slovensko državno odlikovanje

Generalna konzulka Slovenije v Clevelandu Alenka Jerak je v nedeljo, 30. avgusta 2020, na slovesnosti na Slovenski pristavi pri

k prepoznavnosti Slovenije ter obogatitev spoznanj o dosežkih Slovencev v ZDA in svetu. "Filozof, sociolog,

v okviru katerega je več desetletij požrtvovalno raziskoval, zbiral in arhiviral podatke o slovenskih priseljenicah in njihovih potomcih, ki so v ZDA s svojim ustvarjalnim delovanjem na različnih področjih pustili močan pečat", so sporočili s slovenskega generalnega konzulata. Njegova dognanja so zbrana v knjigi Slovensko-ameriški izumitelji in inovatorji, velik del zbrane arhivske dokumentacije pa je podaril tudi Arhivu Republike Slovenije. Profesor Gobec je tudi avtor številnih člankov in samostojnih publikacij o slovenski narodni skupnosti v ZDA ter njihovih potomcih. Med njimi je najbolj znana publikacija Ponosen, da sem Slovenec.

antropolog in zaslužni profesor Državne univerze Kent Edvard Gobec je tudi ustanovitelj in ravnatelj Slovensko-ameriškega raziskovalnega centra,

Clevelandu profesorju Edvardu (Ediju) Gobcu (Edwardu Gobetzu) v imenu predsednika Boruta Pahorja vročila državno odlikovanje red za zasluge za prispevek

COVID-19 V ZDA največje število okuženih

Trump obljublja cepivo že konec oktobra, a za zdaj ga še ni

Vsvetu je s koronavirusom covid-19 okuženih 27 milijonov ljudi. Po podatkih, ki jih je v ponedeljek, 7. septembra, objavila univerza Johns Hopkins, je doslej zahteval skoraj 890.000 žrtv. Država z največ okuženimi so Združene države Amerike s 6.278.000 primeri. Tu je bilo mrtvih 189.000. Indija je po številu okuženih presegla Brazilijo. V azijski državi je zdaj 4.204.000 primerov, v južnoameriški državi pa jih je 4.137.000. Na četrtem mestu je Rusija z 1.027.000 okuženimi, presenetljivo veliko primerov beležijo v Peruju. Tu je covid-19 prisoten pri 689.977 oseb. Po številu smrtnih žrtv pa Indija, ki ima 1,3 milijarde prebivalcev, ostaja na tretjem mestu na svetu. V državi je umrlo 71.642 ljudi. V Braziliji je epidemija zahtevala 126.203 smrtne žrtve, v ZDA pa 188.540. Zgovoren je podatek, po katerem so v Indiji v enem dnevu našli več kot 90.000 okuženih. "V zadnjih dveh tednih se je povprečje povečalo z okoli 65.000 na okoli 83.000 primerov na dan, kar je 27-odstotno povečanje", je povedal virolog Šahid Džamil. Število se je povečevalo za okoli dva odstotka na dan, je dodal. To je označil za "precej skrb vzbujajoče". Indija v

povprečju testira po deset milijonov ljudi na dan, testiranja pa nameravajo še okrepiti. Po mnenju Džamila pa je to prepozno. "To bo odkrilo več asimptomatskih ljudi, ki so pravi vir tega širjenja v Indiji. Treba je okrepiti tudi testiranje na podežlju, saj več kot dve tretjini primerov prihaja od tam", je dodal. Kljub opozorilom, da bi lahko po številu primerov prehiteli ZDA, Indija postopoma odpira svoje gospodarstvo, ki ga je koronska kriza močno prizadela. Med aprilom in junijem se je skrčilo za rekordnih 23,9 %. Tako so po šestih mesecih znova začele delovati podzemne železnice v večjih mestih, kot sta Mumbai in New Delhi, ki sta med najhuje prizadetimi indijskimi mesti v epidemiji. Položaj pa je skrb vzbujajoč tudi v ZDA, kjer število okužb narašča v 22 izmed 50 zveznih držav. Pred tremi tedni so naraščale le na Havajih in v Illinoisu. V Južni Dakoti se porast ni zaustavil. Tu so v zadnjih dveh tednih našli 3.700 novih primerov okužb, kar je za 126 odstotkov več kot pred tremi tedni. V velikih državah, kot so Kalifornija, Teksas in Florida, pa število novih okužb pada. V New Yorku ne beležijo novih okužb že od konca junija. Predsednik ZDA Donald

Trump je zvezne države obvestil, da bodo konec oktobra delile cepivo proti koronavirusu. A cepiva še ni. Večje ameriške farmacevtske družbe zatrjujejo, da ne bodo popuščale pod političnim pritiskom pred volitvami in da bodo dale cepivo v obtok šele takrat, ko se bo izkazalo za učinkovito in varno. V Italiji so v ponedeljek, 7. septembra, zabeležili 1.108 novih primerov okužb, kar pa je za 200 enot manj kot dan prej. Skupno število okuženih je 278.000. Smrti zaradi koronavirusa je bilo doslej več kot 35.000. V Furlaniji Julijski krajini je zdaj 470 pozitivnih na covid-19. Novih žrtv na ta dan niso zabeležili, tako da je koronavirus doslej zahteval skupno 349 življenj. Od začetka epidemije so v naši deželi našli 3.934 okužb. V Sloveniji pa so v nedeljo, 6. septembra, potrdili 25 okužb z novim koronavirusom, ki so razpršene po vsej državi. Trenutno je v Sloveniji 525 aktivno okuženih. Zaradi okužb v vzgojno-izobraževalnih zavodih je v karanteni vse več razredov, a je situacija po oceni šolskega ministrstva za zdaj obvladljiva. Okužbo z novim koronavirusom so doslej potrdili pri 3.190 osebah v Sloveniji, skupaj je zaradi covida-19 umrlo 135 bolnikov.

Povejmo na glas

Sedanja nasprotja so preživela

Janez Povše

Če rečemo, da so sedanja nasprotja v svetu in med ljudmi preživela, potem imamo v mislih vse ostrejši nastop novih nevarnosti, ki so se postavile pred vse nas. Te nevarnosti, umestno jih je ponovno vzeti v misel, koronavirus, podnebne spremembe oziroma vse bolj zastrupljeno okolje ter migranti, te nevarnosti so temeljito razgalile obstoječe napetosti, ki so postale nesmiselne. Nesmiseln je postal boj za prestiž med narodi in državami, tudi boj za prestiž znotraj istega naroda, nesmiselno je postalo tekmovanje med civilizacijami in prerahlo soglasje med verami, nesmiseln je postal boj za nadvlado v manjših in celo v medosebnih prostorih. Ta vsesplošen boj na vseh ravneh, v bistvu vedno boj človeka proti človeku v tem ali onem imenu, se je pokazal ob nastopu omenjenih globalnih grožnjah, ki pretijo vsem brez razlike, kot nekaj skrajno škodljivega. Bil je seveda škodljiv in rušilen že prej, dandanes pa je absurden in gotovo velika človekova zabloda. Ker resnična nevarnost prihaja od povsem drugje, prihaja od zunaj in grozi vsem nam na vseh koncih sveta. Medtem pa se mi še naprej borimo drug proti drugemu, namesto da bi se složno uprli pojavom, ki zahtevajo strnjeno vseh, skupno delovanje in ukrepanje in temu primerno novo miselnost. V kolikor zadeva ne bi bila resna, bi bila že smešna, tako slepe utegnejo biti zmote človeka. V prispodobi rečeno se v misli le na posamične interese z vsemi močmi trudimo,

da bi vsak zase osvojili kar največ prostora na račun drugih, medtem ko nas, poudarjeno vse nas, neusmiljeno udarjajo posledice pandemije, zastrupljenost okolja in s tem neurja, viharji, poplave in plazovi ter na poseben način usoda migrantov, kjer smo prešibki za humanost, na katero bi bili ponosni. V tej luči bi bilo še kako koristno kar najhitreje spoznati, kako je edina rešitev, da se na sedanjem razpotju - na srečo vedno obstaja boljša možnost - opredelimo za povsem drugačno smer, za drugačno naravnost. Da namreč opustimo miselnost, ki je v nas očitno zgodovinsko zakoreninjena in želi še naprej oblikovati prihodnost človeka z nenehnim medsebojnim bojem in stremljenjem po prevladi nad vsemi in se pričnemo v svoje dobro pred nevarnostmi novega časa skupaj braniti ter se z njimi spopasti. To pa je seveda možno le tedaj, ko prepoznamo resničnega sovražnika, ki ni več drug človek, drug narod, druga država, druga civilizacija, ampak so grožnje novega časa, ki so uperjene proti vsem nam in nas napadajo z orožjem, ki ni orožje, kakršno poznamo, ampak je nemara nekaj še bolj rušilnega. V tej situaciji moramo pač pozabiti na svoje obračune, še več, moramo si seči v roko in postati povezanost vsesplošnega prijateljstva, vsesplošne solidarnosti. Za takšno solidarnost kot da nismo sposobni, ampak nevarnosti, ki se spuščajo na nas, bi v nas lahko spodbudile voljo, da jo bomo sprejeli kot svojo smernico. Razume se, da nas v nasprotnem primeru ne čakajo prav lepi časi.

BAZOVICA 2020 90-letnica smrti bazoviških junakov

Kraj zločina naj postane kraj miru in sožitja!

Kljub letošnjim kočljivim razmeram so organizatorji, Odbor za proslavo bazoviških junakov, bogato in slovesno proslavili 90-letnico ustrelitve štirih domoljubov, Ferda Bidovca, Franja Marušiča, Zvonimirja Miloša in Alojza Valenčiča. Bogat program se je pričel v torek, 1. septembra, s predstavitvijo knjige Tajna organizacija Borba, avtorja Milana Pahorja. V sredo se je na Proseku s prijetnim večerom končala bralna akcija Pod svinčnim nebom. V petek ob 13. uri je na Kongresnem trgu v Ljubljani potekala spominska slovesnost, govornik je bil časnikar **Peter Verč**, ki je izpostavil pomembnost zgodbe bazoviških junakov in zgodovine nasploh, ki sta lahko svetilnik v temni noči. Ob 16.00 je bila na vrsti slovesnost v Prešernovem gaju v Kranju, katere se je udeležil tudi predsednik RS **Borut Pahor**, ki je položil venec na spominsko obeležje in se v svojem nagovoru osredotočil na pojme svobode, prijateljstva in sožitja med narodi. Poklonil se je junakom, ki so bili heroji in ne teroristi, kot jih še pojmujejo v Italiji. Lepo bi bilo, če bi bili pravosodno rehabilitirani, to pa je žal dolg in zapleten postopek. Vsekakor je mnenja, da je bil letošnji skupni poklon z italijanskim predsednikom Sergiom Matarello zelo pomemben znak prijateljstva in politične rehabilitacije s strani italijanske države. Podobne misli je izpostavil doberdobski župan **Fabio Vizintin** v govoru, ki ga je prebral občinski odbornik Daniel Jarc, saj je bil župan zaradi slabega počutja odsoten. V soboto je bilo v Bazovici večerno predavanje zgodovinarja Štefana Čoka. Nedelja, 6. septembra, se je pričela ob 6.43 na bazovski gmajni z recitalom mladih kluba TIGR, ob 10. uri pa je bila spominska slovesnost pri Sv. Ani, kjer je prisotne nagovorila predsednica Društva mladih Slovencev v Italiji **Neža Kravos**. Pravzaprav je prebrala pismo, ki ga ni naslovila le bazoviškim junakom, ampak pravzaprav vsem Slovincem, predvsem starejšim. Spraševala se je, kako bi bilo, če bi se srečala z junaki v kavarni, če bi si bili všeč, če bi se ujeli, če bi imeli enak humor, vprašala bi jih, če je biti mlad danes podobno kot nekoč. Narodna skupnost namreč mladim še ne zaupa dovolj, da bi lahko prosto interpretirali izzive našega časa, izražali svoje kritično gledanje na stvarnost in jo suvereno sooblikovali. Postavljala si je še vrsto vprašanj glede naše narodnosti in naše slovenske narodne skupnosti, zakaj

se nekateri čutijo zamejci, drugi pa Slovenci, kakšna bo naša prihodnost, nas bo še zanimalo ostati v naših krajih ipd. Potem pa bi utihnili, pravi Neža Kravos: "Sede pri mizici v kavarni, bi zdaj poslušala vas, ne samo vaše besede, a tudi njihovo težo, sporočilo v njih. Poslušala bi zgodbe vaše mladosti in v njih

foto damj@n

iskala prvine strasti, ljubezni do našega naroda, našega jezika. Iskala bi sorodnosti z vašimi mislimi", na koncu pa si zaželela, da bi verjeli v potencial naše biti, naše zemlje in bi bili za te ideale pripravljeni garati, da bi se nehali bati novega in da bi skupaj promovirali razvoj in rast. "Rada bi, da bi znali gojiti strpnost, da bi bil naš skupni cilj stremljenje k poštenju, složni in navdušeni skupnosti, ki zavrača ozkogledost, zastarelost in vsakršno postavljanje zidov", je sklenila. Ob 15. uri se je pričela osrednja slovesnost pri spomeniku; letos je bila v režiji Marije Brecelj. Množica je preplavila bazovsko gmajno pred spomenikom, kjer so čakali organizatorji, ki so skrbno registrirali prisotne in preverjali, ali ljudje nosijo masko in upoštevajo medsebojno varnostno razdaljo. Posebna pohvala gre mladim skavtom in tabornikom, ki letos niso bili le častna straža, ampak so tudi pazili, da se ljudje držijo predpisov proti širjenju koronavirusa. Povezovalca dogodka sta bila Jure Kopušar in Tamara Stanese, ki sta prebiral dogodka iz tistega nekdajnega dne, ki so bili ob zvočnih efektihi še bolj doživeti in pretresljivi. Na dogodku in ob tej pomembni obletnici je bilo prisotnih res veliko avtoritet: tržaški župan Roberto Dipiazza, predsednik DZ RS Igor Zorčič, senatorka Tatjana Rojc, ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Helena Jaklitsch, veleposlanik RS v Rimu Tomaž Kunstelj, generalni konzul v Trstu Volko Volk, predsednik Italijanske unije Maurizio Tremul, župan Kranja Matjaž Rakovec, deželna svetnika Igor Gabrovec in Danilo

Slokar, predsednik SSO Walter Bandelj, predsednica SKGZ Ksenija Dobrila, župani in svetniki tržaške in goriške pokrajine, predsednik TIGR Primorske Gorazd Humar. Uvodni pozdrav je prisotnim namenil predsednik Odbora za proslavo bazoviških junakov **Milan Pahor**. Imena junakov, vklesana v kamen,

stopila še **Marija Bidovec**, nečakinja Ferda Bidovca, ki je poudarila pomen, ki ga imata besedi enotnost in dialog. V enotnosti nas ta dogodek izpred 90 let očitno združuje, čeprav je minilo toliko let in kljub temu da smo različni. Da smo zvesti svoji identiteti, še ne pomeni, da ne spoštujemo identitete

drugih, zato je pomemben dialog. Pomembno je vztrajati pri dialogu tudi, ko se nam zdi nemogoč, je povedala Marija Bidovec, ki se je zahvalila vsem prisotnim, ki ohranjajo

Peter Močnik

spomin in se zavedajo veličine bazoviških junakov. Po občutenem trenutku polaganja vencev sta bila na vrsti letošnja govornika, zgodovinar Mauro Gialuz in odvetnik Peter Močnik. Danes je dan, ko se spominjamo na 4 heroje, je povedal **Mauro Gialuz**, ki so simbol svobode in odpora ne le za Slovence, ampak za vse, ki so se borili proti fašizmu. Srečanje treh predsednikov leta 2010, letošnji poklon dveh predsednikov pri spomenikih in vrnitev Narodnega doma so zelo pomembni dejavniki prijateljstva med narodi in morajo biti referenčna točka širše tržaške skupnosti. Ne smemo pa pozabiti na poročilo slovensko-italijanske zgodovinsko-kulturne komisije, pravi zgodovinar. Dokument je bil sestavljen in bi ga morala italijanska država širiti v javnosti in šolah, to pa se do zdaj ni zgodilo. **Peter Močnik** je najprej dejal, kakšna čast in ponos je zanj to, da lahko spregovori ob 90-letnici spomina na bazoviške junake. Nova država, ki je

prišla v te kraje leta 1918, je obljubljala zaščito pravic, a začelo se je preganjanje naših ljudi. Državna oblast je izvajala načrt kulturnega, gospodarskega in tudi osebnega genocida slovenskega naroda. Bazoviški junaki so se temu uprli. Tukaj je nekaj narobe, zakaj jih imajo še za teroriste? Se sprašuje Močnik. Obisk italijanskega predsednika, najvišjega predstavnika države, na tem kraju pred skoraj dvema mesecema, je po oceni odvetnika nekaj le premaknil. Predsednik Italije ne hodi na kraje usmrčitve teroristov, in celo v spremstvu predsednika Slovenije! Očitno je zadevo poglobil. Tu pa se odpira novo poglavje: kako kot skupnost priti do tega, da bi tudi bazoviškim junakom bila dokončno zbrisana oznaka teroristov za italijansko državno oblast. To se je že zgodilo za obsojence drugega tržaškega procesa iz leta 1941 s sodbo kasacijskega sodišča iz leta 1971. Za odpravo sodb posebnega fašističnega sodišča je kraljevi namestnik, prihodnji zadnji italijanski kralj, leta 1944

Msgr. Stanislav Zore

izdal dva odloka: eden je predvideval možnost revizije procesov, drugi pa je predvidel izničenje sodb, ki so bile izdane za primere napada na institucije in politične organe, ki so nastali pod fašizmom. Ta drugi odlok je predvideval tudi kaznovanje fašističnih oblasti in oseb režima ter lustracijo v javni upravi, a ta del ni bil nikoli izvršen. Danes revizija prvega tržaškega procesa ni več možna, saj je bil odlok kraljevega namestnika, ki jo je predvideval, zbrisan leta 2009. Kljub temu se ne smemo predati malodušju, je spodbudno povedal Močnik. Seveda bo treba prepričati vrhovno sodišče in vojaške sodne oblasti, da se ponovita predlog in izid drugega tržaškega procesa. Nujno bo postaviti resen in argumentiran pravni okvir, utemeljitev, ki bo odgovarjala pogojem še zadnjega veljavnega zakona na tem področju. Napaka ni dovoljena, saj bi zavrnitev zahtevka po izbrisu sodb prvega tržaškega procesa pomenila dokončen in popoln poraz čistega spomina naših junakov.

Če verjamemo v vrednote demokratične države, ki je nastala iz odpora proti fašističnemu režimu, in če upoštevamo dogodke, ki nastajajo po najvišjih državnih oblasteh, ne moremo zanikati, da so bili bazoviški junaki žrtve nasilnega in genocidnega fašističnega režima, kateremu so se uprli z edinimi sredstvi, ki so jih imeli na razpolago in ki so bili le nujen in razumljiv odgovor na krivično nasilje. Ta odpor pa niso izpeljali zase, ampak za svoje ljudi, za nas vse, je na koncu slavnostnega govora poudaril Peter Močnik. Spominski dan je sklenila maša zadušnica v župnijski cerkvi v Bazovici. Sv. mašo je daroval ljubljanski nadškof in slovenski metropolit Stanislav Zore, ki je ob prihodu v Bazovico obiskal spomenik bazoviških junakov in fojbo. Ob njem je somaševal domači župnik Žarko Škerlj, ki je dejal, da naša naloga ni presojanje, še manj potvarjanje zgodovine, pač pa topel človeški spomin in naša molitev za vse krivično pobite. Nadškof **Stanislav Zore** je v homiliji razložil, zakaj se spominjamo na bazoviške junake. Najprej zaradi tega, ker vsak človek zasluži spomin, potem pa ker nam njihov življenje govori o vrednotah, ki so svete, o vrednotah, za katere je treba živeti, za katere je treba delati z vsemi močmi in znanjem, pa tudi o vrednotah, za katere je treba, če ne gre drugače, tudi umreti. Kako pomembno je to sporočilo danes, ko se zdi, da v ospredje stopa miselnost vseenosti, v kateri identiteta posameznika in tudi identiteta naroda nista več pomembni. Končno pa se jih moramo spominjati in se jih hočemo spominjati tudi zaradi njihove smrti. Smrt nekoga, ki jo je povzročilo nasilje posameznika, ideologije, določene politike ali države, mora trajno ostati opomin, kako daleč lahko pripelje prizadevanje ali hotenje po obvladovanju drugih, drugače mislečih. Kam lahko pripeljeta nepripravljenost in nesposobnost za dialog. Preteklosti ne moremo spreminjati, je povedal metropolit. Nimamo oblasti nad njo, ker je nimamo v posesti. Moramo pa jo sprejeti. Gre namreč za našo preteklost. Lahko jo zanikamo, jo tajimo, jo prilagajamo – še vedno ostane takšna, kakršna je bila. A če jo kakorkoli potvarjamo, smo prikrasani za možnost, da bi se iz nje v resnici lahko karkoli naučili. Če v odnosu do preteklosti živimo v laži, ta preteklost ne more postati učiteljica življenja.

/str. 15
Matevž Čotar

Sveta maša na 5.800 metrih nadmorske višine

Bližje Bogu skoraj ne bi mogli biti

Zgodilo se je v Nepal. Cilj naše poti je bil vrh 6.475 metrov visoke gore Mera Peak v osrčju Himalaje. V odpravi smo bili trije: voditelj odprave Andrej, globokoveren mož, Sašo, zapriseženi ateist, in Peter, duhovnik, nepopustljiv in odločen doseči cilj. V višinski tabor na 5.800 metrov smo prispeli sredi popoldneva osmega dne. Pogleli smo po blazinah, ki smo jih izvlekli iz šotora in se prepustili soncu, da nas je božalo. Ob ledeniški pokrajini, ob hladu, ki veje iz mogočnega skalovja nad nami, je bil vsak žarek sonca kakor nežna roka ljubljene osebe. Ko smo se naužili te nežnosti, se odpočili, se pripravljali za najsvetejše trenutke, tedaj se je čez vse to prečudovito stvarstvo spustil zastor. Objela nas je gosta megla. Ostali smo samo trije popotniki in Gospod. Neskončne lepote okoli nas so bile skrite našim očem. Pred nami je bila 2. maja 2019 le skalna polica. Na njej je bilo položeno rdeče-zlato pregrinjalo, ki so ga pred vetrom varovali majhni kamenčki. Na njem pa svečka, majhen križec, hostija in vino. V to skrivnost nismo gledali le s telesnimi očmi. Nismo je dojemali s čutili. Vanjo

smo vstopili s srcem. Skozi brezmejno prostranstvo, v globoke doline, preko visokih vrhov, tja do neba, sta odmevali Božja Beseda in naša molitev zahvale, za vse lepo okoli nas, za vse srečne dni med gorami, za vsak srečno prehojen korak, za naše iskreno prijateljstvo, ki se je spletilo v teh dneh, za

zaupanje, ki se je porodilo med nami in nam na zahtevnih delih poti postalo življenjsko pomembno. Donela sta molitev, prošnje za varstvo in pomoč, za naslednji dan, ko je bil pred nami najzahtevnejši del poti, vzpon na vrh gore. Zvenela je molitev za vse naše drage, za vse naše ljudi. Od tam, visoko pod nebom, se je zdelo, da jih Božji blagoslov, ki smo jim ga pošiljali, še lažje

doseže. Vse to in vse, kar nam je bilo podarjeno, smo položili na skalni oltar, v Gospodovo čudežno daritev, da bi doživeli skrivnostno zamenjavo in bili deležni dobrin, ki presegajo naše želje, upe in hrepenenja in da bi bili deležni Njegove bližine in Njegove navzočnosti. Vsa narava je vstopila v to dogajanje. Kakor v gledališču se je dvignil zastor. Megla se je razkadila. Odprl se je pogled na veličastno in mogočno stvarstvo. Nepopisno lepo je v barvah zahajajočega sonca v daljavi občudovati najvišjo goro na svetu, Everest, visok 8.848 metrov. Kot mogočen vladar stoji sredi panorame, ki jo krasi še pet osemstisočakov. Okoli njih in med njimi pa sedem, šest, pet štiri tisoč metrov v nebo segajoče gore. Vse odete v belo svatovsko oblačilo, pokrite s snegom in obdane z dolinsko meglo, ki valovi med njimi kakor nevestina vlečka. V tistem trenutku smo bili svatje z nebeško radostjo. Naš cilj se je uresničil 3. maja 2019 ob 6. uri zjutraj, ko smo dospeli na 6.475 metrov visoko goro Mera Peak v osrčju Himalaje. "Kako čudovito je tvoje stvarstvo, Gospod! Hvala za te nepopisne dogodke!"

Peter Orešnik

Slovenski škofje so imenovali dr. Tadeja Jakopiča

Imenovan novi predstavnik Slovenske škofovske konference

Tiskovni urad Slovenske škofovske konference sporoča, da je dr. David Kraner zaključil delo

Slovenski škofje so 1. septembra 2020 imenovali dr. Tadeja Jakopiča za tiskovnega predstavnika

Dr. Tadej Jakopič

tiskovnega predstavnika SŠK in odhaja na novo delovno mesto. Ob tej priložnosti se mu slovenski škofje lepo zahvaljujejo za vse delo, ki ga je opravil na Tiskovnem uradu SŠK in na področju koordiniranja delovnih teles SŠK. Dr. Kraner je opravljal omenjeni službi od leta 2018.

Slovenske škofovske konference. Dr. Tadej Jakopič je po končanem študiju teologije na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani dobil status mladega raziskovalca na Teološki fakulteti in vpisal podiplomski študij s področja religiologije. Zagovor doktorske disertacije z naslovom

Zgodovinski razvoj redovnega vodila v Suverenem malteškem viteškem redu ter njegov vpliv na podobo srednjeveškega viteza je uspešno opravil leta 2005 ter pridobil naslov doktor znanosti s področja religiologije. Od leta 2005 do leta 2009 je bil zaposlen na Teološki fakulteti UL kot koordinator za podiplomski študij ter je bil zadolžen za prenovu študijskih programov po bolonjskih smernicah. Med letoma 2016 in 2019 je deloval kot asistent na Teološki fakulteti UL za predmet ekleziologija ter predava zgodovino cerkve na Katehetsko-pastoralni šoli. Od leta 1996 je član Suverenega malteškega reda, od leta 2014 delgat za komunikacijo Slovenske asociacije suverenega malteškega reda in od leta 2019 tudi njen predsednik. Od 2009 opravlja strokovna vodenja za romarske skupine. Dr. Tadeju Jakopiču ob imenovanju iskreno čestitamo in mu želimo obilo blagoslova pri njegovem delu.

Ministrica dr. Helena Jaklitsch se je sestala z murskosoboškim škofom, msgr. dr. Petrom Štumpfom

Duhovna oskrba v slovenščini je zelo pomemben dejavnik tudi pri ohranjanju slovenske narodne zavesti

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu, dr. Helena Jaklitsch, se je 4. septembra 2020, v Murski Soboti sestala s tamkajšnjim škofom, dr. Petrom Štumpfom, ki je v okviru Slovenske škofovske konference zadolžen za vprašanja duhovne oskrbe Slovencev zunaj Republike Slovenije. Ob nedavnih obiskih ministrice v Videmski pokrajini in v Porabju so tamkajšnji rojaki posebej izpostavili problem pomanjkanja duhovnikov, ki bi lahko maševali v slovenščini. S tem se slovenščina umika iz cerkva, posledično pa pogosto tudi iz drugih krogov javnega življenja. Tudi rojaki, ki živijo v izseljenstvu po svetu, pogosto naprošajo, da bi mednje prišlo več slovenskih duhovnikov, ki so bili tradicionalno stebri

slovenskih skupnosti ter poživljali tudi kulturno in družabno življenje.

sile in skupaj iskati najboljše rešitve za rojake v zamejstvu in po svetu.

Ministrica in škof sta izmenjala poglede na to problematiko, strinjala sta se v oceni, da je duhovna oskrba v slovenskem jeziku izredno pomemben dejavnik tudi pri ohranjanju slovenske narodne zavesti in identitete, zato je potrebno napeti vse

S tem namenom bo ministrica dr. Jaklitsch obiskala tudi druge slovenske škofo; navsezadnje so prav vse slovenske škofije mejne, saj se dotikajo območij, kjer živijo zamejski Slovenci. Prav tako pa so se iz vseh škofij rojaki izseljevali v svet.

Kaj nam hoče povedati koronavirus? (19)

Primož Krečič

Bolezen in hrepenenje po ravnovesju

Želimo živeti polno in dobro, da nismo obremenjeni s težkimi bremenami in zlasti ne z boleznijo. Kjer je zdravje in so osnovni materialni pogoji ter vsaj majhna oblika ljubezni, more nastati ravnovesje, ki je izhodišče za mnoge dejavnosti in pozitivno samopodobo. Pri tem se je treba zavedati, da je ravnovesje sestavljeno iz skladnosti in nasprotji, da se vedno znova postavlja in ni nič dokončnega, enkrat za zmeraj. Podobno gibanje doživlja naravna, kar ugotavlja tudi sodobna znanost. Vse se začne znova, zjutraj je treba vstati, delati, iti skozi napore, jesti, se peljati, počivati, spati. Gibanje doživljamo na lastni koži in v vsem, s čimer se srečujemo. Zaustavitev je smrt in prepad, zato je težko živeti z ljudmi, ki se smilijo sami sebi, nimajo volje, da bi se borili, delali, ljubili. Krščanska duhovnost je gibanje, pomaga nam, da vstajamo iz majhnih smrti, se očiščujemo, osvobajamo in se odpravljamo na pot. Odrešenje je vstajenje, nov začetek, rešitev, osvoboditev. Gospod gre vedno naprej, tako kot je pokazal učencema v Emavsu. Tudi njega ne moremo imeti zase in svojo varnost, ampak nas spodbuja k novim odnosom in življenju. Sprejme križ in grob, kamor ga je poslala hudobija, toda njegovega Duha ne zaustavita nobena ovira in težava. S svojo ljubeznijo Jezus vzpostavlja ravnovesje in zdravje. Kliče v odnose in je obenem potrpežljiv, osvobaja od lenobe in daje upanje. Ne pusti nam, da bi se prepustili slepemu ritmu stvari in nagonov, ampak prihaja naproti za žive odnose ter nove začetke. Pomaga nam, da prisluhnemo svojemu telesu, ki ima veliko 'muh', vendar nas kot 'brat osel' nosi naprej. To, kar smo, smo v telesu. Če želimo ostati v gibanju in živeti v ravnovesju,

potrebujemo usmeritev in vodnika, ki nam bo odkrival pot in vzgajal za bistveno, da bomo šli, kamor moramo iti. Opozoril nas bo na zunanje ovire, pa tudi na omejenosti, ki so v nas. Vsak bi moral vedeti, kjer so njegove prednosti in šibke točke, kjer mora biti še posebej pozoren. Marsikaj se pri tem lahko naučimo od drugih, od opazovanja in pogovarjanja. Velike temeljne linije življenja nam odkrivata Božja beseda in Jezus Kristus, ki je šel skozi ozke čeri bolečine, hudobije in smrti ter jih premagal s svojim darom življenjem. Vedel je, da mora iti v Jeruzalem in kaj ga tam čaka, a je šel in s tem zmagal hudobijo ter osvobodil človeštvo. Ozdravitve zajemajo moč v tej njegovi žrtvi. Evangelist Marko govori o Jezusovi obuditvi Jairove hčerke in ozdravitvi ženske, ki je 12 let krvavela in iskala možnosti, da bi ozdravela. Življenje obeh je bilo na robu smrti, ker nista živeli ljubezni. Želja po ozdravitvi in rešitvi iz težkih stanj je globoka in vroča, ker so ljudje bivanjsko ogroženi, misel se jim vedno vrti okrog tega, poleg tega prihajajo vanje še druge, pogosto temne misli. Za ozdravitve je potrebno človeško znanje, pa tudi milost in celovito ozdravljenje od Jezusa, ki je izvir novega, osvobojenega življenja. Človeštvo išče cepivo za koronavirus, ne išče pa njega, ki celovito zdravi telo in dušo. Resnično ozdravljenje se odvija v odnosu in ljubezni, ki obda ter ozdravi vse, kar je bolno. Zato je pomemben stik z Gospodom, ki nam želi dobro, ne le en trenutek, ampak na dolgi rok. Prinaša novo gibanje, upanje, svobodo, notranji mir. Pri tem je potrebno veliko potrpežljivosti in ponižnosti, pogovarjanja, premišljevanja in poslušanja, pa tudi odločnosti. Toda, kdor se sam bori, se lahko kmalu zlomi. Vera potrebuje oporo in podporo. Najlepši stebel te podpore je molitev. V njej se odvija dialog z Očetom, Sinom in Svetim Duhom. Sveti Duh nas tolaži in poživlja. Zaradi njegove bližine nikdar ne omagamo. Samo življenje, ki se podarja, pritegne vse v gibanje in gradi ravnovesje zdravja, po katerem hrepenimo in si zanj prizadevamo.

30 let Škofijske karitas Koper

Božje zaloge so brezkončne in jih nikoli ne zmanjka

V soboto, 5. septembra 2020, so sodelavci Škofijske karitas Koper, skupaj s škofom dr. Jurijem Bizjakom, v koprski stolnici Marijinega vnebovzvetja praznovali 30-letnico ustanovitve Škofijske karitas Koper. Praznovanje se je začelo s sveto mašo. Ravnateljica Jožica Ličen je v uvodu povedala, da je bila Karitas v krajevni Cerkvi pred tridesetimi leti le črka na papirju in je bila prav ta črka potrebna, da so se smeli verniki združiti v tisoč in več karitativnih sodelavcev, ki želijo svojo vero udejanjiti v služenju bratom in sestram v potrebi. Skozi celotno bogoslužje je bilo čutiti veselje, da je ta obletnica prav na god svete Matere Terezije, male žene in velike vzornice sodelavcev Karitas. V pridigi je škof Bizjak poudaril, da gre ljubezen do Boga in do sebe skozi ljubezen do bližnjega. Sodelavce Karitas je opomnil, naj nikoli ne pozabijo, kdo jih pošilja in kdo stoji za njimi. Počutijo naj se kot delivci Božjih darov, ne svojih, temveč Božjih. Božje zaloge so brezkončne in jih nikoli ne zmanjka. Izrekel je zahvalo za izjemno človekoljubno delo, ki ga opravljajo, za oprijemljivo pričevanje ter dobro voljo in sveto potrpežljivost. In ob koncu besede, ki opogumljajo: “Naj se ob okrogli obletnici naše Karitas nadnjo spusti

Sveti Duh in tudi ona naj zasliši glas: ti si moja ljubljena hči, nad teboj imam veselje”! Višek praznovanja je bila podelitev zahval zaposlenim ter Dekanijskim in območnim Karitas, še posebej pa podelitev priznanj 11 sodelavcem, ki so zaznamovali začetke delovanja v mreži Karitas in še danes vztrajajo pri svoji odločitvi, to je služenju ljudem v stiski. Priznanje so prejeli: Dana Ivančič iz Bovca, ki se je še posebej izkazala v letih, ko sta ljudi prizadela potresa v Posočju in plaz v Logu pod Mangartom. Marija Mlinar in Giuliana Spina sta na Goriškem takrat in še danes prevzemali veliko skrb za sočloveka. Delavnice za starejše in Goriška dlan so zapisane z zlatimi črkami. Hermina Radinja in Ivica Vidmar sta dve duši, ki na Vipavskem tri desetletja znata prisluhniti in pomagati družinam, otrokom, ostarelim; prva v Centru karitas v Ajdovščini, druga pa na Gori. Marjan Geržina iz Postojne in Julka Dekleva iz Pivke že dolgo ne štejeta prostovoljnih ur, niti let, ko je potrebno pomagati, sta v prvi vrsti. Božidara Česnik iz Ilirske Bistrice je simbol Karitas na Bistriškem, tako v Centru karitas kot tudi v vsakdanjem življenju. Lojze Rupnik iz Črnega Vrha nad Idrijo je moder mož, ki že vsa leta zna prisluhniti in

svetovati. Klavdija Piciga in Kristina Prelc sta ženi, ki sta na Koprskem orali ledino, in mnogo je ljudi, ki bi jim danes rekli hvala. Srečanje karitativnih pionirjev je bilo ganljivo. Vse je dopolnil recital, ki sta ga s pesmijo in lepo besedo pričarala Jože Bartolj, urednik za kulturo na Radiu Ognjišče, in Tjaša Fajdiga, študentka na Kraljevi akademiji za glasbo v Londonu.

Pogled v zgodovino 1990 – 2020: Škofijsko karitas Koper (ŠK KP) je ustanovil škof Metod Piriš v septembru 1990, istočasno z ustanovitvijo so se začele ustanavljati župnijske Karitas (ŽK). Od začetka do junija 2012 je bil predsednik ŠK škof Metod Piriš, od takrat dalje pa škof dr. Jurij Bizjak. Ravnatelj ŠK: Albert Štrancar, Matej Kobal, v. d. Slavko Rebec, Jožica Ličen. Konec leta 1992 je bilo ustanovljenih 40 ŽK, v začetku leta 1994 so se ŽK povezale v 5 dekanijskih (DK) in 3 območne Karitas (OK). V teh letih je

delovanje teklo v tri smeri: izobraževanje, postavljanje struktur in konkretna pomoč po enakih kriterijih. Takrat so se izoblikovale skupine, ki so pokrivalo določene stiske, v tem času so se pojavila tudi imena nekaterih prostovoljcev, ki so bili pripravljeni svoje moči in svoja znanja darovati širše tudi v programih Škofijske karitas Koper. Če razdelimo glavnino stisk in pomoči po prehojenih treh

desetletjih, je slika v nekaj besedah taka: Prvo desetletje (1990–1999) so zaznamovali vzpostavljanje strukture, izobraževanje in delo z begunci, saj jih je bilo na področju Koprške škofije v Begunskih centrih več kot 5.000 in prav toliko pri sorodnikih in znancih. Poleg materialne pomoči so v tem obdobju izstopale nepokrite stiske predvsem zasvojenih in Skupnost Srečanje je, ob podpori očeta Franca, leta 1995 dobila prvi center na Kostanjevici. Začele so se priprave za ustanovitev Materinskega

doma. V tem desetletju je bila velika preizkušnja potres na Bovškem. Sprejet je bil Statut ŠK, Pravilnik o materialni pomoči. Začele so se akcije: Umetniki za karitas, Da bo korak v šolo vesel, Posvojitev na razdaljo, Streha nad glavo, Namenska pomoč, ki trajajo še danes. V drugo desetletje (2000 – 2010) je Karitas vstopala v partnerstvo z državnimi in lokalnimi institucijami. Prepoznavati so se začeli obrazi novih stisk. V dekanijah so zaživel Centri karitas, kjer je usposobljena skupina prostovoljcev ob razdeljevanju pomoči spremljala ljudi v stiski, saj je v tem času 120 prostovoljcev končalo seminar za neprofesionalno svetovanje pri pokojnem psihologu Bogdanu Žoržu. Tekli sta usposabljanje in vodenje skupine Šole za starše. Leta 2006 se je začel izvajati Ukrep hrane EU za najbolj ogrožene. Obnovljena je bila hiša v Solkanu in ustanovljen Materinski dom, obnovljeni so bili Dom karitas v Soči za tabore in letovanja otrok in družin, Dom karitas v Bertokih za brezdomne in zasvojene in Dom karitas na Cesti. Nadaljevali so se začetki projekti in programi, v letu 2010 je Karitas zaznamovala pomoč ljudem zaradi recesije. Tretje desetletje (2011 – 2020) ni bilo brez presenečenj, vsaj pet let se je na Karitas

obračalo veliko število ljudi, ki so zaradi propada podjetij ostali brez dela. Nadaljevali so se programi ozaveščanja, zagovornišтва, zbiranja in razdeljevanja pomoči, predvsem pa poslušanja in podpore. Obstoječim programom je velik razvoj dosegel preventivni program za otroke Popoldan na cesti, ki deluje na desetih lokacijah. V tem času so se vselili prvi brezdomci v Hišo Malorca v Ajdovščini. Zavod karitas Samarijan se je po samostojni poti ob podpori ŠK širil na več lokacij. Program PNC se je iz Ceste preselil v Ajdovščino, v razvoju sta Center Bogdana Žorža in Mlada karitas. Umetniki za karitas so praznovali 25-letnico in ponesli glas lepote in dobrote na vseh pet celin. Dva podatka, ki o karitativni dejavnosti v koprski škofiji povesta veliko: 1. S Karitas je pokrita celotna škofija s 1.200 stalnimi in 1.300 občasnimi prostovoljci, ki letno opravijo več kot 100.000 ur prostovoljnega dela. Za izvajanje specifičnih programov je 10 zaposlenih strokovnih delavcev. 2. V letih 1990 – 2020 je bilo z darovanjem časa in spremljanjem ljudi v težavah v ŠK KP razdeljene več kot 7 milijonov kg hrane (7,410 ton). V povprečju je letno prejemale pomoč 10.000 oseb. Jožica Ličen, ravnateljica ŠK KP

Koprška škofija bo dobila novega zavetnika Po sv. Jožefu, sv. Hieronim!

Iz neuradnih virov blizu koprške škofije smo izvedeli, da bo 26. septembra škofija dobila novega patrona, sv. Hieronima. Zdaj je zavetnik sv. Jožef Delavec, ki so ga izbrali ob obnovitvi škofije v 70. letih prejšnjega stoletja. Takrat so ime verjetno izbrali deloma tudi zaradi komunističnega režima, ki je Cerkve preganjal. “Malo socialistično zveni, mar ne?” je hudomušno povedal neimenovani cerkveni dostojanstvenik. Sv. Hieronim v resnici ni novi patron, saj njegovo češčenje na Primorskem izvira že iz antike. Svetnik in prvi prevajalec Biblije v latinščino je bil namreč doma iz Stridona v Dalmaciji, neznanega kraja, ki ga lahko iščemo v zaledju Reke na Primorskem v današnji Sloveniji. Koprška škofija je sv. Hieronimu zadnja leta posvetila veliko pozornosti, saj se spominjamo 1.600. obletnice njegove smrti. V krščanstvu pa smrt, posebej za svetniške osebnosti, pomeni praznik, saj je to odhod v

nebesa. Eden od štirih velikih zahodnih cerkvenih učiteljev, sv. Hieronim, je bil rojen okrog leta 345, umrl pa je 30. septembra leta 419 ali 420. Prof. dr. Rafko Valenčič, primorski duhovnik in avtor knjige Sveti Hieronim – mož s Krasa, je dal pobudo, da škofija lani in letos slovesno obeležuje to obletnico. V koprski škofiji je Hieronimu posvečenih šest podružničnih ali romarskih cerkva: Bošamarin, župnija Koper–stolnica; Čelje, župnija Ilirska Bistrica; Koritnice, župnija Knežak; Kozana, župnija Biljana; Nanos, župnija Podnanos; Topolovec, župnija Sočerga. Prav na Nanosu bo tudi prvi shod po sprejemu novega zavetnika v nedeljo, 27. septembra opoldne. Kaj bo poslej s sv. Jožefom Delavcem, ni jasno. Navadno postanejo zavetniki, ki jih zamenjajo, sozavetniki. Izjemno priljubljeni svetnik Jožef bo tako verjetno še naprej ostal sozavetnik koprške škofije.

Tino Mamić

Misel na 24. nedeljo med letom Ljubezen ne pozna mere

Od evangelija 24. nedelje med letom mi pride na misel tista italijanska reklama za telefonskega operaterja, ko je dekle po telefonu fanta spraševalo: “Me ljubiš? Koliko me ljubiš”? Tudi v našem odlomku Peter Jezusa sprašuje po količini. Res, da sprašuje po količini odpuščanja, a odpušča le tisti, ki ljubi. Velikokrat mi zvenijo v ušesih besede zakoncev ob srebrni poroki, ko so ju spraševali, kako jima je uspelo ostati skupaj toliko časa, kakšen je recept. Rekla sta, da je ta recept v eni sami besedi: “Odpuščanje”. Sliši se seveda zelo enostavno, pa nikakor ni, ravno zato, ker je človek drugačen od Boga, ker človek vsako stvar meri in ocenjuje. Vedno gleda, kako bi se na takšen ali drugačen način okoristil, kako bi prišel dobro skozi. Bilanca je seveda v tovrstnem početju zelo pomembna. Dandanes je nekaj dobro in koristno le, če prinaša 'profit', torej, po slovensko – dobiček. Žal to velja tudi za naše 'odnose' oziroma bi jih

bilo bolje označiti za zveze. Prijatelj bom s tistim, ki mi bo prinesel večjo korist, prav tako se bom spustil v zvezo ali poroko le z nekom, ki ima denar, moč ali družbeni položaj. Takole merimo in tehtamo. Tehtamo in merimo tudi, koliko se nam, dobesečno, splača poročiti se in imeti otroke. Vsaka zadeva nas na neki način stane, vsakdo nam hodi v zelje in nam odžira naš 'kapital', naše premoženje. To se lepo vidi tudi na meddržavni ravni, kjer bogate države že dolga desetletja na revne gledajo kot na zajedavce, kot na 'nebodigatreba'. Ker pa tako gledamo na vse, skušamo tudi na tak način odpuščati sočloveku. Mislimo si, da je treba vzpostaviti pravično 'bilanco' – če je kdo storil meni kaj, mu je treba z isto mero tudi vrniti. Če bi veljalo med nami talionsko načelo 'oko za oko in zob za zob', bi bilo še v redu, vendar pa nas evangelij opozarja, kako smo ljudje, ko se zapremo sami vase in vse presojamo skozi očala jeze, 'brez mere' hudobni, kako v svoji ozkosrčnosti znamo narediti

'iz muhe slona'. Popelje nas na začetek Svetega pisma: “Kajti Kajn bo sedemkrat maščevan, Lameh pa sedeminsedemdesetkrat” (1 Mz 4,24). Za vsako krivico, ki se nam je zgodila

ali mislimo, da se nam je zgodila, je treba vrniti z mnogo večjo mero, pravzaprav brez mere – “mož, ki je to storil, mora umreti” (2 Sam 12,5)! Tako ali drugače je treba človeka uničiti, ga pohoditi, ga odstraniti s položaja. Jezus nas, nasprotno, uči,

da moramo res biti 'brez mere', vendar v ljubezni in odpuščanju. Vselej nam mora v ušesih zveneti: “Bodite torej popolni, kakor je popoln vaš nebeški Oče” (Mt 5,48). Ta resnično nima mere v ljubezni in odpuščanju. Če ga iz srca prosimo, nam odpusti še tako velikanski dolg (Herod Veliki je imel npr. letni proračun ok. 900 talentov) – to je storil že neštetokrat in še ničlikokrat bo to storil. Naša mera je ta, da moramo vedno in brez zadržkov odpustiti. Po tem, koliko in kako znamo odpustiti, lahko vidimo, kje smo na naši poti. Kadar grešimo, smo človeški, kadar odpustimo, smo zares Božja podoba. Naše srce je takrat res podobno Božjemu. To moramo delati, za to se truditi, saj nam v nasprotnem primeru – spet smo pri količini – ne bo pomagalo niti deset tisočkrat deset tisoč rožnih vencev, kakor nas je v prvem berilu lepo posvaril modri Sirah: “Kako bo človek, ki kuha jezo zoper drugega človeka, pri Gospodu iskal ozdravljenja” (Sir 28,3)?

Andrej Vončina

POGOVOR Nataša Černic, vinogradnica in podjetnica

Vino je umetniško delo

Na Vrhu Sv. Mihaela, v starem vinogradu, ki ga objemajo gozd, skale in barvan ruj, narava skrbi za vsak grozd, nudi mu pristnost rdeče, mastne kraške zemlje. Oblikuje ga v dežju, vetru in toplem soncu. Iz teh grozdov Nataša Černic proizvaja visokokakovostna vina Grad Rubije. V njeni čudoviti kleti sva se pogovarjali o vinu, kulturi, otrocih in seveda o najinem Krasu.

Kakšna bo količinsko in kakovostno letošnja vinska letina?

Predvidevamo, da bo precej kvalitetnega grozdja, saj smo imeli sonce ob pravem času. Mi bomo začeli s trgatvijo šele čez kakšen teden, zato upamo, da nam bo vreme še naprej naklonjeno. Trenutno se ukvarjamo s čiščenjem listja, tako omogočimo grozdju, da dobi čim več sonca – zadnje sonce je za nas zelo pomembno, ker imamo precej vlažen vinograd, vlaga, ki se ustvarja na grozdju, pa lahko omogoči, da se razpasejo določene bolezni.

Povej nam kaj o svojem vinu. Katere so njegove značilnosti?

Proizvajamo vitovsko, malvazijo in teran. Vsaka sorta ima svoje značilnosti in svoje potrebe. Najprej trgamo malvazijo, nato teran, nazadnje vitovsko, ki je zelo "počasna" sorta. Naša vitovska ima največ 12,5% volumenskega deleža alkohola, a vsekakor zelo dobro strukturo. Vina maceriramo na nadzorovani temperaturi kleti, to se pravi, da uporabljamo postopek, pri katerem moštu pustimo, da ostane v stiku z olupki grozdnih jagod. S tem spodbudimo vrenje in vinu omogočimo, da pridobi vse arome in fenole, ki bodo tisto letino razlikovali od ostalih. Pri proizvodnji našega vina rada opravljam več poiskusov, vinu prisluhnem in končno dobim proizvod, ki je rezultat različnih vinifikacij – grozdje iste letine in iste sorte predelujem na različne načine.

Kdaj si se začela ukvarjati z vinogradništvom?

Trte smo vedno imeli, moj ded Leonard je zase in za svoje prijatelje prideloval nekaj vina sorte malvazija, sama pa sem se z vinogradništvom začela ukvarjati, ko smo v družini začeli projekt o gradu Rubije. Po dedu Leonardu sem poimenovala našo malvazijo, ime tega vina pa smo spremenili ob rojstvu naše Asje, tako da je vino postalo Leonard MalvAsja. S tem smo hoteli poudariti, da nam družina veliko pomeni,

da želimo njene vrednote posredovati naslednjim rodovom. Moj oče je spoznal vrhunska svetovna vina med svojimi poslovnimi potovanji. Vzljubil jih je

Vezano je predvsem na tradicijo, delno na inovacijo. Inovacija je predvsem v tem, da pri proizvodnji svojega vina zelo upoštevam podnebne spremembe – v

in priznati moram, da ima odličen čut za okus in vonj. On mi je posredoval svoje znanje in ljubezen do vinarskega poklica. Opravila sem tudi več tečajev, ustvarjanja dobrega vina pa sem se konkretno izučila med delom v kleti. Vinogradniškega poklica se učimo celo življenje in v vinu se zrcalijo življenjska obdobja vinarja samega.

Koliko hektarjev vinogradov imaš? Koliko steklenic pa pripravljaš?

Vinograd se razteza na desetih hektarjih zemlje, letno proizvajam 30.000 steklenic. Mnenja sem, da je problem današnjega tržišča ta, da je ponudba previsoka,

količine vina so prevelike, cene so prenizke, mi pa smo obrtniki, umetniki v svojem poklicu: proizvajamo manjše količine vina in se popolnoma osredotočamo na kvaliteto.

O tvojem vinu lahko rečemo, da je bolj vezano na tradicijo ali na inovacijo?

Katere izbire si opravila glede pridelave grozdja oz. vina?

Pri delu v vinogradu že nekaj let sodelujem s tržaškim vinarjem Edijem Kantejem in njegovimi delavci. Z njimi se stalno posvetujem, trgatev in vodenje kleti pa sta popolnoma moja zadeva. Mnenja sem, da imajo pri zdravju vinograda največjo vlogo podnebje in njegove spremembe: od leta 2010 nismo imeli več tradicionalnih trgatev. Iz leta v leto imamo preveč dežja ali preveč sonca, ki trtam škodujeta. Trte moram opazovati, zanje skrbeti, primerno odločati in to me neizmerno veseli. V kleti delam sama, ob potrebi mi priskoči na pomoč kletar. Osebnostno skrbim za približno 200 hektolitrov vina in moj način dela je zelo enostaven: ne pretakam veliko, saj več pretokov povzroča oksidacijo vina, stekleničim pa enkrat letno. Moja vina so naravno fermentirana, brez dodatnih glivic, macerirana. Prepričana sem, da na proizvodnjo posameznega

vino na glivicah je ključnega pomena za doseg kakovosti. V tistem letu smo namreč v vinogradu imeli velike težave s preobilico dežja in s peronosporo. Proizvodnja je bila zelo nizka, vino je bilo "prelahko" in odločila sem se, da bom bela vina pustila na glivicah. Svojim prodajalcem, poslovnim partnerjem, sem pošteno sporočila, zakaj sem prodajo zakasnila. Tisto letino sem začela prodajati šele letos – čas je naredil svoje, vino je čudovito! Jaz vina ne stabiliziram in ne filtriram, prepričana sem, da se opazovanje vina in spoštovanje narave vedno obrestujeta. Z vinom se moraš obnašati kakor z otrokom: bistvenega pomena je, da mu posvečaš pozornost.

Komu prodajaš svoja vina?

Imaš tudi spletno trgovino?

Svoja vina prodajam državnim distributerjem, ki poslujejo z restavracijami in spletno prodajalno vin Tannico. Delež naše proizvodnje gre tudi na Japonsko, veliko pa delam

Žal moram povedati, da je moralo zaradi koronavirusa veliko podjetij svoja vina razprodati po prenizkih cenah v veleblagovnicah, ki so bile med epidemiološko krizo edine odprte. V velike markete je šlo vino, ki bi ga morala večja in manjša podjetja prodajati restavracijam. Finančna škoda je bila za celotno vinsko industrijo zelo velika. Jaz sem se odločila, da svojega vina ne bom razprodala, in sem raje počakala, da so restavracije spet odprle. Med tem časom sem se popolnoma posvetila skrbi za vinograde.

Kakšen je tvoj odnos do narave, do kraške pokrajine?

Naravo spoštujem in ljubim. Naš vinograd ima v primerjavi s tržaškim področjem posebno vlažno mikroklimo, ki jo moramo stalno nadzorovati. Zaradi velikih temperaturnih razlik med dnevom in nočjo pa ima moje vino posebne arome in plemenito plesen vsako leto. Kras je zemlja mojega očeta, zemlja mojih dedov. Težko lahko opišem svoj odnos s tem ozemljem, z rdečo kraško zemljo. Ko sem bila še otrok, sem rada držala zemljo v svojih ročicah in jo vohala. Še se spominjam vonja po mokri zemlji in kalciju karbonatu, ki sem ga čutila v naši naravni kraški jami Kraljici Krasa. Vezana sem na ta čisto posebni vonj in skušam ga pridobiti tudi v svojih vinih. Otroštvo pusti na človeku svoj pečat.

Katera je po tvojem mnenju enološka prihodnost naših krajev?

Naša enološka prihodnost je vezana na razumevanje klimatskih sprememb in na večje sodelovanje med posameznimi proizvajalci. Vedno bolj pomembna bosta medsebojna pomoč in vzdrževanje visoke kakovosti naših vin. Ustvarjati moramo bisere in se naučiti jih primerno predstavljati na tržišču – komunikacija je bistvenega pomena in ozemlje, na katerem je vino nastalo, mora biti razpoznavno na posameznih steklenicah.

Kaj nam lahko poveš o svoji kleti, ki je res nekaj posebnega?

Prvotno smo si želeli zgraditi našo klet v galerijah iz časa prve svetovne vojne. S tem smo nameravali našim strankam konkretno predstaviti, kakšna je bila vojna v naših krajih, obenem pa sporočiti potrebo po miru in sožitju med narodi. Tedaj nam zakon tega ni omogočal, zato smo klet leta 2000 začeli graditi v neposredni bližini galerij. Nastala je umetnina.

/ str. 11

Katja Ferletič

vina vpliva osebni okus vinarja. Lahko rečem, da so moja vina drugačna, zelo "ženska", saj niso "težka", taka so, kot so meni všeč: elegantna, prefinjena, uravnovešena, "umetniška".

Kako ocenjuješ rezultate takega načina pridelovanja?

Izbire, ki sem jih naredila, se obrestujejo. Moja vina so aromatična, posebna in govorijo o letinah: v vinu se mora, kot v napisanem dnevniku, razbrati to, kar se je v naravi zgodilo med zorenjem grozdja. Popolnoma nasprotujem standardizaciji in industrializaciji v vinogradniškem sektorju, saj ne dovoljujeta, da pride do izraza narava, njene dobre in slabe lastnosti, ki jih mora vinar spretno vnesti v svoje umetniško delo. Lahko navedem primer. Leta 2014 sem spoznala, da pustiti

s privatniki, z gosti, ki prihajajo v naše kraje, radi raziskujejo naše ozemlje, obiskujejo mojo klet in restavracijo. Skušam jim nuditi edinstveno izkušnjo ob spoznavanju ozemlja, naše zgodovine in svojih vin, pri tem pa sodelujem z različnimi partnerji, ki se ukvarjajo s turizmom, in turističnimi vodiči ter agencijami. Gostje lahko izbirajo med različnimi paketi, ki vključujejo ogled bunkerjev iz prve svetovne vojne, kraške jame, vinograda, gradu Rubije in kleti z degustacijo naših vin. S svojimi vini sem prisotna na raznih sejnih in prireditvah, naj omenim Friuli DOC, Vinitaly, Okusi ob meji.

Kakšne posledice je prinesel koronavirus na prodajo vina?

Veliko vina je še v kletih.

Osrednja slovesnost ob prazniku Mestne občine Nova Gorica

Med zaslužnimi prejemniki priznanj je tudi Zveza slovenske katoliške prosvete

Tudi letos je Mestna občina Nova Gorica z vrsto privlačnih in raznolikih dogodkov obeležila občinski praznik. Osrednja prireditelj s podelitvijo priznanj zaslužnim občanom, društvom in ustanovam je

“ker živimo v povezani, solidarni skupnosti, ki goji sočutje kot eno najvišjih vrednosti svojega obstoja”. To se je pokazalo še zlasti v tem času koronavirusa, ko so se s človekoljubnostjo in radodarnostjo izkazali

prejel inženir gradbeništva Gorazd Humar za dolgoletno strokovno delo, s katerim raziskuje gradbeno in kulturno dediščino Goriške in širše regije. Med drugim je izjemen poznavalec Solkanskega mosta, ki ga

prejeli Združenje borcev za vrednote NOB Nova Gorica za prizadevanje pri ohranjanju spomina na boj Primorcev med 2. svetovno vojno in utrjevanju narodne samozvesti; Marija Kapušin za pomemben prispevek pri ustanovitvi Folklornega društva Gartrož Nova Gorica, ki je edina tovrstna ustanova na Goriškem; trgovsko podjetje Manufaktura za vpliv in ugled in trajnostni razvoj mesta; pa še naša Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice za več kot šestdesetletno delovanje na področju povezovanja kulturnih društev v zamejstvu pri skupnem prizadevanju za razvoj kulture in slovenskega jezika, za sodelovanje s sorodnimi društvi v zamejstvu, Avstriji in matični domovini ter za posvečanje posebne pozornosti čezmejnemu sodelovanju na Goriškem in širše. Plaketo je župan Miklavčič vročil predsednici Franki Padovan, v dvorani pa sta bila še podpredsednik in tajnica ZSKP, Miloš Čotar in Karen Uljan, pa še goriška občinska svetnica iz vrst SSK Marilka Koršič. To priznanje je še en dokaz, kako dragoceno poslanstvo opravlja ZSKP na širšem Goriškem. Plaketo sta prejela tudi Miroslav in Bojan Tokić za izredne dosežke pri razvoju namiznega tenisa na Goriškem, in za vrhunske uspehe na tem področju. Na slovesnosti so bili prisotni številni predstavniki iz družbenih, političnih (med njimi poslanca državnega zbora mag. Elena Nemet ter državni svetnik Tomaž Horvat) kulturnih, veteranskih, gospodarskih in verskih krogov. Med uglednimi gosti je bil tudi koprski škof msgr. Jurij Bizjak.

bila v petek, 4. septembra, v veliki dvorani Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica, ob upoštevanju vseh varnostnih predpisov proti širitvi koronavirusa, ki kar ne neha strašiti tudi pri nas. Prav misel na ta virus, ki nas omejuje v medsebojnih stikih, kjer mora biti varnostna razdalja vselej prisotna, in na to nesrečno leto, je navdihnila Terezo Gregorič, dramaturginjo in umetniško vodjo Amaterskega mladinskega odra, ki deluje pod okriljem Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica, da je to vzdušje prenesla na oder. Iz vrst AMO je izbrala dva res odlična mlada gledališča zagnanca, Jakoba Šfiligoja in Boruta Petrovića, ki sta že marsikdaj presenetila s svojimi igralskimi talenti in sproščenostjo v nastopanju. V humornem ključu, s ščepcem ironije in v slogu improvizacije sta v živo in na posnetkih, sveže in igrivo, povsem nekonvencionalno povezovala posamezne točke programa. Na oder sta povabila tudi članico igralskega ansambla SNG Nova Gorica in odlično pevko Patrizijo Jurinčič Finžgar. Z njo sta ob prijatelji in raznoliki spremljavi glasbene skupine Big band Nova, pod vodstvom Anžeta Vrabca, zapela tudi marsikateri, posrečeno izbrani song. Ker poteka letos 130-letnica rojstva in 50-letnica smrti Franceta Bevka (1890–1970; pokopan je na solkanskem pokopališču), je Gregoričeva v vezno besedilo vpletla tudi odlomek iz njegovega dela. Duhovito sta ga interpretirala omenjena mlada igralca. V svojem nagovoru je župan Klemen Miklavčič večkrat poudaril, da je biti župan Nove Gorice lepo in prijetna naloga

humanitarne, socialne, zdravstvene in druge ustanove ter prostovoljci z nabiranjem in razdeljevanjem hrane potrebnim, z izdelovanjem mask, zbiranjem računalnikov za otroke, ki so šolsko delo morali spremljati od doma, in še marsičim. Da so župani na širšem Goriškem zelo povezani, je pričala njihova prisotnost v dvorani. Med njimi je bil tudi goriški župan Rodolfo Zibera, saj je med Novo Gorico in Gorico, po Miklavčičevih besedah, nastala neka mreža, pri kateri meja “ne more nikdar več biti instrument za reševanje katerokoli krize. Gorici živita skupaj in skupaj se morata odzivati na vse”. Na slovesnosti je župan Miklavčič izročil priznanja MO Nova Gorica. Naziv častnega občana je prejel slikar in grafik Klavdij Tuta zaradi svojega dolgoletnega umetniškega delovanja in izjemnega ustvarjalnega opusa, kar ga postavlja med največje likovne umetnike doma in v tujini. Imel je več kot 200 samostojnih razstav, udeležil se je nad 400 skupinskih razstav v Sloveniji in po svetu. Prejel je številna slovenska in tuja priznanja. Čeprav živi v Kranju, ga navdihujejo rojstni goriški kraji. Veliko svojih del je daroval raznim ustanovam, tako npr. vrsto križev Frančiškanskemu samostanu na Kostanjevici. Prav na dan podelitve je obiskal Osnovno šolo Kozara in Oddelek za invalidno mladino in rehabilitacijo Stara Gora in jima podaril nekaj svojih umetniških izdelkov iz cikla Mediteranske lagune in Rajskega vrta, knjižnicama teh ustanov pa nekaj izvodov svoje monografije. Nagrado Franceta Bevka je

vztrajno predstavlja javnosti kot eno najpomembnejših znamenitosti Goriške. Nagrado Mestne občine Nova Gorica so prejeli: Radio Robin za lokalno informiranje poslušalcev, za organizacijo družabnih dogodkov in redno udeležbo pri humanitarnih dejavnostih na Goriškem; akademski glasbenik, trobentar Miloš Rijavec za večletno pedagoško delovanje, za zasluge pri razvoju Big banda Nova in razvoj glasbenega prostora na Goriškem; direktorica Ljudske univerze Nova Gorica, Nada Uršič Debeljak, za skoraj dve desetletji vodenja tega izobraževalnega zavoda, ki prispeva k razvoju in omogočanju vseživljenjskega učenja. Bevkovo listino je iz županovih rok prejela igralka Metka Franko, članica nekdanjega Primorskega dramskega gledališča za svoje delo v gledališki, filmski in televizijski dejavnosti (vesela je bila, da so se rojaki spomnili nanjo!). Pet plaket MO Nova Gorica so

V septembrskem popoldnevu je zasijal majhen sočni žarek: mamici Ivani Paljk in očku Mihi Likarju se je rodil prvorojenec
MAKSIMILIJAN.

Mladi družini kot tudi ponosnima nonotoma, našemu odgovornemu uredniku Juriju Paljku in prof. Adriani, ter novopečenima teti Tini in stricu Luki iskreno čestitamo vsi pri
Novem glasu, malčku pa želimo,
da bi mu bilo življenje čim bolj svetlo.

Ezri se je v teh poznopoletnih dneh pridružil bratec
IZMAEL.
Srečnima staršema,
naši dolgoletni sodelavki Slavici Radinja in Mitji Morgutu, iskreno čestitamo
in želimo čim več lepih skupnih dni.
Vsi pri Novem glasu.

Obvestila

V galeriji Kulturnega centra Lojze Bratuž je na ogled do 24. julija ob ponedeljkih, sredah in petkih od 17. do 19. ure fotografska razstava ob 50-letnici društva Circolo fotografico isontino. **Mladinski dom** sporoča, da bo urad zaprt javnosti do 24. avgusta 2020. Za morebitne informacije in vpis v poletno šolo za šalo in Pošolski pouk smo dosegljivi na telefonskih številkah: +39 3316936603, +39 3666861441, 0481280857 ali preko e-pošte na info@mladinskidom.it. **Slovenska knjižnica Damir Feigel** na Verdijevem korzu 51 v Gorici je od 7. septembra dalje odprta ob ponedeljku do petka, od 10. do 18. ure.

Čestitke

Pred kratkim je do četrtega okroglega življenjskega jubileja došel **Uroš Zorn**. Da bi bil vedno tako priazen, prisrčen in da bi mu življenjska pot navrgla še veliko zadoščenj v družini in službi ter da bi ga mimo težav zmeraj varno vodila Božja roka, mu iz srca želimo vsi, ki ga imamo radi, žena Laura, sinovi Vid, Jan in Maj, mama Verena, oče Branko, sestra Nada s Simonom, Teodorjem in Ines ter brat Matjaž s Katro, pa še tašča Jasna in teti Marilka in Iva, strica Danilo in Žarko ter vsi bratranci, ki mu kličejo: še na mnoga zdrava leta!

Darovi

Namesto cvetja na grob Ivana Prinčiča daruje Anton Podveršič z družino 50 evrov za Novi glas in 50 evrov za Števerjanski vestnik.

RADIO SPAZIO

vrata proti vzhodu

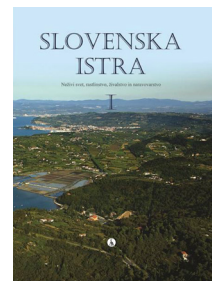
(od 11. septembra do 17. septembra 2020)
Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00. Spored:
Petek, 11. septembra (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.
Sobota, 12. septembra (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja

v benečanskem, terskem, rezijanskem in zilljskem narečju.
Nedelja, 13. septembra ponovitev oddaje Okno v Benečijo.
Ponedeljek, 14. septembra (v studiu Ilaria Bergnach, Miha Kovic in Jakob Leopoli): Radio Verite'.
Torek, 15. septembra (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem
Sreda, 16. septembra septembra (v studiu Danilo Čotar): Samotni pastir: Veselimo se novega vina. Izbor melodij.
Četrtek, 17. septembra (v studiu Andrej Bavcon): Četrtkov večer z glasbo - Zanimivosti obvestila in humor.

Katoliška knjigarna v sodelovanju z založbo Slovenska matica vabi na predstavitev knjige

SLOVENSKA ISTRA

Neživi svet, rastlinstvo, živalstvo in naravovarstvo,

ki so jo uredili Jernej Pavšič, Matija Gogala in Andrej Seliškar

V sredo, 16. septembra 2020, ob 10. uri v galeriji Ars nad Katoliško knjigarno v Gorici

Dogodek je del kulturnega programa knjigarne, ki ga sofinancira Javna agencija za knjigo Republike Slovenije

JE ZNIŽANJE STROŠKOV POLITIKE NA RAČUN PREDSTAVNIŠTVA UPRAVIČENO?

Ustavni referendum za potrditev znižanja števila parlamentarcev

Gosta večera senatroka **Tatjana Rojc** ter deželni svetnik in tajnik SSK **Igor Gabrovec**

Pogovor bo vodil pravnik **Jakob Leopoli**

ČETRTEK, 17. SEPTEMBER 2020, OB 20.30
Kulturni center Lojze Bratuž - Gorica

POGOVOR Mateja Černic in Mirko Ferlan

Naša zborovska piramida je živa

Zbori Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel imajo že kar dolgo tradicijo poletnih zborovskih pevskih tednov, ki so odlična priložnost ne le za intenzivne vaje, temveč tudi za to, da se utrjujejo vezi med njihovimi člani. Sad enega in drugega je vedno večja kakovostna rast zborovskih sestavov. Covid19 je bil glavni razlog, da letos prav vse ni šlo, kot bi želeli. Dirigenta Mateja Černic in Mirko Ferlan pa sta kljub vsemu za Mladinski in Deško-dekliški zbor priredila uspešen pevski seminar.

Letos so stvari šle malo drugače ...

Mateja: Tudi letos smo si želeli uresničiti pevski teden v Žabnicah ali kje drugje, saj pevcem poleg intenzivnih pevskih vaj veliko pomeni tudi druženje. Žal se zaradi predpisov in določil organizacija ni izšla, zato smo se odločili za pevski teden na sedežu glasbene šole. Kljub začetni skepsi je bil pevski teden zelo uspešen: zunanji sodelavci so dnevno prihajali med nas in imeli smo ustrezne prostore za vaje. Na razpolago smo namreč imeli veliko in malo dvorano Kulturnega centra Lojze Bratuž, za korepetiranje in delavnice pa prostore glasbene šole. Za uspeh pevskega tedna gre velika zahvala glasbeni šoli Emil Komel, Kulturnemu centru Lojze Bratuž in vsem sodelavcem.

Mirko: Razmišljali smo o različnih možnostih uresničitve pevskega tedna, saj se na šoli zavedamo pomembnosti takih pobud: od njih je v veliki meri odvisna uspešnost sezone, saj se v petih dneh da z zborom ogromno narediti. Med sezono imajo pevci tudi šolo in druge dejavnosti, zaradi česar so na vajah manj zbrani in bolj utrujeni. Na pevskih tednih tega ni, zato se bolje odzivajo in zelo napredujejo. Zaradi znanih težav v zvezi z epidemiološko krizo smo prišli do zaključka, da pevski teden priredimo od 24. do 28. avgusta kar na glasbeni šoli.

Mateja, so bili pevci razočarani?

Pevski teden je za zbor prijetna stalnica in odlična iztočnica sezone, ki jo je že pred kakim desetletjem uvedla Damijana Čevdek. Kljub začetnemu razočaranju, da bo pevski teden stekel v 'domačih prostorih', pa je bil odziv pevcov zelo dober. Skupaj smo bili od 9. do 18. ure, daljše pavze so omogočale tudi druženje. Občutek imam, da so bili na koncu utrujeni, a zadovoljna sem, ker so veliko odnesli. Pevski teden je resnično ključnega pomena za dobro postavitve programa in zasedbe. Zbor tako lahko že

na začetku ubere pravo pot in zaživi kot skupina.

Mirko, ti si tokrat imel deško-dekliški zbor. Zanj je bil pevski teden prva taka izkušnja.

Junija smo se sestali dirigenti vseh šolskih zborov, da bi načrtovali naslednjo sezono: zborovska piramida je živa in se iz leta v leto spreminja. Zato da pripeljemo pevca do visoke umetniške ravni, ga vključimo v zasedbo, ki je njemu najbolj primerna. Letos smo se odločili, da vključimo v zbor, v katerem pojejo pevci od 15. leta dalje, nekaj fantov iz mladinskega zbora, ki so v obdobju mutacij. Vključili smo jih v skupino, ki je bila v prejšnji sezoni samo dekliška. Pevce smo razdelili v dve skupini: Mateja je imela 18 mladih od 11. do 14. leta, jaz pa 13 pevcov od 15. do 17. leta.

So se pevci v novem sestavu kmalu znašli?

Mirko: Ker je prekinitev pevske dejavnosti v živo trajala šest mesecev, nismo vedeli, kako se bodo pevci odzvali. Karantena je za sabo pustila psihološke posledice, ki bodo še najbolj vidne, ko se bodo redne dejavnosti spet začele.

Kako ste organizirali letošnji zborovski seminar?

Mateja: Pevski teden je bil dokaj sličen običajnim. Zjutraj smo imeli štiri ure vaje, čas smo posvetili branju ter utrjevanju novih skladb. Popoldanski del je bil posvečen delavnicam: imeli smo pevsko, igralsko, instrumentalno, športno ter vokalnotehnično delavnico. Med pevsko delavnico smo s pevci po glasovih korepetirali nove skladbe. V zadnjih dneh sem pevce razdelila tudi v manjše večglasne zasedbe, tako da smo lahko vadili tudi na samostojnosti.

Mirko: Skupaj smo bili od 9. do 18. ure. Ob koncu vsakega dne smo ocenili opravljeno delo in podrobno načrtovali delo naslednjega dne. Ker so

Mateja: Pevce moram zelo pohvaliti, kajti zasedba se je v primerjavi z lansko sezono zelo spremenila: deset

pevcov iz zadnjega letnika mladinskega zbora je namreč prestopilo v novi zbor. Kmalu sem opazila, da so mlajši pevci zelo napredovali in postali bolj samostojni: že drugi dan smo suvereno peli triglasne pesmi. Na pevce sem zelo ponosna, saj so se resnično izkazali. Predlagala sem različne skladbe iz različnih obdobij in različnih zahtevnostnih stopenj in sproti videla, kateri repertoar bolj ustreza taki zasedbi. Segla sem pretežno po delih sodobnih slovenskih in tujih skladateljev, po ritmičnih skladbah, ki pri mladincih vzbujajo večje zanimanje. Obravnavali smo priredbe ljudskih, pa tudi romantični repertoar, da bi lahko razvijali fraziranje. V lanski sezoni sem imela nekaj pevcov, ki so že mutirali, zato smo lahko segli po repertoarju, ki ima tretji glas izrazito nižji od zgornjih. Letos se je zasedba pomladila, zato je tudi izbira programa temu prilagojena.

Mirko: Izbira repertoarja ni bila lahka, saj sem iskal skladbe, ki bi bile tudi fantom primerne. Izbral sem skladbe z eno fantovsko in dvema ali tremi dekliškimi glasovi,

Segel sem po svetovni literaturi iz različnih obdobij in v različnih jezikih: peli smo v latinščini, stari italijanščini,

narečjih, angleščini itd. V tednu smo stopnjevali težavnost skladb. Pevci so me prijetno presenetili, saj nam je uspelo pripraviti več skladb, kot sem si predstavljal. Kljub preureditvi glasov so se pevci ujeli in na sklepnem nastopu zapeli štiri skladbe, skupno z Matejinim mladinskim zborom pa še dve.

Imeli ste različne delavnice, poleg instrumentalne tudi gledališko in celo športno ...

Mateja: Instrumentalne delavnice so vodili profesorji glasbene šole: pevci so pobližje spoznali kitaro z Martino Gereon in violino s Frančiškom Tavčarjem. Zelo se mi zdi koristno, da pri pevcih širimo glasbeno obzorje, tako da pridobi pevec tudi druge glasbene veščine. Velika večina naših pevcov sicer igra instrument, če pa spozna še enega, je to velika pridobitev tudi za njegovo splošno kulturo in razgledanost. Zato tudi v prihodnosti načrtujemo delavnice, ki pevcem odpirajo različna obzorja v glasbeni svet. Za gledališko delavnico, ki jo je vodila Sanja Vogrič s sodelavci O'Klape, smo se odločili, ker je za

Na revijah in tekmovanjih sem večkrat ugotovila, da so določeni nastopi zborov manj prepričljivi, če se pevci na odru ne znajo postaviti in ne nastopajo prepričljivo. Pevcu ni dovolj 'ukazati', naj bo na odru sproščen in naj uživa, potrebna je tudi ustreznost psihološko-fizična pripravljenost.

Mirko: Izhajali smo iz prejšnjih izkušenj. Ko smo bili v prejšnjih letih na pevskih tednih, smo zjutraj vadili skupno petje, popoldne so bile na sporedu različne delavnice, da bi pevci ne bili preobremenjeni. Tokrat smo skušali postaviti delavnice v zborovski okvir. Pri gledališki delavnici so pevci vadili ne le nastop na odru, ampak tudi gledališke gibe in koreografijo. Športno delavnico so izkoristili predvsem fantje, ki so se tako lahko tudi malo razgibali. Peti več uč je namreč fizično in intelektualno naporno, še zlasti pri fantih, ki v občutljivem obdobju ne smejo preveč napenjati glasilk. Športno delavnico je vodil naš kolega Armin Čoralič, profesor klavirja, ki pa je tudi strasten športnik in trenira borilne veščine.

V goste je prišla tudi Nina Kompare, specialistka za vokalno tehniko ...

Mateja: Nina Kompare že vrsto let uspešno sodeluje s šolo Komel. S pevci je delala po skupinah ter individualno, tako da smo lahko vokalnotehnične prvine takoj umestili v fraze posameznih skladb. Vokalna tehnika je pri pevcih izrednega pomena, zato jo želimo vključiti tudi v redno delovanje šolskih zborov, še posebno pri starejših pevcih.

Mirko: Nina Kompare je bila z nami dva dni: zjutraj je vodila skupno upevanje, potem je delala z dvojicami in po glasovih. Vokalno tehniko je treba negovati, saj je eden najnujnejših

glasu. Delamo na tem, da bi na šoli Komel imeli redno dejavnost vokalne tehnike. Zavedamo se, da bi od naših pevcov zahtevali še dodaten napor, saj že imajo lekcijo instrumenta, stranskega predmeta in zbor.

So bili pevci na koncu zadovoljni?

Mateja: Sredi pevskega tedna se nam je porodila zamisel, da bi ob koncu imeli nastop za starše, kajti pevci so se zelo dobro odrezali. Nismo nastopili z vsem programom, predstavili smo se z devetimi skladbami, od katerih sta bili dve skupni, pri eni smo tudi imeli koreografijo, ki jo je pripravila Sanja Vogrič. Na koncu je bilo vzdušje zelo vedro, sproščeno in navdušujoče. Pevci so v naslednjih dneh sami povedali, da že pogrešajo pevski teden. Mislim, da smo dosegli glavni cilj: predelali smo veliko skladb, postavili zasedbi in pevci so z navdušenjem začeli sezono. **Mirko:** Bili so zelo navdušeni. K temu je pripomoglo tudi dejstvo, da so ob koncu videli rezultate skupnega dela. Zelo lepo so odraagirali na vaje in se izkazali tudi na nastopu, ko so to, kar so se naučili, odpeli brez zadržkov. Pri njih nisem zaznal nobene treme, nasprotno - občutil sem močno energijo. Postavili smo solidno osnovo, na kateri bomo gradili med letom. Pevski teden ob začetku sezone ostaja ključna dejavnost za izpeljavo uspešne sezone. Letos smo ugotovili, da ga je mogoče izvesti tudi v šolskih prostorih.

S kakšnimi upi in pričakovanji stopata v novo zborovsko sezono?

Mateja: Pričakovanja so zelo dobra, živimo pa v dobi velike negotovitosti. V naslednjih mesecih se bo z odprtjem šol in večjo mobilnostjo izkazalo, kako se bodo razmere razvijale. Osebnost sem optimist in mislim, da bodo dejavnosti lahko stekle, pa čeprav morda na kak drugačen način. Vaje se bodo začele redno, seveda v spoštovanju vseh zakonskih predpisov. Imeli bomo dovolj velike prostore, za kar smo hvaležni glasbeni šoli. Za nekaj mesecev bom pustila svoje mesto Davidu Bandlerju, ki vodi mešani mladinski zbor.

Mirko: Najprej upam, da se bodo razmere čim bolj normalizirale, da bo dejavnost stekla, če že ne nemoteno, pa vsaj na čim bolj normalen način, da bomo lahko vadili, predvsem pa nastopali. To je pomembno za vse zbore: da vadijo in da nastopajo, saj to daje motivacijo, to postavlja cilj. Po tem, kar sem doživel v teh petih dneh, sem lahko upravičeno navdušen.

Danijel Devetak

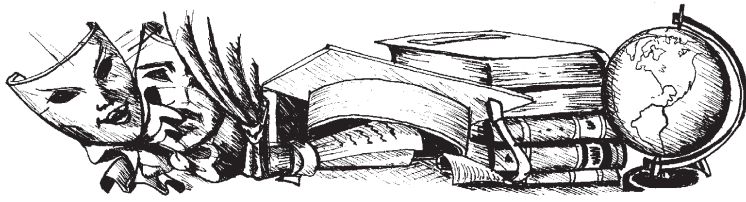
bili pevci navdušeni, smo se pri deško-dekliškem zboru odločili, da se bomo bolj intenzivno posvetili pevski dejavnosti.

Pripravili ste bogat, raznolik repertoar ...

skladbe za ženske glasove z nizkim altom in skladbe za mešane zbore, ki nimajo zelo izrazito nizkega basa. Glasu v času mutacije ne smemo forsirati, zato je treba razpon razvijati postopoma.

zborovsko dejavnost zelo pomemben tudi gledališki vidik. Najbolj pomemben ostaja seveda pevski rezultat, gre pa vseeno za nastop v živo, ko je zbor na odru in ga publika (tudi) opazuje.

pogojev v kvalitetni zborovski dejavnosti. Nina Kompare redno obiskuje naše vsakoletne pevske tedne, nudi nam koristne nasvete in pevce spodbuja, da začnejo razmišljati o sebi in svojem

LJUBLJANA Posvet pri Slovenski matici

Spomin na Simona Rutarja, Beneška Slovenija nekoč in danes

Vsredo, 2. septembra 2020, je pri Slovenski matici na Kongresnem trgu v Ljubljani potekal zanimiv posvet o Simonu Rutarju in Beneški Sloveniji, ki sta ga priredila Slovenska matica ter Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica. Kot je v uvodnem pozdravu povedal predsednik SM dr. **Aleš Gabrič**, so na ta način organizatorji želeli obeležiti 120 let izida Beneške Slovenije (1899), dragocenega regionalnega dela enega prvih šolanih slovenskih zgodovinarjev in geografov, ne nazadnje tudi avtorja in odbornika Slovenske matice. Na lepo obiskanem posvetu je bila prisotna tudi ministrica RS za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. **Helena Jaklitsch**, ki je povedala, da kljub takratnemu plebiscitu Slovenska matica ni nikoli zatajila svojih slovenskih rojakov, Beneška Slovenija in njeni ljudje so ostali slovenska zemlja. Danes žal mnogi v matični domovini ne vedo več, da se slovenski narodni

Tolmina, ki je danes izgubljen. Sodeloval je s Slovensko matico, ki se je odločila za velik projekt publikacije zgodovine Slovencev. Odločili so se za pokrajinski koncept z naslovom Slovenska zemlja, pri čemer je Rutar sodeloval s tremi knjigami: Poknežena grofija Goriška in Gradiščanska (1893), Samosvoje mesto Trst in mejna grofija Istra (1896) in Beneška Slovenija (1899). Imel je zelo razburjeno in težavno osebno življenje, umrl je prežgodaj krute smrti leta 1903. Dr. **Peter Mikša** je v svojem posegu razložil, zakaj so bile in so gore za Slovence tako pomembne. Konec 19. stoletja v naših gorah prevladujejo Nemci, neke vrste kulturni boj z markacijami, kočami, ki se nadgradi z nastankom Slovenskega planinskega društva leta 1893 in s postavitvijo Aljaževega stolpa na Triglavu leta 1895. Aljažev stolp je tudi prvi slovenski

na katerem so sodelovali strokovnjaki s področja zgodovine in geografije, ter odkritje doprsnega kipa. Ob 150-letnici je Tolminski muzej pripravil spominsko razstavo v prenovljeni Mohovi domačiji. Tistega leta so izšle tudi Tolminske zgodovinske črtice, ki jih je uredil dr. Branko Marušič. Prenovljena domačija je pa doživljala preobrate in spremembe, potomci so jo žal prodali in so zato preselili in razširili razstavo v Dom krajanov v vasi Krn. Drugi del posveta, ki je imel predvsem zgodovinsko-geografski značaj, se je pričel s predavanjem dr. **Primoža Pipana**, ki je prikazal zemljepisna imena in dediščino v knjigi Beneška Slovenija Simona Rutarja, kajti kot je povedal predavatelj, je bil Simon Rutar eden prvih, ki so se začeli ukvarjati z zemljepisnimi imeni. Z njimi je hotel dokazati, da imamo tudi Slovenci lastna zemljepisna imena in tudi izraze, med

kako so se predniki takrat odločili za Italijo, ki v resnici jih ni marala. Simon Rutar, zgodovinarji in duhovniki so zelo dobro opisali tiste trenutke politične revolucije, ki je potekala v Benečij, in zakaj se je Avstrija vse do konca nadvlade v Benečiji izkazala za nepriljubljeno državo, ki so jo doživljali kot tujo, sovražno in gospodovalno. Vzroki so bili različni. Slovenci so si želeli širšo upravo in sodno avtonomijo, ker jim Avstrija tega ni priznala, so se opredelili za Italijo, v kateri so videli Beneško republiko, in upali, da jim bo kraljevina vrnila starodavne pravice. Banchig je navedel vrsto odlokov in odredb, s katerimi je avstrijska vlada ukinjala ugodnosti Beneških Slovencev, kot npr. zakon, ki je določal, da se lastništvo občinskih zemljišč prenese na zasebnike. Predavatelj je potem prešel na plebiscit iz leta 1866, ki naj bi množično dokazal voljo priključitve

ki je napisal in objavil v slovenščini časopisno poročilo in je svoje literarne pesnitve pošiljal v objavo slovenskemu periodičnemu tisku, ki je izhajal v Ljubljani. Tretji del posveta je bil namenjen 20. stoletju oz. predvsem obdobju po drugi svetovni vojni vse do današnjih dni. Prvi prispevek je imel naslov Beneške "dikle" v Matajurju (1950–1973), dr. **Petre Testen**, ki je bila zaradi zdravstvenih razlogov odsotna in je zato problematiko "dikl", slovenskih žensk oz. mladih deklet, ki so odšle služiti v velika italijanska mesta, predstavila dr. Daniela Zuljan Kumar. Časopis Matajur je bil dolgo let edino glasilo, ki je namenilo številna besedila tedanji problematiki pojava "dikl" oz. množičnemu zaposlovanju beneških žena. Predavateljica je pokazala staro sliko Adele Paletti v družbi drugih rezijanskih dikl, ki velja za najbolj znano zgodbo, saj

italijanskih vrstnikov odprtost, spoštovanje in zanimanje za slovensko kulturo, občasno pa tudi poniževanje, toda v manjši meri kot generacije pred njimi. Pravnik in glasbenik **Igor Černo** je v svojem posegu prisotnim predstavil domači kraj, Terske doline, ki so najbolj zahodni del slovenskega jezikovnega prostora. Povedal je, kako so se ljudje naselili v te kraje, prikazal na kratko zgodovino ter posamezne slovenske vasi. Obenem je poudaril pomen, ki ga ima cerkev Sv. Trojice, ki je stičišče vseh vasi. Tu vsako leto poteka tudi starodavni obred poljubljanja križev oz. srečanje vseh skupnosti iz okolice. S slikami je pokazal, kako sta se v letih spremenila obraz vasi in življenje ter kako poteka kulturno delovanje danes. V Terski dolini je po zaslugi Viljema Černa center za kulturne raziskave in tudi lep muzej, kjer sta skrbno prikazani zgodovina in

Aleš Gabrič

Helena Jaklitsch

Giorgio Banchig

Branko Marušič

Danila Zuljan Kumar

Igor Černo

prostor ne končuje na državnih mejah; čaka nas še veliko dela, je poudarila ministrica. Prvi predavatelj je bil dr. **Robert Devetak**, ki je orisal življenje in delo Simona Rutarja. Rodil se je v vasi Krn, starši so se angažirali, da bi ga čim bolj izobrazili. Vedno je bil pod pritiskom, da bi se odločil za bogoslovje, njega ta pot pa ni prepričala, želel je zbrati nekaj svojega, iti po svetu. Odšel je študirat v Gradec zgodovino in zemljepis ter nemško in slovensko jezikoslovje. Soočal se je s težkimi življenjskimi razmerami, vseeno uspešno končal študij in začel poučevati najprej na goriški gimnaziji, potem v Gradcu in nato v Dalmaciji. Želel pa se je vrniti v Ljubljano, in to mu je uspelo komaj leta 1889, ko je prišel na realko. Rutarjevo delo je zelo obsežno, ukvarjal se je z zelo širokim izborom tematik, poleg zgodovine, geografije je tudi s teologijo in narodopisjem. V preučevanju zgodovine je videl krepitev narodne zavesti in zaradi tega dosti objav namenil dnevnemu tisku. Osebna bibliografija obsega 333 enot (knjige, članki, razprave, ocene, potopisi). Prva knjiga je Zgodovina Tolminskega (1882), pomembna predvsem zato, ker vključuje podatke iz Coroninijevega arhiva iz

napis v naših gorah. Za vse to je bil zaslužen tudi Simon Rutar, saj je bil med pobudniki nastanka planinskega društva in med prvimi sodelavci Planinskega vestnika, ki od leta 1895 neprekinjeno izhaja še danes. Prvo pot v hribe, in sicer na Krn, je Rutar opisal leta 1870 v dnevniku, prvi objavljen potopis pa leta 1893 Iz Bohinja čez Komarčo v Sočo, naslednje leto pa še planinski članek Črna prst. Planinsko društvo je bilo res pomemben dejavnik, saj so bili prvi člani tudi pesniki, pisatelji, politiki. Z delovanjem, markiranjem, pisanjem in ustanovitvijo društva so pokazali, da Nemci niso ključni akterji v Slovenskih Alpah. Kustosinja Tolminskega muzeja **Karla Kofol** je povedala, kako v zgornjem Posočju ohranjajo spomin na Simona Rutarja. Na projekcijah je pokazala Mohovo domačijo, rojstno hišo pod Krnom, kjer so že leta 1951 priredili dvodnevni dogodek, in sicer odkrili so spominsko ploščo in potekalo je predavanje dr. Milka Kosa Tolminska skozi stoletja. Leta 1972 so ponatisnili Rutarjevo knjigo Zgodovina Tolminskega, temeljno zgodovinsko delo. Leta 1976, ob 125-letnici rojstva, je potekal večji dogodek: znanstveno zborovanje,

drugim je uvedel ime Beneška Slovenija. Predavatelj je na projekcijah pokazal izseke kart in kako se je v letih topografija spreminjala, od zemljepisnih imen do popisa naselij, ter kako je Rutar na terenu opravil izjemno delo. Prof. dr. **Jernej Župančič** pa je v svojem predavanju Geografija slovenskega zahodnega roba skušal nekoliko problematizirati naš odnos do Beneške Slovenije in opozoril na njene geografske razsežnosti in lastnosti, ki so povezane v družbenem, kulturnem in političnem smislu s položajem, ki ga ima ta dežela. Medtem ko imamo Slovenci do Trsta, Gorice in Koroške zelo jasen odnos, ker predstavljajo in sestavljajo del slovenskega kulturnega prostora, znanstveno, poljudno in tudi politično, je pa do t. i. grebena slovenske kulture neki drugorazredni odnos, prostor je zato ostal tudi nekako institucionalno sam oz. v izolaciji, opozarja profesor, ki je na koncu dodal, da bo treba na vseh področjih še veliko narediti. Sledil je obsežen poseg oz. sprehod skozi stoletje časnikarja **Giorgia Banchiga** "Proč z Avstrijo"! oz. zakaj so se Beneški Slovenci opredelili za Italijo. Vprašanje je predavatelja od nekdanj mučilo, saj ni razumel,

h kraljevini Italiji. To je bila prava goljufija, saj kdor bi se ne udeležil plebiscita, bi ga označili za izdajalca, kot je to izjavljala provladni tisk. V okraju Špetra oz. osrednji Benečiji je bilo 3.687 DA in en sam NE. Ta edini glas proti je bil v občini Sv. Lenart in je imel edino vlogo pokvariti praznik enotnosti glasov za, kot si je želel kraljevi komisar. Ta edini mož, ki je pokazal drznost in pogum, je bil duhovnik, ki je trdil, da Italija ni obljubila nič konkretnega, zato da bi izboljšala položaj njegovih krajev. Dr. **Branko Marušič** je predaval o začetkih književnega ustvarjanja Beneških Slovencev, kot jih je skrbno zapisal Simon Rutar v svojem delu. Predavatelj je predstavil lik rojaka Jožefa Podrieke, ki je poskrbel za knjižico v slovenščini, namenjeno poučevanju krščanskega nauka v Benečiji. Tega katekizma videmska nadškofija nikoli odobrila in priznala v učnih načrtih, po mnenju Rutarja in predavatelja ne zaradi verskih netočnosti, kot so navedle oblasti, ampak ker je bila pisana v knjižni slovenščini. V nadaljevanju je Marušič navedel tudi druge dragocene zapise, članke in poezije v slovenščini Petra Podrieke in Ivana Obale, prvega Beneškega Slovenca,

je tudi ena od redkih, ki se je ohranila. Tematika je namreč vzbudila večjo pozornost šele v zadnjih desetletjih. Dikle so imele težko usodo, saj so se s podeželja selile v velika središča, v italijanski prostor. Bile so nenehno izpostavljene nemoralnemu ravnanju, prevzemanju tujih navad in ne nazadnje tudi izgubi zdravja. Dr. **Danila Zuljan Kumar**, ki se vrsto let ukvarja z odnosom med jezikom in identiteto, je predstavila svojo raziskavo oz. delo o mladih in slovenski identiteti v Beneški Sloveniji, ki ga je opravila v letih 2012–2015. Predavateljica je navedla glavne ugotovitve v povezavi z jezikom in identiteto v Beneški Sloveniji. Ključnega pomena je pri Benečanih lojalnost oz. občutek pripadnosti. Raba jezika in občutek pripadnosti nista odvisna od socialnih skupin, ampak od ravni izobrazbe. V preteklosti se ljudje niso zavedali narodne pripadnosti (manjkal je ozaveščen odnos do pripadnosti) ali pa je bila prikrita. Danes pa se ljudje izražajo bolj odprto. Slovenščina je v zadnjih letih na Videmskem bolj prisotna, in to na cesti, v institucijah, medijih ipd. Pri vseh mladih intervjuvancih je bilo jasno, da ima dvojezična šola v Špetru ključen pomen. Mladi doživljajo s strani

kultura teh krajev. Posvet je sklenil častni Benečan (tako ga je predstavil Giorgio Banchig) **Zdravko Likar**, doma iz Kobarida, toda zelo povezan z Benečani, s katerimi od nekdanj veliko sodeluje. Prav o tem je predaval, in sicer o odnosih med Posočjem in Benečijo od druge svetovne vojne do danes. Predavatelj je obrazložil, kako so pravzaprav Benečani prvi sosedje, prijatelji in žlahta. Prisotnim je prebral vsebine iz najdenih zapisnikov, od leta 1961, ko je nastala tolminska občina, do konca osemdesetih let prejšnjega stoletja. Ti so zapisniki občinskih komisij za sodelovanje z zamejstvom. Opisal je, kako so se ljudje začeli voziti iz Benečije v Posočje in obratno, kako so izmenjavali dobrine in tako izpostavili tudi prve stike in sodelovanja. Zdravko Likar se je spominjal, kako so novoletna srečanja dala velik pospešek čezmejnim stikom. Leta 1971 so bili v šestnajstih in zdelo se je, kot da so neko tajno društvo, v letih pa so se udeleženci znatno zvišali. Ta srečanja še potekajo, zato da se vsaj enkrat na leto žarometi obremejo na Beneško Slovenijo in s tem opozorijo slovensko in italijansko javnost, da obstajajo tudi sonarodnjaki v Videmski pokrajini, je sklenil Likar.

V Atriju vhoda v prostore Festivala Ljubljana

Hommage a Jože Pohlen: 15 let kasneje

Od 17. avgusta do 20. septembra si je v Atriju vhoda v prostore Festivala Ljubljana, v izjemnem kotičku Križank, ki mu je v začetku petdesetih let prejšnjega stoletja vdahnil svoj pečat veliki arhitekt Jože Plečnik, mogoče ogledati izbor male plastike primorskega akademskega kiparja Jožeta Pohlana (1926, Hrastovlje – 2005, Gažon), ki je v svojem dolgem ustvarjalnem obdobju ustvaril nekaj sto skulptur, na tisoče risb, čez sto slik in okrog trideset spomenikov in javnih obeležij. V zgodovino kiparstva dvajsetega stoletja na Slovenskem se je zapisal kot izjemno subtilen ustvarjalec, ki je v klasične kiparske materiale, kot so bron, kamen, glina, zelo rahločutno interpretiral čutenja istrskega človeka, v prvi vrsti ženske v najzlahnejšem pomenu te besede, istrske pokrajine in živalskega sveta tega prostora, ter jih izrazil v prepoznavni in globoko čuteči kiparski govorici. Istra in Hrastovlje, kjer je tudi pokopan, ostajata skozi vsa ustvarjalna desetletja motivno in vsebinsko izhodišče in sta se tudi zaradi njegovih del zapisala na zemljevid pomembne kulturne dediščine. Sam je o tem svojem odnosu in čutenju povedal: “Moja umetnost je mediteranska, daleč od kontinentalne, pa vendar zgolj

in samo istrska; rada pa bi bila samo hrastovelska”. Premišljen izbor del iz obdobja od leta 1970 do 1980, ki je na izviren način postavljen v ta enkratni prostor, govori o vseh najbolj prepoznavnih likovnih elementih, ki odlikujejo njegov obsežni kiparski opus malih plastik,

zajema vse njegove najbolj značilne teme in odseva njegovo globoko čustvo, pa tudi, kot je zapisal njegov poznavalec Janez Mesesnel, “njegovo neuničljivo voljo po oblikovanju, iskanju in novih prijemih, s katerimi bi bilo mogoče pomensko in izpovedno obogatiti te umetnine”. Umetnik se je vsa desetletja in najbolj srčno posvečal ženski figuri in jo spremenil v simbol istrske žene, v simbol Šavrink, čeprav jo je dojemal in interpretiral mnogo širše. Žensko telo in njena duša sta

mu samo vir, ki mu ponuja široko možnost kiparskega dojemanja in oblikovanja, kjer se izlušči njegova čustvena in interpretativna širina v prepletu površin, volumnov in prostorov, v načinu stilizacije in gradnje figure ob pretanjenem upoštevanju proporcij in perforacij. Med

najbolj prepoznavnimi so zagotovo njegove Kariatide in Šavrinke iz sedemdesetih let prejšnjega stoletja, čeprav je njegova figura ženske zaznamovala njegovo pot vse od začetkov v petdesetih letih minulega stoletja. V ciklusih Kariatid in Šavrink se je oddaljil od naslonov na moorovski občuten preplet notranjega in zunanega prostora, načina stilizacije in volumensko občutenih delov telesa ter naredil še odločnejši korak v osebno videnje kiparskih vprašanj, ki doseže kulminacijo v ciklusu Plavalka

iz začetka osemdesetih let prejšnjega stoletja, kjer se telo splošči v amorfnu horizontalo in ohranja poudarjeno stilizacijo ob reliefno občuteni površini ali koži, ki ponuja zelo svobodno občutenje in interpretiranje. Tu se človeška figura približa abstraktni formi, ki živi sama zase. Mnogo bolj realistično prepoznavna je njegova živalska plastika, v katero ujame figuro koze, istrskega bika in tudi konja, na katerega zelo pogosto posedi konjenika. Njegovo občutenje tega motiva v letih od 1970 do 1980, ki je med drugimi navdihoval mnogo kiparjev skozi celotno zgodovino umetnosti, tudi izjemnega modernističnega italijanskega kiparja Marina Marinija, je iskreno, izjemno primarno in poenostavljeno. Vrhunec kiparske interpretacije živali je moč zaslutiti v izjemnih oblikovanih figure koze in bika, ki jih razume kot izjemno izročilo mediteranskega prostora, ki mu omogoča poetično izpovedovanje primarnega, elementarnega istrskega sveta v vsej širini kulturnoetnoloških posebnosti in značilnosti. Da je Jože Pohlen kipar z izjemnim občutenjem forme, volumnov, površine in prostora, zrcali tudi ta izbor njegovih del v bronu in žgani glini.

Nelida Nemec

XLIX. literarni natečaj revije Mladika

Literarni natečaj

Revija Mladika razpisuje XLIX. nagradni literarni natečaj za izvimo še neobjavljeno (ne v tiskanih izdajah ne na družbenih omrežjih) kratko zgodbo ali ciklus pesmi v izvitem slovenskem jeziku. Na razpolago so naslednje denarne nagrade:

prozi naj ne presegajo deset tipkanih strani (oziroma 25.000 znakov, Times New Roman ali Arial, 12 pt), ciklus poezije pa naj predstavlja samo izbor najboljših pesmi (največ deset). Tekste in gesla lahko pošljete tudi po elektronski pošti na naslov: redakcija@mladika.

proza: prva nagrada 500 evrov, druga nagrada 300 evrov, tretja nagrada 250 evrov; poezija: prva nagrada 300 evrov, druga nagrada 150 evrov, tretja nagrada 100 evrov. Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih (format A4) na naslov MLADIKA, Ulica Donizetti 3, 34133 TRST, do 31. OKTOBRA 2020. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v zaprti kuverti, opremljeni z istim geslom ali šifro. Teksti v

com. V eni priponki naj bo prispevek z geslom (v primeru več pesmi naj bodo vse pesmi v isti priponki), v drugi priponki pa osebni podatki. Mnenje ocenjevalne komisije, ki jo določi odbor Mladike, je dokončno. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob Prešernovem dnevu na javni prireditvi in v medijih. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 2021. Objavljena bodo lahko tudi nenagrajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

DROBCI DOMAČE ZGODOVINE (125)

Dimitri Tabaj

Idrijska kamšt (3. del)

Idrijski gozdovi in gozdarji

Po ocenah inženirja Mazija skupna bruto lesna masa, posekana v idrijskih gozdovih v dolgih stoletjih delovanja rudnika, znaša okrog 6.500.000 m³! Kavčič nadaljuje zapis s temi zelo pomembnimi besedami: “Po vsem povedanem lahko upravičeno zaključimo z ugotovitvijo, da so gozdovi pol tisočletja odločilno in nepogrešljivo pomagali prehranjevati idrijski živelj. Gozdovi ostajajo tudi danes in v prihodnje naše dragoceno naravno bogastvo, pa ne le v ekonomskem smislu, temveč tudi kot kompleks naravne in kulturne dediščine ter kot vir vitalnih substanc – vode, zraka in prsti. Gozdarji, to velja posebej poudariti ob septembrski slovesnosti, zaslužijo priznanje tudi kot varuhi ali rekonstruktorji kulturnih in tehniških spomenikov, kakršen je bil nekdanji idrijski lauf (“lauf” je bila gozdna železnica, ki je služila za prevoz lesa do vode, op. p.)”. Kamšt stoji še danes na svojem prvotnem mestu, v lepi in impozantni zidani stavbi v parku Mejca v bližini novejšega dela Idrije, ki je priljubljena točka mnogih rekreativcev. Leta 1948 je bila kamšt “upokojena”. V začetku petdesetih let so demontirali navpično sesalno drogovo in del tega postavili na vzhodno pročelje stavbe ter obnovili kritino z lesenimi škodlami, imenovanimi “šinklni”. Stavba je res mogočna, z debelimi zidovi, a zaradi drsenja in nestabilnosti tal, so se začeli pojavljati premiki in poškodbe, medtem ko se je samo kolo naslonilo na zid stavbe. Kamšt je bila uradno odprta za ogled 9. oktobra 1954. Zgodovinar prof. Samo Bevk (Ljubljana, 1956; bil je tudi ravnatelj Mestnega muzeja Idrija) poroča v članku z naslovom Idrijska kamšt se

ne podira več (Idrijski razgledi, št. 2, 1991), da so se otvoritvene svečanosti udeležili zelo ugledni gostje, spomeniškovarstveni delavci in muzealci. Prof. Albert Struna - o njem bomo pisali v nadaljevanju - je za to priložnost napisal brošuro z naslovom Idrijska kamšt. Slovesnost je odprl ravnatelj idrijskega muzeja Srečko Logar, medtem ko je dr. Franjo Baš, direktor Tehniškega muzeja Slovenije, imel govor o zgodovinskih vidikih objekta. Prisotna sta bila predsednik muzejskega sveta, inž. Ivan Gantar, in predstavnik oblasti, ki je financirala obnovo, Franc Mohonč. Veliko podatkov o izredno plodnem in zanimivem življenju Srečka Logarja (Idrija, 1909-1988) najdemo v Idrijskih razgledih iz leta 1988 (št. 1), v reviji, ki je leta 1956 nastala prav na njegovo pobudo. Gre za članek, ki ga je ob Logarjevi smrti napisal Tomaž Pavšič. Srečko Logar je bil sin idrijskega rudarja. Vpisal se je na realko, ki jo je obiskoval le do tretjega letnika, ker so jo italijanske oblasti ukinile. Študij je nadaljeval na učiteljski v Tolminu, kjer je prišel v stik s skupino rodoljubov, ki so se ukvarjali z ilegalnim razširjanjem slovenske narodne in protifašistične literature. Ker so ga oblasti odkrile, je bil izključen iz vseh italijanskih šol. Leta kasneje je zaradi zaslug pri vodenju pri Dantejevi jami pri Tolminu dobil dovoljenje za vpis na italijansko učiteljsko v Gorici in pri devetnajstih letih je maturiral v Vidmu. Tako piše Tomaž Pavšič: “Kot dijak v Gorici se je povezal z Zorkom Jelinčičem in Bertijem Rejcem, ki sta mu potem našla zaposlitev pri Zvezi kulturnih društev in na poduredništvu Edinosti. Ta čas se je najbolj družil z mladim pesnikom Dragom Bajcem in Jožkom Humarjem ter še z drugimi vodilnimi člani slovenske narodno obrambne borbene organizacije, ki se je pozneje imenovala TIGR”.

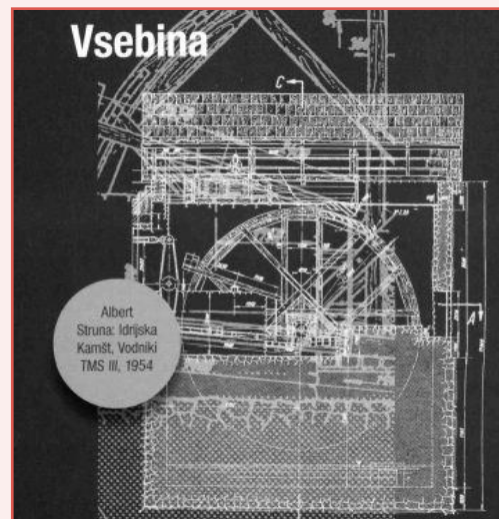
Poraba raznih vrst lesa je bila zelo velika, ne samo za žganje rude, kurjavo, ogelje, opaženje rogov in izdelavo jaskov, ampak tudi za razne naprave in objekte: jezove, rake, kamšti, klavže, raznorazno orodje (od sodov do pripomočkov klekljaric), ogrodje stavb, strešno kritino, pohištvo

Tehniški muzej Slovenije ima sedež v nekdanjem samostanu v Bistri pri Vrhniki.

Slovesnost, s katero je bila kamšt uradno odprta za ogled 9. oktobra 1954, je uvedel ravnatelj idrijskega muzeja Srečko Logar (vir slike: Idrijski razgledi, leto 1988, št. 1).

Prof. Albert Struna - o njem bomo pisali v nadaljevanju - je za otvoritveno slovesnost napisal brošuro z naslovom Idrijska kamšt.

Kamšt je največje leseno kolo v Evropi, postavljeno v sedanji izvedbi okoli leta 1790 kot črpalna naprava za odvečno vodo v rudniku živega srebra (vir slike: muzej-idrija-cerkno.si).

OPČINE Založba Mladika

Predstavitev knjižnih del 2020

V parku Finžgarjevega doma na Opčinah je založba Mladika, v četrtek, 3. septembra, priredila predstavitev knjižnih del z letnico 2020. Namen srečanja je bila kratka predstavitev del Marije Pirjevec, Vilme Purič, Jožeta Horvata, Rafka Dolharja in Marija Čuka. Posamezne predstavitve se bodo zvrstile v naslednjih tednih in mesecih, je v uvodnem pozdravu povedala urednica Nadia Roncelli. *Tržaška branja* je knjiga prof. Marije Pirjevec, ki je izšla meseca aprila. V njej so eseji in literarnozgodovinske študije avtorice s področja slovenskega leposlovja in slovenske tržaške književnosti. Delo je zanimivo tako za bralca, ki že pozna našo literaturo, ker ponuja določene poglobitve, kot tudi za tistega, ki se prvič približa tej tematiki. Marija Pirjevec je najprej povedala, da hoče biti naslov na neki način polemičen, in sicer do Slovenije, ki (kot pravi Drago Jančar) v svoji kontinentalni samodržnosti rada pozabi na mediteransko morje, ki je Slovencem prav iz Trsta odpiralo kulturna obzorja in človeško sproščenost. V matični državi pozablajo, da je na skrajnem zahodu slovenskega narodnega prostora nastala vsebinsko in jezikovno izrazita književnost. Avtorica

v delu opisuje tržaško literaturo 20. stoletja, ki je po drugi svetovni vojni končno zaživela na naših tleh in doživela skoraj čudežen vzpon, ki ga predstavljata predvsem naša dva klasika Boris Pahor in Alojz Rebula, a tudi nekateri bolj modernistično usmerjeni, ki se na eni strani

avtorica. Pojma “tržaški avtorji” ne gre razumeti kot ožji krog, temveč širše. Nekateri avtorji niso namreč Tržščani, ampak je bil zanje Trst intelektualno središče. Med tako heterogenimi prispevki, opisanimi v knjigi, obstaja črta, ki jih povezuje, in sicer pozornost do problematike slovensko-

kronološki in generacijski razvoj pesništva. Živeti v ob meji je bilo tako kot živeti na obrobju, in to je izurilo v pesnicah neko sposobnost preseganja, prestopanja, spreminjanja in transgresije, ki jih je povedlo v drugačne vode. Avtorica jih je razvrstila v štiri generacije, izhajala je iz slovenskih izhodišč in

Jože Horvat je napisal tako knjigo, ki že v naslovu, *Izrečeno in zamolčano*, kaže svojo posebnost. V njej so zbrani zapisi, srečanja in pogovori z različnimi avtorji, avtoricami in kulturnimi ter umetniškimi ustvarjalci med leti 1992–2018. Zapisi imajo dnevniško obliko, vendar gre vseeno za tematsko in vsebinsko zelo zaokrožene enote, ki se lahko prebirajo samostojno. Ta je že tretja knjiga o pisateljih in književnosti, nekoliko drugačna, saj obravnava srečanja s pisatelji v novi samostojni državi. Jože Horvat je v srečanjih doživeljal dela in avtorje kot osebnosti in pri tem ga niso nikoli motile nazorske razlike. Avtor upa, da mu je z delom uspelo poslikati podobo slovenske literarne scene v določenem času. *Pot iz zelene doline* je najnovejše delo Rafka Dolharja, zdravnika, ki se rad posveča goram in literaturi. Avtor je knjigo podnaslovil avtobio mozaik, saj gre v bistvu za mozaično delo, v katerem se dnevniški zapisi prepletajo s spomini na otroštvo v objemu zelene Kanalske doline vse do tržaških dni. Zapise bogatijo barvne fotografije Julijcev iz bogatega avtorjevega arhiva. Rafko Dolhar je povedal, da dnevniške zapise piše od nekdaj, saj ga je oče naučil

pisati in za šolsko nalogo naročil, naj opiše nedeljske izlete. Iz Kanalske doline v Trst je nenavadna pot, saj jih ni šlo dosti v šolo iz teh krajev, to je gotovo pomembna prelomnica v Dolharjevem življenju, ki mu pušča tudi delno slabo vest, da je zapustil domače kraje. Nazadnje je spregovoril še Marij Čuk, ki je ob 100–letnici požiga Narodnega doma napisal *Črni obroč*, ki je v kratkem času postal prava uspešnica. Toliko je že bilo izrečenega, da je avtor povedal, da ne bo govoril dosti o knjigi. Nekaj poudarkov pa je vendarle izpostavil. Kritič Slavko Pezdir je našel drugačno raven pripovedi Črnega obroča, kar pomeni, da lahko literatura nagovarja v različnih miselnih in estetskih jezikih. Kritič pravi, da to ni zgodovinski roman, ampak izrazito sodobni roman, ki zapisuje, opisuje in tematizira današnjega sodobnega človeka, razkroj tega človeka, kulturno indiferenco, narodno hladnost, pripadnost ter gospodarsko lahkoživost. Branj je torej lahko veliko, ne le požig Narodnega doma, čeprav ta dogodek nosi v sebi vse to, česar v sodobnem človeku ne bi smelo biti, razčlovečenost in sovraštvo, je sklenil Čuk.

MC

Foto Damj@n

navezujejo na klasike, na drugi pa na modernizem. Avtorji, ki jih obravnava v knjigi, predstavljajo neko posebno varianto slovenske književnosti, ki se kaže v nekaterih bistvenih duhovnih in jezikovnih posebnostih, kljub temu razdalje med tržaško in matično književnostjo nikoli niso bile in niso tako velike, da bi se resnično oddaljili od skupnih osnov, je mnenja

italijanskega mejnega položaja. Vilma Purič je ljubiteljica poezije, z njo se ukvarja že od nekdaj. Delo *Sodobne tržaške pesnice* je monumentalno delo, v katerem se avtorica prvič v slovenskem slovstvu osredotoča na žensko pesništvo v Italiji. V njem obravnava kar 27 slovenskih in 6 italijanskih pesnic, ki jih postavi v časovni in prostorski okvir in prikaže

iskala podatke pri lokalnih raziskovalcih. Srečala se je z nešteti tematikami, motivi tem in vsebin. Na srečanju je Vilma Purič poudarila, da so se ženske od vsega začetka čutile utesnjene v jeziku, ki so ga uporabljale, in da so vedno iskale nove načine, nov jezik, s katerim bi lahko izrazile svoje žensko prvinskost. Vnesle so drugačno pojmovanje prostora in človeka v njem.

S 6. strani

Vino je umetniško delo

V svoji kleti večkrat prirejaš gledališke predstave, razstave in koncerte. Kako to, da si se za to odločila? Je binom vino–kultura uspešna formula?

Proizvajam vino in se ukvarjam s turizmom, pri tem se osredotočam na ovrednotenje naše narave, Krasa, kulture in zgodovine. Vino je postalo sredstvo, s katerim ljudem predstavljam bogastvo kraja, v katerem živim. Med drugim ljubim glasbo in se aktivno ukvarjam z njo, zato v svoji kleti večkrat organiziram koncerte in druge kulturne prireditve. Prvi koncert je nastal v sodelovanju s konservatorijem Tartini iz Trsta, na katerem sem sama tudi diplomirala. Že takrat, ob zvokih ene same akustične kitare, sem razumela, da je akustika v kleti odlična in da jo moram izkoristiti. Tako sem začela sodelovati s Kulturnim domom iz Gorice, z glasbeno šolo Emil Komel, z društvoma Danica in Hrast, z društvom Blue Notte Gorizia, z društvom Euritmica in drugimi. Kultura in glasba sta

na jedilniku tudi v moji restavraciji. Lani sem namreč postala solastnica restavracije Il Carso in Corso, ki se nahaja v Tržiču, pred gledališčem. V restavracijo sem že od odprtja, leta 2012, dobavljala svoja vina, kasneje so me novi upravitelji prosili, če bi postala solastnica. Takrat je bila moja hčerka Asja še zelo majhna in ponudbe nisem sprejela. Priložnost se je ponovno pojavila lani, vstopila sem v družbo in prevzela upravljanje restavracije. Od junija spremljam odnose z dobavitelji, odgovorna sem za naše catering storitve in za organizacijo vseh kulturnih projektov v prostorih restavracije. Sodelujem s kulturnim združenjem Euritmica, z glasbenim festivalom Udine Jazz in založbo Kappa Vu, saj v naši restavraciji predstavljamo in prodajamo tudi knjige v slovenščini, italijanščini in furlanščini, ki so vezane na naše ozemlje. Na letošnji glasbeni prireditvi Grado Jazz smo nudili naša vina in gostinske storitve. Tudi ob tej priložnosti smo gostom

predlagali odlične kraške izdelke znanih slovenskih kmetijskih podjetij, kot so Fabec, Žbogar, Zidarič, Bajta in drugi, ki so osnova naše kulinarične ponudbe, ter vina Andreja Boleta, Edija Kanteja in kmetije Radovič. Binom vino–kultura je nedvomno

uspešna formula!

Nekaj o Rubijskem gradu...

Grad je umetnina, ki ima bogato in vznemirljivo zgodovino. Danes je strukturno varen, čeprav ni še uporaben. V njem vodimo turiste in gostili smo tudi gledališko predstavo.

V prihodnje nameravamo grad upravljati tako kot restavracijo – spojiti dobro hrano, vino in še posebno ovrednotiti kulturno dejavnost. Akustika gradu je odlična, zato bi bile po mojem mnenju njegove sobe primeren sedež za kakšno

glasbeno šolo.

Vezana si na kraško zemljo, na zgodovino teh krajev in na zapuščino svojih prednikov. Želiš te vrednote posredovati tudi svoji hčerki?

Asja je od rojstva vedno z mano. Rada prihaja z mano

v vinograd, rada je v kleti. Že ko je bila zelo majhna, mi je pomagala pri pranju sodov, me opazovala in pazljivo poslušala, ko sem ji razlagala svoje delo in vse postopke, ki so potrebni pri proizvodnji vina. Asja že ima veselje do vinogradništva in ljubezen do našega Krasa, je nežna, a obenem racionalna in prisebna “ženska”.

Kaj pa prosti čas, ga kaj imaš?

Rada berem, zanima me geopolitika in igranje klavir. Učim se jazz glasbo na klavirju, pred vsako predstavitevjo knjig v restavraciji igranje Bachove preludije. Moja glasbena vzgoja mi tudi pri poklicu veliko pomaga: že po zvoku natančno razumem, kako poteka fermentacija. Ljubim tudi plavanje, ki zame predstavlja neko vrsto meditacije – dobesečno se potopim v drugo dimenzijo, ki me vedno sprosti.

Nam lahko razodeneš kakšno svojo skrito željo?

Glede na svetovno družbeno stanje mi je težko, ko berem o ekonomskih sporih, ki privedejo do vojn. Iz okna

naše hiše imamo pogled na našo klet in na galerije iz prve svetovne vojne. Večkrat pomislim na naše ljudi, ki so doživeli begunstvo in se bojevali za preživetje nas, Slovencev, med drugo svetovno vojno. Čeprav spadam v srečno generacijo, ki vojnega gorja ni doživela, se zavedam, da so bili naši kraji prizorišče hudih spopadov, ki so pustili sledove v naši supnosti. Prav zaradi tega me zelo zanima geopolitika, rojevajo se mi vprašanja, skrbi glede prihodnosti naših potomcev in si zaradi tega največ želim miru med državami, med narodi. Ekonomsko gledano, bi vsi na svetu pridobili, ko bi resnično zavladala mir in sožitje. Geopolitika zelo pogosto moji pogled na življenje – kar se v svetu dogaja, vpliva na vsakega posameznika. Različnost je bogastvo, ki ga človeštvo očitno še ni dojelo in razvilo v plodno medsebojno sodelovanje, ki je ključnega pomena za njegovo napredovanje.

Najlepša hvala za lep pogovor!

Tri izobraževalna srečanja DM+ V mladih je moč!

DM+ Društvo mladih Slovencev v Italiji je imelo "zelo ambiciozen letni načrt, v katerega je spadalo enodnevno izobraževanje Osvežitev kot uvodni in največji dogodek", je povedala predsednica Neža Kravos. Dogodek so preklicali zaradi splošno znanih

Lahko svoj hobi spremenim v poklic?. Mlade je najprej spodbudila k akciji; povedala je, da je za podjetnika najbolj pomembno to, da idejo in načrt spremeni v akcijo, in to v najkrajšem času. Mlade je opozorila na najbolj pogosta vprašanja, ki si jih mora bodoči podjetnik postaviti, preden lansira

nam jih daruje, je Zidarichu omogočila velik uspeh. Za tem je udeležencem ponudil kozarček domačega vina in domači narezek. Večer je sklenila glasba v živo s Tyna Ze Acoustic Duo. V soboto, 5. 9. 2020, je v vinski kleti Damijana Podveršiča na Kalvariji sledilo srečanje na temo

razlogov in si zamislili tri krajša srečanja, namenjena manjšemu številu ljudi. V mesecu septembru je društvo DM+ organiziralo tri izobraževalna srečanja za mlade do 30. leta starosti. V torek, 1. 9. 2020, na sugestivni terasi Kmetije Zidarich v Praprotnu so se mladi srečali s podjetnico, poslovno svetovalko in predavateljico Uršo Žorž, ki je vodila delavnico o temi Podjetništvo in strast –

izdelek ali storitev, in glavne osebne značilnosti, ki so nujno potrebne za uspešnega podjetnika, kot so pogum, inovativnost in vztrajnost. Predavanju je sledil pozdrav podjetnika in gostitelja večera Benamina Zidaricha, ki je mlade opozoril na pomen narave in bogatega domačega območja, ki mu je osebno zelo pri srcu in v katerem vidi ogromen potencial. Ravno pristnost domače zemlje in izdelkov, ki

kreativnosti in manjšine s profesorjem inženirstva idej na Politehničnem inštitutu v Turinu ter direktorjem The Soon Instituta v Amsterdamu Lorenzom De Rita. Predstavil je pomen manjšine in povedal, da je v svetu kreativnosti bistvenega pomena, da spada v manjšinsko skupino. Opozoril je, da večine ne enačimo samo z veličino, močjo in prevlado, pač pa tudi s količino, le manjšini

pa lahko pripisujemo kakovost. Lepoto manjšine vidi v tem, da se pripadniki le te ne ustavijo pri prvi možni rešitvi, ki je večkrat neuporabna, pač pa iščejo vedno alternativne poti do zmage, in da v svetu brez izjem ni izrednosti. Predavanju je sledila delavnica, med katero so udeleženci dobili nalogo, naj napišejo lastni Curriculum futurae vitae oziroma bodoči življenjepis. Na tak način so bili prisiljeni razmisliti o lastnih željah, sanjah in črno na belem napisati načrt za prihodnost. Predavatelj je opozoril na pomen načrtovanja in raziskovanja lastne poti ter povedal, da samo kdor ima jasno vizijo, se lahko pravilno odloči, ko ga življenje postavi pred zahtevne odločitve. Srečanje je sklenil družaben trenutek: mladi so imeli možnost se bolje spoznati in se bolj prosto pogovarjati o obravnavani temi, a ne samo. V nedeljo, 13. septembra, vabi društvo še na zadnje srečanje, in sicer na celodnevno izobraževanje o temi socialnih omrežij v prostorih Inštituta za slovensko kulturo v Špetru. Delavnica je namenjena mladim do 30. leta starosti. Obvezna je prijava na spletni strani www.dmplus.org, saj je število mest omejeno na 15 udeležencev.

Giulia Černic

Kulturni dom Nova Gorica Jubilejna sezona

V tem posebnem času, ko smo še v primežu koronavirusa, stopa novogoriški Kulturni dom v jubilejno 40. leto neprekinjenega delovanja. Hkrati obeležuje tudi 40. obletnico koncertne sezone. Zaradi ukrepov proti širjenju covida-19 bo letošnja sezona malce drugačna. Glasbeni abonma bo tako v istem večeru imel dve ponovitvi koncerta, ker odslej velika dvorana lahko sprejme le 125 obiskovalcev. Prav tako bo tudi pri predvajanju filmov. Zdravstvene predpise bodo seveda upoštevali tudi v novi razstavi sezoni Mestne galerije. Kljub vsem "omejitvam" pri Kulturnem domu, kot zagotavlja njegova direktorica Pavla Jarc, optimistično gledajo v prihodnost. Tudi v prihajajoči sezoni bo zaživel Glasbeni abonma z osmimi koncerti znanih in manj znanih klasičnih del. Dva koncerta v septembru bosta še iz prejšnje, zaradi koronavirusa okrnjene sezone. Vsak koncert bo na sporedu ob 18. in 20. uri. Prvi bo 12. oktobra. Nastopil bo Orkester slovenske filharmonije s solistko, domačinko, violinistko Veroniko Breclj. Tudi festival srednjeveške in renesančne glasbe Flores Musicae bo letos okrnjen. Sestavljali ga bodo trije koncerti: prvi bo 17. septembra v Vili Vipolže, zadnji v sodelovanju s festivalom

Musica Cortese v goriški stolni cerkvi sv. Hilarija in Tacijana. Med 21. in 24. oktobrom bo potekal Oktober jazz, ki bo ponudil pet koncertov. Zadnja dva bosta v lepih prostorih Vile Vipolže in v veliki dvorani Kulturnega doma v sodelovanju z italijanskim društvom Controtempo in festivalom Jazz&Wine of Peace iz Krmina. Na sugestivnem gradu Kromberk bo od januarja do aprila potekala deseta koncertna sezona z večeri komorne in solistične glasbe Grajske harmonije. V maju in juniju se bodo, kot vselej (lani jih ni bilo zaradi epidemije koronavirusa), zvrstili koncerti Glasba z vrtov sv. Frančiška. V 32. sezono stopa tudi Mestna galerija Nova Gorica, ki bo predstavljala najnovejša dela sodobnih slovenskih in tujih likovnih umetnikov. Novembra naj bi bil 21. Mednarodni festival sodobnih umetnosti Pixxelpoint. Filmska sezona prinaša 18 filmov za ljubitelje te umetnosti, sicer bodo v septembru še tradicionalni Filmski teden Evrope in oskarjev, novembra bodo filmi, namenjeni otrokom, odrasčajočim in odraslim. Na sporedu bodo še CINCikel slovenskih filmov, Filmski portrteti glasbenih zvezd in Filmski vrtljak za otroke. Upati je, da koronavirus ne bo oviral tako bogato zasnovane sezone Kulturnega doma Nova Gorica.

IK

Po Nebeški poti - Peš od Ogleja do Svetih Višarij (6)

Turist zahteva, romar hvaležno sprejme

Po dobrih petih urah hoje sem bil že kar malo skurjen in dehidriran. Aiello del Friuli, končna postaja prve etape, se mi je začel slikati pred očmi ravno ob pravem času. Kraj ni prevelik in ob pol šestih je bilo še vedno prevroče, zato so bile ulice prazne. Župnijska hiša ob cerkvi, kjer me je čakalo prenočišče, bi morala biti odklenjena, kot mi je dan prej v telefonskem pogovoru zagotovil njen oskrbnik. Pa ni bila. Zaradi tega se nisem pretirano sekiral, prav prijetno pa vseeno ni bilo. Tolažil sem se z definicijo razlike med romarjem in turistom, ki sem jo še med pripravami na pot prebral v vodniku: „Turist zahteva, romar pa hvaležno sprejme, kar mu je ponujeno.“

Nahrbtnik je končal na tleh, sedel sem na bližnje stopnice ob cerkvi, kjer so me komarji napadli, kot bi nekaj dni stradali, in skušal poklicati Aurelia Pantanalija, oskrbnika in, če sem prav razumel, tudi enega od pobudnikov poti. Dan prej sva govorila, tam, pred zaklenjeno stavbo ob cerkvi, pa ga nisem uspel priklicati. Za „zihr“ sem mu poslal sms z obvestilom, da sem prišel, vrata pa so zaklenjena. Kasneje se je vendarle oglasil na telefon in povedal, da ga še ni v Aiellu, da so se mu obveznosti nekoliko zavlekle, za kar se opravičuje. Zato je angažiral sina, ki da bo prišel mimo najkasneje čez pol ure. Opravičil se mi je tudi zato, ker je žena pozabila pustiti odklenjena vrata, kot ji je naročil.

Da ne bi pol ure čakal pred župnijsko hišo, kjer bi mi komarji verjetno izpili vso kri, sem šel v bar čez cesto na kapučin. Natakari je bil zopr. Vzvišen in neprijazen, a le do mene, edinega tujca v lokalu, počasnost pa je gojil tudi v odnosu do ostalih gostov. A se vseeno nisem dal. Prijazno sem se mu nasmihal, bil nalašč pretirano vljuden in na tak način bil bitko proti zategnjencu. Čakanje na

Pantanalija mlajšega sem izkoristil tudi za skok do knjižarne in papirnice po žig Nebeške poti. Med tem kratkim sprehodom, pa tudi že prej, med prihodom, so pogled kot magnet pritegovale raznolike sončne ure na pročeljih hiš. Lepe so bile in veliko jih je bilo. Aiello del Friuli se namreč promovira kot mesto sončnih ur.

Pantanalija mlajši je res prišel slabe pol ure po telefonskem pogovoru z njegovim očetom. Odklenil je vrata, mi prijazno razkazal sobo in toaletne prostore, potem pa brez ovinkov povedal, da znaša prispevek za nočitev deset evrov. Dal sem mu bankovec in ga vprašal, kje je mogoče v kraju kaj pojesti. Omenil je edino gostilno v bližini in mi razložil, kako do tja. Potem sva si segla v roki, drug drugemu ob slovesu podarila še en nasmeh in nikoli več ga nisem videl. V stavbi, ki je še dišala po novem, sem si najprej privoščil tuš. Blagodejno je vplival na razbolelo telo, rahlo šokirano od dolgotrajne hoje, saj med pripravami na pot nisem nikoli hodil več kot tri ure, na prvi etapi pa pet ur in pol. Sledilo je pranje cunj, v katerih sem hodil. Pri tem so me ves čas

napadali komarji, ki jim je kljub zamreženim oknom nekako uspelo uletavati v prostor. Gostilno sem kmalu našel, a je bila zaprta. Še pred tem sem poklepetal z dobrodušnim debelušnim domačinom moje starosti, ki je vedel za CC. Zanimalo ga je, od kod sem, in ko sem mu povedal, me je porogljivo zbodel, da sem si izbral pa res težko varianto, saj

lahko, če se kaj zalomi, kadar koli pokličem „taxi mama“, da me pride iskat in odpelje domov. Zdolgočasene face mladih in postaranih nekdanjih mladih pred kafičem, mimo katerega sem se vračal proti središču kraja, kjer je bila edina varianta za tople večerje obrok pizza v obcestnem „take away“ lokalu, so potrjevale umirjen značaj Aiella del Friuli, kjer je bilo, kot bi se čas ustavil, kot bi urini kazalci tam počasneje tekli, kot da domačini še niso slišali za stres, kot da so imuni za novodobno hitenje, ki je postalo imperativ. Občutek, da kraj počasi, a neustavljivo izgublja svoj življenjski utrip, verjetno ni bil daleč od resnice. A po drugi strani sem bil, še vedno prevzet od lepo speljane trase na prvi etapi, poln pozitivnih vtisov in prepričan, da lahko Aiellu in

Nace Novak

njegovim prebivalcem prav Cammino Celeste veliko prinese, ga in jih prebudi, oživi, s tem, ko bo postal še bolj popularen, ko bo po njem hodilo še več ljudi, vsako leto več, v kar sem že po prvem dnevu verjel. Skoraj bi si upal staviti, da bo v prihodnjih letih v Aiellu vrata odprla še kakšna gostilna, še kakšen lokal, picerija, da bo kdo ponudil sobe, apartmaje, da se bo kakšna stara hiša preobrazila v hostel, da bo morda zrasel celo kakšen manjši hotel ... „Če so tudi vse ostale etape vsaj približno podobne tej prvi, ki je bila res super, pa tudi odlično označena, da ni bilo med potjo nobenih težav in pomislekov, potem se CC-ju, ki se je rodil leta 2006, kar je za tako pot še vedno pred kratkim, pa čeprav se piše leto 2019, obeta lepa, svetla prihodnost. S tem pa tudi vsem krajem ob poti,“ se mi je pletlo po glavi, ko sem se bližal „take away“ piceriji Aiello Pizza tik ob cesti, ki je bila edina odprta javna prehranjevalnica v kraju in zato, kot se je izkazalo nekoliko kasneje, zelo dobro obiskana. Tam sem sedel k eni od štirih miz za goste, skregane s plačaj in odnesi konceptom, in naročil eno Bella Italia. Po večerji sem v svojem romarskem zatočišču še enkrat potegnili črto pod dnevno etapo. Ni, da ni bila naporna. Prehodil sem 25 kilometrov. Bilo je vroče, sence bolj malo, a sem vseeno užival. „To je moj svet. To imam rad. Ta mimohod raznolike narave, različnih življenjskih usod. To nezakorenjenost, ko zjutraj štartas neke in prideš zvečer nekam drugam, vmes pa vidiš, doživiš, občutiš marsikaj. In to dan za dnem,“ sem pomislil in se že veselil nadaljevanja poti, naslednjega dne.

OPČINE 19. Mala gledališka šola Matejke Peterlin

Otroci so predstavo postavili na oder v petih dneh!

V petek, 4. septembra 2020, je pod šotorom v Marijanišču na Opčinah potekala predstava ob koncu letošnje Male gledališke šole Matejke Peterlin. Malo gledališko šolo, ki je bila letos z junija predstavljena na september zaradi zdravstvenih ukrepov, so člani Radijskega odra in Slovenske prosvete priredili že devetnajstič. Tudi letos je otrokom v le petih dneh uspelo naštudirati celotno predstavo. V petek so se publiki predstavili z igro Lučke Peterlin Zavozlani konci, v kateri poredna škrata ponagajata dečku, ki ni naredil domače naloge in prebral klasičnih pravljic, kot jim je naročila učiteljica. Škrata pravljice premešata, zaradi česar se ubogi liki izgubijo in svojih zgodb ne znajo pripeljati do srečnega konca, vendar se na koncu vse dobro razplete. Udeleženci so ves teden pridno vadili pod vodstvom štirih vaditeljic Radijskega odra, Lučke Peterlin, Anke Peterlin, Manice Maver in Marjetice Puntar; njim so priskočile na pomoč mlade animatorke Tina Busan, Katarina Polojaz, Veronika De Luisa, Irena

Merku' in Ivana Kresevič. Za koreografijo je letos skrbela Raffaella Petronio. O tem, kako je potekala gledališka šola ob omejitvah v času pandemije, nam je več povedala režiserka

Lučka Peterlin, s katero smo se pogovorili v petek po predstavi.

Letošnja Mala gledališka šola se je gotovo v marsičem razlikovala od prejšnjih.

Kako je potekal teden? Letos je bila gledališka šola nekoliko krajša, popoldanskega programa ni bilo, da so otroci lahko šli domov še pred kosilom. Zaradi izrednih razmer smo

morali omejiti število prijav; otroci so bili razdeljeni v manjše skupine, vsaka skupina je imela svojo odgovorno vaditeljico in animatorko – letos smo med pomočnike sprejeli samo

polnoletne. Imeli smo srečo, ker imamo na razpolago velik prostor, predvsem, ker nam je vreme prizaneslo in smo lahko ves teden vadili zunaj. Poleg učenja za zaključno predstavo smo otroke zaposlili tudi z izvajanjem skupinskih iger in vaj, ki jih je mogoče prilagoditi obvezni medsebojni razdalji. **Kakšen je bil odziv otrok?**

Otroke je treba pohvaliti, vsi so se brez ugovaranja držali pravil. Hoteli smo, da bi bil ta teden za otroke tudi primeren uvod v šolsko leto: naučili so se določenega reda, ki so ga v zadnjih

mesecih izgubili, ker jim ni bilo treba v šolo in so lahko zjutraj dolgo spali. Zdaj so se spet naučili določene discipline, istočasno pa so tudi trenirali možgane, ko so se morali na pamet naučiti besedilo in skrbeti za pravičen govor. Obenem je bilo za otroke gotovo zelo pozitivno, da so spet prišli v stik z vrstniki, saj nekateri v teh mesecih

niso imeli veliko možnosti, da bi se združevali s prijatelji, tukaj pa so se lahko pod nadzorstvom družili in igrali. **Kateri so izzivi gledališča v takih pogojih?** Največji izziv je bil, da smo

morali stalno nadzorovati otroke, paziti, da so se držali razdalje tudi med predstavo. To je bil izziv tudi zame kot avtorico besedila: igro sem morala zgraditi tako, da na odru ne bi prišlo do kontakta med igralci, da se ne bi dotikali ali si podajali rekvizitov. Želela pa sem, da bi kljub vsemu pripravili pravo predstavo in ne le kratkih

prizorčkov, saj se mi zdi, da je to osnovni namen Male gledališke šole. Besedilo sem napisala v verzih, ker sem opazila, da si ga otroci tako lažje zapomnijo, predvsem najmlajši, ki jim ritem in rima pomagata pri memoriranju.

Kako ste poskrbeli za kostume, scenografijo ... ? Letos smo imeli na razpolago oder in stole, za vse drugo smo morali poskrbeti sami. Reflektorjev in ozvočenja ni bilo, pomagali smo si s skromno aparaturo. Za glasbo med predstavo je skrbela ena od vaditeljic. Vsi otroci so si sami prinesli kostume. Le nekaj rekvizitov smo dokupili, pred uporabo smo jih seveda razkužili.

To sta bila torej tudi nekakšen preizkus in potrdilo, da boste lahko tudi med letom kljub vsemu nadaljevali gledališko dejavnost?

Ja, gotovo, ugotovili smo, da se da, da je gledališče otrokom tudi v teh pogojih v veliko veselje in zadoščenje. Na Opčinah bomo imeli tudi letos tri starostne skupine, torej se nam lahko pridružijo otroci od vrtca do srednje šole.

Mojca Petaros

Pregled opravljenega dela v zadnjem triletju

Koronski čas in vsebinsko bogat občni zbor Zveze cerkvenih pevskih zborov

Pod velikim šotorom v parku Finžgarjevega doma na Opčinah, kjer so konec minulega tedna izpeljali študijske dneve Draga, je bil v sredo, 2. septembra 2020, občni zbor Zveze cerkvenih pevskih zborov iz Trsta. V letošnjem letu, ki je zaradi pandemije kar težavno za vse pevske zборе, je bil ta dogodek pomemben trenutek, da so prisotni izmerili 'daljo in stran', pretresli delovanje v zadnjem triletju in načrtali nekatere smernice in cilje za prihodnje obdobje. Po izvolitvi Marije Breclj za predsednico skupščine sta prisotne nagovorila Maja Lapornik v imenu Sveta slovenskih organizacij in Marij Maver kot predsednik Slovenske prosvete. Oba sta izpostavila plodno sodelovanje in pomen zborovstva v našem prostoru. Po branju zadnjih tajniških zapisnikov, kar je opravila Majda Cibic, je Rossana Paliaga podala predsedniško poročilo, iz katerega je izhajala skrb vodstva ZCPZ, da bi ohranili vse tradicionalne uspešne prireditve in pobude, kot so božični koncert, revija otroških zborov Pesem

mladih, soorganiziranje Primorske poje, vsakoletni dekanijski reviji, poletni seminar za pevce, zborovodje in organiste, a tudi revijo odraslih zborov Pesem jesni in še kaj. Ob rednih dejavnostih je Paliagova v svojem poročilu pozitivno ocenila članstvo v deželni zborovski zvezi USCI, v okviru katere zbori ZCPZ sodelujejo zlasti pri projektih Nativitas in Pashalia. Iz njenih besed je bila razvidna želja, da bi ZCPZ postala referenčna ustnova za rast zborovske kulture v našem prostoru. Med drugim je tudi poudarila, da je ZCPZ od svoje ustanovitve vedno skrbela za izdajanje nove zborovske literature in svojim članom pomagala pri uresničevanju nekaterih zahtevnejših projektov, kot je npr. izdaja zgoščenke. Opozorila je tudi na prvo nagrado Pavleta Merkuja, ki jo je SSO v sodelovanju z ZCPZ podelil Patricku Quaggiatu, in na organizacijo koncertov oz. obiskov zborovskih koncertov v Slovenski filharmoniji ter sodelovanje z raznimi ustanovami, da bi včlanjenim zborom in njihovim zborovodjem omogočili izobraževanje in pridobivanje

dragocenih izkušenj. Sledilo je poročilo Alenke Cergol o delovanju Združenega zbora zveze, ki ga vodi in je pomemben oblikovalec številnih liturgičnih dogodkov, ki imajo občestveni pomen, kot so npr. hvaležnica pri Sv. Justu, maša ob prazniku

sv. Cirila in Metoda na Vejni ali spominska maša v Rižarni, ob prazniku Vseh svetih pa v cerkvi pri Sv. Ani in drugih priložnostih. Iz poročila sta bili razvidni skrb za delovanje te zborovske skupine in potreba po njeni okrepitvi in pomladitvi, da bi lahko še naprej opravljala svoje poslanstvo. Prebrali so nato še poročilo drugega zbora, ki deluje neposredno pod okriljem ZCPZ, in sicer

Fantovske skupine Devin-Nabrežina, ki jo vodi Mirko Ferlan in je v zadnjih treh letih, odkar deluje, veliko sodelovala pri raznih pobudah ZCPZ ter je prisotna na številnih prireditvah na območju. Predsednica je nato z obžalovanjem ugotavljala,

da je zaradi pandemije koronavirusa odpadlo več načrtovanih dogodkov, izpeljali so sicer nekaj izobraževalnih videosrečanj po spletu, v prihodnjih mesecih pa bodo poskusili izpeljati še nekaj pobud. V pripravi je objava otroških in mladinskih pesmi Zorka Hareja, da bi na ta način obeležili in počastili 100-letnico rojstva ustanovnega člana in dolgoletnega predsednika

ZCPZ. Po blagajniškem poročilu, ki ga je podal Marko Kos, in razrešnici dosedanjemu odboru so poskrbeli za lepo zahvalno gesto trem dolgoletnim članom odbora, ki pa tokrat niso več kandidirali. S spominskim

poklonom so se lahko vsi prisotni javno zahvalili Berti Vremec, Marku Kosu in Ediju Racetu, ki so desetletja s svojimi velikimi organizacijskimi sposobnostmi in bogatimi izkušnjami ter požrtvovalnostjo pomagali, da je ZCPZ lahko uspešno delovala. Razprava je pokazala, da članstvo razume težave in omejitve koronskega časa, ki

je sicer potrdil dragocenost in lepoto vodenega ljudskega petja pri mašah, baza si tudi želi pomoči strokovnjaka za reševanje konkretnih problemov, in torej prosi za ustrezno pomoč. Povedano je bilo, da sicer z zadoščenjem in odobravanjem ocenjujejo pobude in tudi vse višje cilje, ki si jih postavlja vodstvo, obenem pa tudi želijo ovrednotiti in okrepiti liturgično vlogo včlanjenih zborov. V zvezi s tem se je pokazala želja, da bi poglobili to temo in ji dali prepotrebno pastoralno oporo. V ta namen bodo poskusili izpeljati zborovanje, ki naj bi v sodelovanju z duhovniki, a tudi organisti in zborovodji, postavilo potrebne smernice in obenem nakazalo možnosti, da bi cerkveni zbori spet pridobili vlogo in pomen, ki jo imajo v zgodovini našega prostora. Sledile so volitve in v kratkem si bodo izvoljene članice novega odbora Marija Breclj, Alenka Cergol, Majda Cibic, Zulejka Devetak, Alenka Legiša in Rossana Paliaga porazdelile odgovornosti in poprijele za delo.

Dokumentarna oddaja RTV Slovenija

Za vedno tu, Slovenci med Krasom in morjem

V soboto zvečer, 5. septembra 2020, je bil v Križu v prostorih Doma Alberta Sirka doživet kulturni večer, na katerem je v organizaciji SKD Vesna in Ribiškega muzeja scenaristka in režiserka Magda Lapajne predstavila filmski dokumentarec z naslovom *Za vedno tu, Slovenci med Krasom in morjem*. Žal je bila predstavitev dokumentarca, ki sta ga uvedla režiserka in duša Ribiškega muzeja Franko Cossutta, v dvorani in so se organizatorji bili dolžni držati navodil, ki veljajo v času pandemije zaradi virusa covid-19. Tako smo lahko v dvorano šli z maskami samo srečneži, organizatorji so povedali, da so morali večini ljudi reči ne. Zato zares srčno upamo, da si bo film, ki na slikovit in zelo poveden način pripoveduje slovensko

zgodbo o morju, ogledalo po RTV Slovenija čim več ljudi, tako Slovencev iz matične domovine kot tudi iz naših krajev. Prav ima Franko Cossutta, ki je na predstavitvi s toplimi besedami pozdravil film in ekipo, ki ga je naredila, ko je dejal, da si srčno želi, da bi ga čim prej predvajala tudi slovenska televizija RAI. Sam pa bi dodal, da bi bilo dobro, če bi pri RTV Slovenija poskrbeli tudi za DVD s filmom, da bi ga lahko kupila vsaka naša šola. Premalo, odločno premalo namreč poznamo svojo zgodovino, svoje korenine, svojo prisotnost ob Jdaranskem morju. Če tu dodamo samo podatek, da je v filmu tudi drugi pomorščak, Bruno Volpi Lisjak, ki je s svojimi knjigami dosegel, da se je tudi osrednja Slovenija končno zavedela, da smo Slovenci obmorski narod

od nekdaj, je prav, da tudi naši otroci izvejo kaj o tem. In režiserki Magdi Lapajne, ki se je vsem zahvalila za

Magda Lapajne

sodelovanje v Križu, gre naše priznanje, da je naredila odličen dokumentarec, ki živo govori o Slovencih ob

morju in njihovi stoletja dolgi prisotnosti, delu, življenju, duši. Oddaja *Za vedno tu, Slovenci med Krasom in morjem* je nastala v uredništvu dokumentarnega programa RTV Slovenija. Predstavlja kraje ob obali Tržaškega zaliva, kjer že od nekdaj sobivajo Slovenci in Italijani, in išče odgovore na vprašanja: Kako tržaški Slovenci ohranjajo narodno samobitnost? Kaj jih zavezuje, da ohranjajo svoje korenine na tem koščku zemlje? Od kod črpajo moč za negovanje slovenske besede in kulture? Tržaški zaliv je bil ob različnih zgodovinskih dogajanjih zmeraj na prepihu in ob tem se je oblikovala tudi usoda tržaških Slovencev, ki so se tradicionalno ukvarjali z ribištvo, vinarstvom in oljkarstvom. Poleg ribiškega

muzeja v Križu in Kraške hiše v Repnu je v oddaji predstavljen tudi muzej, posvečen krušaricam, v Škednju. Na poti ob obali Tržaškega zaliva od Štivanja do Škednja spoznamo zadnjega slovenskega ribiča iz Repna Aleša Grilanca, ki je bil s svojo mlado družino tudi na predstavitvi filma. Marko Tavčar izčrpno, kleno opiše življenje in položaj Slovencev v Devinu in Štivanu. Več kot tisočletno tradicijo ribištva, ki je značilna samo za Slovence v teh krajih, predstavijo Franco Cossutta, Bruno Volpi Lisjak in Ladi Gruden, presenetljivo povedna, zgovorna in iskriva je tudi domačinka iz Križa Marija (Miljana) Bogatec, ki je zadnja živeča prodajalka rib. Župnik v Nabrežini g. Karlo Bolčina zelo jasno pove, kako živa je slovenska narodna

skupnost, navezanost na narodne noše pa imenitno ubesedi dr. Jadranka Cergol, sama pri maši v narodni noši, ko govori o koreninah, katerim se Slovenci nismo nikdar odrekli. Člana društva Prosekar Alessio Štoka in Miloš Škabar sta med vinarji, ki se lotevajo novih izzivov, Boris Pangerc pa v filmu razkaže svoj oljčnik, ki ga obdeluje s posebno ljubeznijo. Scenaristka in režiserka filma je Magda Lapajne, avtor glasbe je Aldo Kumar, direktor fotografije Artur Rutar, montažerka Sabina Černe, grafični oblikovalec Robert Kenda, kolorist Tomaž Hajdarevič, zvokovna obdelava je delo Roberta Sršena, večina omenjenih se je tudi udeležila lepe, a zaradi koronavirusa žal okrnjene predstavitve v Križu.

Jurij Paljč

SSO na ESOF-u, edina slovenska organizacija na tem pomembnem evropskem forumu

Tri uspešno predstavljene multimedijske inštalacije o trajnostnem razvoju

ESOF je mednarodni forum znanosti in inovacije v Evropi, ki poteka od leta 2004 vsaki dve leti v različnem evropskem mestu. Zadnji je bil leta 2018 v francoskem Toulousu. Kljub omejitvam zaradi koronavirusa je v sredo, 2. septembra 2020, potekala v starem pristanišču v Trstu otvoritvena svečanost, ki jo je uvedel Stefano Fantoni, vodja organizacijskega odbora ESOF2020. Navzoča sta bila minister za univerzo

na odnos med njim in človekom. Potrebno je, da začnemo razmišljati o teh razsežnostih tudi v našem vsakdanjem življenju, pri načrtovanju vseh naših dejavnosti in pri vzgoji naših mladih ljudi. To je bil tudi glavni vzgib, da se je Svet slovenskih organizacij začel že pred leti ukvarjati s trajnostnim razvojem, od leta 2007, ko se je kot deležnik neprofitnega sektorja vključil v razmišljanja o strategijah

navzoča z lastnim razstavnim prostorom v samem jedru dogajanja tega pomembnega foruma evropskega formata. Ekipa SSO-ja je pripravila 3 multimedijske inštalacije, razstavni prostor pa je z inovativnim pristopom oblikovalo podjetje Sintesi. Na prvi inštalaciji je bil v produkciji SSO-ja predvajan dvajsetminutni dokumentarec o dejavnostih evropskega projekta LightingSolutions v treh

projekta LightingSolutions, so prihranili od 28 % do 55 % električne energije in posledično ogljikovih izpuštov. Skupno so na čezmejnem območju prihranili 66 ton CO₂ na letni osnovi. Na drugi inštalaciji je maskota Flash posredovala zadnje zanimivosti s področja trajnostnega razvoja, od mobilnosti do sončne energije, kinetične baterije in drugih. Na tretji inštalaciji pa so

Pred pandemijo je bilo napovedanih več tisoč obiskovalcev. Seveda so se po sili razmer stvari razpletle v drugo smer, so pa vseeno gostili na razstavnem prostoru projekta SSO LightingSolutions več kot 800 obiskovalcev različnih narodnosti, med katerimi so levji delež imeli prav mladi.

To je posebno spodbuden podatek, ki navdaja z upanjem za prihodnost. ESOF2020 se je končal v nedeljo, 6. septembra, s sklepno prireditvijo ob navzočnosti predsednika vlade Giuseppeja Conteja in ministra za gospodarstvo in infrastrukturo Stefana Patuanellija.

Liljana Filipčič

in znanost Gaetano Manfredi ter kardinal in vatikanski državni tajnik Pietro Parolin, ki je bil tudi slavnostni govornik. Kardinal Pietro Parolin je v svojem nagovoru poudaril, da "je vse v razmerju, vse je povezano ..." Tako nas papež Frančišek v okrožnici Laudato si' sviri, da se kot človeška družina združimo v iskanju trajnostnega in celostnega razvoja. Zato moramo danes govoriti o integralni ekologiji, ki predpostavlja holističen pogled na stvarstvo in

trajnostne rasti in o njenih posledicah na lokalni razsežnosti. Otvoritvene svečanosti se je udeležilo več kot tisoč obiskovalcev, na vseh petih dneh devete izdaje bienalne znanstvene prireditve pa je sodelovalo več kot 700 znanstvenikov iz 40 držav, ki so bili zaradi covida-19 delno povezani po spletu, saj so bila predavanja predvsem na daljavo. Prisotnost SSO na ESOF-u ima poseben pomen, saj je bila edina slovenska zamejska organizacija

jezikih: slovenščini, italijanščini in angleščini. Predstavili so kontekst mednarodnih sporazumov, ki se ukvarjajo s podnebnimi spremembami: od Stockholmske, do Kyotske in Pariške konference. V tej luči so prikazali splošne cilje čezmejnega projekta in predstavili dejavnosti, ki so bile izvedene v štirih obmejnih občinah, ki so kot SSO partnerji v tem projektu: Šempeter-Vrtojba, Tolmin, Doberdob in Medea. S pilotnimi projekti, ki so bili uresničeni v okviru

projekta Program čezmejnega sodelovanja Interreg V-A Italia-Slovenija – 2014–2020, ki je celovito predstavil nabor projektov financiranih na 2. osi: ta je namenjena nizkoogljiknim strategijam in energetskim akcijskim načrtom. Program izvaja pomembno vlogo pri uresničevanju trajnostnega gospodarstva, saj je vrsta učinkovitih projektov konkretno prispevala k znižanju nivoja izpuštov ogljikovega dioksida in tako pripomogla k uresničitvi ciljev, ki jih zasledujejo mednarodni sporazumi. Ekipa SSO je bila deležna tudi različnih obiskov, med katerimi sta bila predsednik ESOF-a Fantoni in župan nizozemskega mesta Leiden, ki bo leta 2022 gostilo naslednjo izvedbo znanstvenega foruma. Še posebno pa so bili počaščeni zaradi obiska tržaškega župana Roberta Dipiazze in ambasadorja Republike Slovenije Tomaža Kunstlja, ki sta si ogledala inštalacije SSO z bogato vsebino. Prisotnost publike je bila na petdnevnem znanstvenem forumu zaradi pandemije covida-19 precej okrnjena.

Marijanski shod na Opčinah

Marija, Devica, Mati in žena, upajoča, čakajoča, zvesta v sočutju in v stiski pogumna!

S to vodilno mislijo pisateljice in pesnice Berte Golob je v nedeljo, 6. septembra, potekal na Opčinah 72. Marijanski shod, ki pa zaradi protikoronskih omejitev ni doživel tradicionalne procesije z Marijinim kipom po vasi, a kljub temu je bilo Marijino slavlje še toliko bolj doživeto. Marijin kip je vernike pričakal že na sobotni večer pod šotorom v parku Finžgarjevega doma, kajti na predvečer praznika so Mariji v pozdrav zapeli štirje zbori ZCPZ, ki so po dolgem času zatišja začutili notranji klic, da s hvaležnostjo in zaupanjem zapojejo Mariji v čast. Vsak zbor (devinski CPZ, openski CPZ Sveti Jernej, ženski zbor Prosek-Kontovel ter združeni zbor ZCPZ) je zapel po dve pesmi, a ker vemo, da nas Marijina pesem še posebno združuje, so se ob koncu večera vsi pevci z gorečnostjo srca poslovlili od Matere Marije z nenadomestljivo Marija skoz' življenje. Osrednje nedeljsko slavlje je bilo prav tako osredotočeno na dogajanje v šotoru. V popoldanskih urah so se verniki v lepem številu zbrali ob molitvi rožnega venca, ki so ga spremljali branje odlomkov iz Sv. pisma in razmišljanja Berte Golob iz knjižice Skriti zaklad. Branje besedil, ki jih je občuten podala Marija Štekar, se je prepletalo z ljudskim petjem Marijinih pesmi ob orgelski spremljavi Davida Lenise. Pred sv. mašo so verniki spremljali še predstavitev pesniške zbirke Ljubke Šorli Rožni venec, ki jo sestavlja sklop sonetov, tesno povezanih z rožnim vencem, uredil jo je avtoričin nečak Igor Tuta, uvodno misel je prispeval škofov vikar za goriške Slovence Karel Bolčina. Sv. mašo je ob somaševanju številnih duhovnikov daroval salezijanski zlatomašnik Metod Lampe, ki je v svoji homiliji predstavil pomen Marije za katoličane in sploh za vse vernike, posebej pa še navezanost slovenskega človeka na našo Mater Marijo. Sv. mašo je bogatilo ljudsko petje tako pevcev kot samih vernikov, ki jim Marijine pesmi pronicljivo sežejo do globin srca, mladostni pevski poklon pa so med sv. mašo Mariji ponesli tudi številni skavti, ki so se slavlja množično udeležili. Ganjen nad tolikšno udeležbo in doživetostjo praznovanja je bil tudi župnik Franc Pohajač, duša vsakoletnega Marijanskega shoda, ki je z občutljivostjo spregovoril o letošnjem enkratnem, a nepozabnem srečanju ob naši Materi Mariji.

NABREŽINA Okrogla miza ob praznovanju zavetnika sv. Roka

Nameravajo ovrednotiti ribiško pot

Nabrežinska ribiška pot, ki je danes zanemarjena, lahko postane pomembna turistična privlačnost. Tako so menili udeleženci okrogle mize, ki je ob letošnjem praznovanju sv. Roka potekala v nedeljo, 16. avgusta, na igrišču ŠD Sokol v Nabrežini. Srečanje, za katerega je dala pobudo skupina mladih, je nudilo priložnost za izmenjavo zamisli in pogledov okrog razvoja ribiške poti in celotnega Krasa, ki je za turiste čedalje bolj zanimiv. Pot, ki so jo več stoletij uporabljali nabrežinski ribiči, radi prehodijo krajevni in tuji sprehajalci. Z nje se ponuja enkratni pogled na Tržaški zaliv, furlansko ravnino, istrsko obalo in Gradeško laguno.

Kot je obrazložil Peter Radovič, si mladi – iz ljubezni do rojstnega kraja – prizadevajo za ovrednotenje domače vasi in njene okolice. Zaradi usadov (rušenja zidov) ribiška pot ni varna in posledično manj privlačna. Mladi, ki so jo prejeli v dar od svojih prednikov, bi jo radi predali v boljšem stanju prihodnjim rodovom. Njena naravoslovna (sredozemska makija) in zgodovinska (tunolov, čupa) vrednost zahteva ovrednotenje. Ob popravilu stopnic in lesene ograje ter odpravi usadov bi ureditev poti terjala vsaj

redno odstranjevanje rastlinja in barvanje železne ograje; potrebna je tudi namestitev novih informativnih tabel. Rešitev, ki bi lahko bila za vogalom, je na srečanju, ki ga je vodil Pavel Vidoni, nakazal deželni svetnik Igor Gabrovec: “Čez nekaj mesecev bo LAS Kras objavil razpis za dodelitev znatnih nepovratnih denarnih

sredstev za ovrednotenje ozemlja, in torej tudi ribiške poti”. Pri projektu bi morali javni subjekti sodelovati z zasebnimi. Gre za izziv, pred katerim stojijo krajevni jus, občinska uprava, kmetijski in turistični operaterji. “Južna Tirolska je odličen primer, kako se lahko vsak naravni kotiček ovrednoti. Tudi na Krasu je veliko razvojnih priložnosti: zdrava prehrana, narava, muzej ribištva, kolesarske poti itd. gredo v smer visokokakovostne turistične ponudbe”, je ocenil Gabrovec. Pripravljenost občinske uprave

za ureditev poti je izpostavil podžupan Walter Pertot, za katerega največji problem ob poti predstavlja rušenje zidov, h kateremu odločilno prispevajo tresljaji, ki jih povzroča promet po obalni cesti in vožnja konvojev po železniški progi. Če uberemo pot skupne akcije, se stroški porazdelijo. V primeru, da

zasebniki ne bodo popravili lastnih zidov, bo za to poskrbela občina, plačali pa bodo zasebniki”, je poudaril Pertot. Projekt ureditve poti je podprl tudi vaški jus, v imenu katerega je spregovoril podpredsednik Marko Petelin. Jus si sicer prizadeva za ovrednotenje celotnega območja Za Vodico (območje poti med nabrežinsko srednjo šolo in vodnimi rezervoarji pri Križu), ki je med letom zelo obiskano. “Ureditev poti naj poteka na osnovi vnaprej določenega programa del”, je menil Petelin.

O turističnem potencialu ribiške poti in Krasa nasploh je na srečanju govoril predsednik Kmečke zveze Franc Fabec. Obiskovalci se radi podajo do morja, ki je vselej vabljivo. “Potrebno je pa razmišljati celostno in v ponudbo vključiti tudi, denimo, obisk kamnolomov, ogled značilne arhitekture, arheološkega najdišča pri Ribiškem naselju in pa strelskih jarkov 1. svetovne vojne”. Po mnenju Fabca bi morali tudi točneje določiti razvojno vizijo Krasa. Nekdanji ravnatelj Zvonko Legiša je prisotne spomnil, da se pot pričanja v starem vaškem jedru, v katerem so živeli ribiči. Veljalo bi razmisliti tudi o postavitvi informativnih tabel z nadvse izpovednimi verzi, ki jih je temu delu svoje rojstne vasi namenil pesnik Igo Gruden. Ob branju le – teh bi obiskovalci na neposreden in doživet način spoznali nekdanje življenjske okoliščine in navade ljudi iz slovenskih primorskih vasi. Soudeleženi so se razšli z obvezo, da se bodo v kratkem sestali z občinskimi upravitelji. Sledilo bo srečanje s predstavniki deželne uprave za odpravo morebitnih birokratskih zaprek in določitev poteka dela za ureditev poti.

Mch

pogodba, 1947; Londonski memorandum, 1954; Osimski sporazum, 1975; in kar predvideva italijanski pravni red, 6. člen ustave, 1948; zakon o zaščiti jezikovnih manjšin, 482/1999; in zaščitni zakon, 38/2001; pa še deželna določila o izvajanju zaščitnega zakona, 2001, in ne nazadnje ustavne razsodbe št. 28/1982 in 62/1992. Poleg teh bi se morda našel še kakšen pravni akt, ki ostaja kot vse ostalo le mrtva črka na papirju). Po identifikaciji so vozniku vrnili ključe avtomobila, da se je lahko odpeljal domov. To naj bi bilo zgledno ravnanje varnostnih organov pri zagotavljanju spoštovanja zakonov v tej državi. Sprašujem se, kje so institucije, kje so družbene organizacije, kje so odgovorni, da dopuščajo takšno ravnanje samo zaradi uveljavljanja pravic slovenske besede. A zdi se, kot da se njih ne tiče, če le tako brezbrizno opazujejo, kaj se dogaja z zagotavljanjem zajamčenih pravic uporabe maternega jezika v odnosu z uradi in javnimi organi. Bilo je veliko in preveč besed in prelitega črnila na papir, a premalo konkretnih dejanj odgovornih, da bi resnično poskrbeli za zaščito in spoštovanje zajamčenih pravic slovenskemu človeku v tej državi.

Obvestila

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu vabi na ponedeljkov večer dne 14. septembra. Na sporedu

pogovor o bližnjem referendumu ter o vprašanju volilnega zakona. Govorili bodo Igor Gabrovec, Peter Močnik in Julijan Čavdek. Peterlinova dvorana, ulica Donizetti 3. Začetek ob 20.30

3. strani

Kraj zločina ...

Ob koncu maše, ki jo je spremljalo petje MPZ Lipa, pod vodstvom Tamare Ražem, je nagovorila prisotne še senatorka Tatjana Rojc. Ferdu Bidovcu, Franju Marušiču, Zvonimirju Milošu in Alojzu Valenčiču smo posvetili ta dan, ki je zaveza in obveza za vse nas. Brez bazoviških žrtev bi se naše življenje verjetno nikoli ne razvijalo s tistim prepotrebnim pogumom, uporno, ter v spoštovanju do drugih, ki nikoli ni zmanjkalo, tudi do tistih, ki ne delijo našega svetovnonazorska prepričanja ali naših antifašističnih vrednot. Ena najhujših posledic fašizma je prav manjvrednostni kompleks, ki ga marsikdo še do danes ni prebolel. Bazoviški junaki so verjeli v svobodo in z njimi naši stari starši, matere in očetje. V nevarnosti smo, a ne zaradi sovražnih sosedov, je opozorila senatorka. V nevarnosti smo zaradi tistih med nami, ki netijo razkol, širijo neresnice, klevetajo in lažejo, da bi diskreditirali delo onih, ki se ne želijo pokoriti diktatom v imenu neke zgolj navidezne potrebe po spremembah. Vsa dogajanja ob stoti obletnici požiga Narodnega doma so dokazala, da znamo stopiti skupaj v imenu skupne dobrine, ki ni za včeraj in niti za danes. Slovenska narodna skupnost

v Italiji je potencialno izjemen subjekt, ki je odgovoren za svoj jutrišnji dan. Če so bazoviški junaki skupaj z vso Primorsko, tudi s primorsko duhovščino, v najbolj temačni uri naše zgodovine verjeli v prihodnost, odločno stopili na pravo stran, žrtvovali največ, kar jim je bilo dano, lahko to v veliko prijaznejšem času storimo tudi mi danes. Danes je čas za naložbo za prihodnje dni. Čas, da ustvarimo vse pogoje konstruktivnega dialoga s svojimi sodržavljani, da razmislimo o načrtih in programskih predlogih, da se vprašamo, kdo pravzaprav smo in kakšni želimo postati v prihodnosti, je dejala Rojčeva, ki sanja svet, v katerem bi vsak človek lahko ohranil svoje dostojanstvo, svobodo, pravico do zdravja, šolanja in sprejemljivih življenjskih pogojev. Senatorka je sklenila z mislijo, da noben zakon nam ne bo mogel jamčiti obstoja, če ne bomo strnili svojih misli in postrojili svojih vrst v skupnem načrtovanju prihodnosti. Biti zavestni član neke narodne skupnosti izven meja matične države predstavlja veliko odgovornost in pomemben izziv, vendar samo, če bo vsak izmed nas zrelo postavil skupno dobro nad individualni spekter lastnih potreb. To je bila tudi gonilna sila bazoviških junakov. Slava jim!

Ob smrti drage mame,
učiteljice in pesnice, naše sodelavke

Srečke Černe Artač

izražamo Majdi in Borisu ter ostalim sorodnikom
občuteno sožalje.

Goriška Mohorjeva družba in Pastirček

Ob odhodu na nebeške poljane ljube mame in none,
priljubljene učiteljice, ki je gojila v sebi
pesniško dušo, gospe

Srečke Černe Artač

izražamo zelo dragoceni
in cenjeni sodelavki Majdi Artač Sturman,
ki s svojimi izvirnimi zapisi
v natančno izbrušeni slovenski besedi
plemeniti strani našega časopisa,
vnuku Primožu, našemu dolgoletnemu sodelavcu, in
njegovi ženi Vladki,
ki v našem tedniku osvetljuje
slovenska jezikovna pravila,
globoko občuteno sožalje
vsí pri Novem glasu.

BESEDA

Pavel Vidau

Kje ste poklicani,
da složno za pravice stopite?
Al čakate ponižno tujčeve?

Prebudi se, vstani!
Na noge v bran postavi se
za pravo svoje.

NAROD MOJ!

Preveč popuščanja
bilo je do sedaj,
pravico svojo terjaj zdaj.

Ne moleduj kot kak prosjak.
Ne pusti tujcu tlačenja sedaj.
Pokončno stopaj v bran
besedi svoji.

Ta pesem je nastala spontano po seznanitvi z incidentom, ko je policijska izvidnica ustavila pripadnika slovenske narodne skupnosti z mladoletnikom na sosednjem sedežu in zahtevala dokumente. Ker se je odzval v slovenskem jeziku in se niso sporazumeli, je kmalu prišla še druga policijska izvidnica grobih, agresivnih in vztrajnih mož postav, ki so ga ozmerjali s prostaškimi izrazi in nič hudega slutečemu odprli vrata, pobrali ključe avtomobila in nato s pekočim razpršilcem pošpricali proti obrazu in v notranjost avta. Ker je postajala zadeva vse bolj napeta, saj so mu poskušali celo vzeti prenosni telefon, mu je s pomočjo mladoletnika uspelo poklicati interventno št. 112 in operaterju v slovenskem jeziku razložiti težavno situacijo, v kateri se je nahajal. Končno je prispela še tretja izvidnica s slovensko govorečim policistom, kateremu je pojasnil celotno dogajanje s kolegi, ki niso sprejemali pogovora v slovenskem jeziku in niti niso poklicali prevajalca, čeravno je to ponavljal tudi v angleškem jeziku. Sprašujem se, kje je ta zajamčena dvojezičnost v javnem življenju, ki je omenjena v mednarodnih sporazumih kot tudi v pravnih aktih (Mirovna

Še o vsebini knjige Partizani Pirjevec in žensko vprašanje

Akad. prof. dr. in politikant Jože Pirjevec nekako ne odkriva svoje spolne usmerjenosti. Že ob njegovi knjigi Tito in tovariši sem opozoril, da, če že Pirjevec govori o Titovi Jovanki kot nasilni, debeli balkanski Ksantipi, ali ni Tito nasilni, zrejeni balkanski tiran? Pirjevec v svoji zvesti ljubezni do Tita skuša čim bolj očrtniti vsako njegovo žensko. Tako tudi Davorjanko – Zdenko Paunović, ki sicer velja za Titovo najljubšo ljubimko, Pirjevec uniči z navedbo iz dnevnika Koče Popovića: “Položaj je nenavaden. Najbliže Staremu (Josipu Brozu – op. p.) je bitje, ki je v sebi združilo kopico najslabših lastnosti: neverjetno strahopetnost, paniko, pokvarjenost, sebičnost, histerijo, brezobzirnost, hinavščino; bitje, ki je tudi telesno zanemarjeno, razmršeno, ki ga vsi sovražijo. Neprijetno mi je, da se toliko zadržujemo pri njej – toda o Zdenki vsi govorimo. Velika je naša sramota, ker te umazane motnje ne moremo odstraniti”. Tak Pirjevčev odnos je zanimiv, ker sicer stalno in na ves glas opravičuje stalinistično revolucijo v Jugoslaviji s potrebo, da se uniči stari patriarhalni red. Toda ali ni prav obsojanje

žensk, ki naj bi uničevale življenje Pirjevčevemu dobremu fantu Titu, zelo patriarhalna, celo ginofobna drža. Toda če je Titova Zdenka moralno, duševno in telesno sprijena, ali ni to tudi podoba Tita, ki je bil kar nekaj let očitno čisto zadovoljen z njo? Pirjevca lahko kot moškega šovinista označimo še ob dveh močnih prizorih iz Partizanov. Prvi prizor: “Tako so na primer komandirji ukazali postreliti noseče partizanke, krive zaradi prepovedanih spolnih odnosov”. Drugi prizor: “Maršala so namestili v posebni vili, njegove spremljevalce pa v staromodnem hotelu Metropol, kjer ni manjkalo 'Natjaš' in 'Katjuš', ki so jim nudile svoje spolne usluge”. Vprašanja Pirjevcu so enostavna. Koliko nosečih žensk so postrelili v partizanih (s tem ne mislim nosečnic, ki jih je umorilo partizansko gibanje kot domnevne nasprotnice)? Kje, kdaj? Po splošnem razumevanju je “komandir naziv za poveljnika vojaške enote, ki je manjša od bataljona”. Ali so torej noseče ženske lahko dali umoriti že partizanski komandirji čet in niže? Kaj pomeni, da je ženska “kriva zaradi prepovedanih spolnih odnosov”?

Ali gre morda za prostitutke ali za zaljubljena dekleta? Ali so bile nesrečnice posiljene? Kaj se je zgodilo z moškimi, ki so te “krive” ženske oplodili? Kaj je bilo s Titovim dvorom in prostitucijo v Moskvi? Ali gre tudi tu za “prepovedane spolne odnose”? Ali pa je bilo posvečenim penisom vse dovoljeno? Ali Pirjevec pristaja na moško

šovinistično logiko, da so za zanositev krive ženske, prostitutke so pa tako ali tako zavržene kurbe? Pirjevec tudi sicer partizansko ženstvo odpravi z zanj običajno teoretsko in praktično šlamparijo. Očitno ga je osvojila mitološka podoba militariziranega ženstva, ko zapiše: “Po Titovem pripovedovanju je

bilo v Črni gori v začetku upora v partizanskih vrstah kar 40 odstotkov žensk, vendar jih je v vsem jugoslovanskem prostoru ostalo okrog 12 odstotkov. Izkazale so se v boju, toda pogosto so izstopale tudi z nepopustljivostjo in fanatizmom”. Preveril sem pri človeku, ki pozna razmere v Črni gori, in podatek o 40 odstotkih žensk med

v veliki manjšini. Bolj značilne so ženske vloge kuharic, bolniškega osebja, administratorok ... Če pogledamo partizanske spomenike, so ženski liki mamica, ki daje kruh partizanu, dekle, ki pomaga ranjenemu partizanu ... Kipi možač, ki predstavljajo svobodo (Šiška) in revolucijo (Kranj), z žensko realnostjo v partizanskem gibanju nimajo kaj dosti skupnega. Ne nazadnje se ženska teža kaže tudi v tem, da je od 1322 narodnih herojev v Jugoslaviji 91 ali okoli sedem odstotkov žensk. Med smrtnimi žrtvami je v Sloveniji nekaj nad deset odstotkov žensk, vendar jih večina ni izgubila življenja v partizanski vojski. Žal pa Pirjevec ne pozna ali ne upošteva popisa smrtnih žrtev druge svetovne vojne in po njej Inštituta za novejšo zgodovino. Pirjevec ne razume, da je imelo partizansko gibanje poleg vojaške tudi politično divizijo. In tu je bila politika partizanskega gibanja, da so moške pošiljali v vojsko, njihove vloge v politični diviziji pa so prevzele ženske. Zato se je pomen žensk v politični diviziji partizanskega gibanja zelo povečal. Mobilizacijo žensk kažejo tudi podatki o tem, koliko tisoč jih je bilo zaradi svojega

sodelovanja v partizanskem gibanju aretiranih, interniranih, umorjenih. Če bi Pirjevec prebral impozantno zbirko dokumentov in pričevanj o Slovenkah v partizanskem gibanju, bi seveda lahko to razumel in o tem tudi kaj napisal. Pa je bil predolgo odtujen od Slovenije, da bi se lahko zdaj poglobil v slovenske razmere. Nič bolje se mu ne dogaja v nekdanih bratskih republikah in avtonomnih pokrajinah nekdanje Jugoslavije. Česar se Pierazzi ni naučil, tega Pirjevec ne zna. Dodajmo še, da partizanska mobilizacija žensk ni bila nič posebnega. Ravno tako so skušali ženske mobilizirati tudi ustaši, četniki, okupatorji in drugi. In kakor so okupator in jugoslovanski nasprotniki partizanskega gibanja preganjali ženske iz nasprotnih taborov, tako je takisto počelo tudi partizansko gibanje. Ni videti, da bi partizansko gibanje pri preganjanju žensk imelo kakršne koli zavore – titoizem po vojni pa sploh ne. Seveda pa o tem pri Pirjevcu ne zvemo kaj dosti.

Dr. Jože Dežman

Prihodnji teden: Pirjevec o jetičnih, škrbastih in golšavih partizanih.

Spet v Kobi pri sestrah med deklicami (2)

Etiopija tretjič

Danes smo dobili obisk iz Italije. Prišla sta Maura in Davide, mož in žena, doma blizu Vicenze. Maurin oče, Claudio Floriani, je veliko pomagal skupnostim uršulink v Etiopiji. V Adis Abebi je na primer financiral in nadzoroval gradnjo nove hiše za sestre, v kateri imajo šolo za šivilje. Zdaj je star in ne more več potovati. Na pot je poslal hčerko. Maura in Davide prideta s polnimi kovčki daril, med temi so tudi zdravila, in z veliko dobre volje. S pomočjo prijateljev sta zbrala štiri tisoč evrov za sestre v Kobi. S tem denarjem bodo lahko nadaljevale gradnjo nove sirotišnice, ki jim jo je vsilila mestna oblast. Iz Koba hočejo najbrž narediti sodobno mesto. Za začetek so si zamislili velike stavbe ob glavnih cestih. Prisilili so sestre, da so posekale velik sadovnjak s pomarančevci, limonovci in drugim sadjem. Zagrozili so jim, da jim bodo vzeli zemljišče, če ne bodo zgradile nove stavbe. In tudi graditi morajo po načrtu, ki so jim ga vsilili. Sestre seveda nimajo stalnih dohodkov in so bile denarne pomoči zelo vesele. Deklice pa so se razveselile novih punčk,

oblek in drugih igrač. Maura in Davide nimata svojih otrok in sta vesela, če lahko osrečita te sirote. Z njimi se igrata, prinesla sta tudi nekaj lesenih didaktičnih iger. Polne kovčke daril sta odpeljala tudi sestram v Alamato. Čez nekaj dni sta se odpravila proti severu Etiopije in obiskala še skupnosti sester uršulink v mestih Adigrat in Wukro. Domov sta se vrnila 7. marca, ko so v Italiji že umirali zaradi koronavirusa. A dobre ljudi varuje Bog in hvaležna molitev vseh, ki sta jim pomagala. Dnevi in Kobi se počasi iztekajo. Med igro, delom, skupnimi obroki, pranjem in sušenjem perila in pogovori s sestrami. Od sestre Abebe in sestre Bisrat izvem veliko življenjskih zgodb. Zgodb o otrocih in zgodb o odraslih. Zgodb o duševnih stiskah zaradi revščine in prestanih grozot. Zgodb o razbitih družinah, alkoholu, nasilju in smrti. Sestre pomagajo, kjer morejo. Zdaj razumem, zakaj sestra Abeba na vse strani kar naprej prosi za denar. Ne zase. Ko bi videli njeno strgano redovno obleko ... Prosi za reveže. Pozna življenje in ima razumevanje tudi za največje grešnike. Ob dobroti njenega

srca se tudi kamen omehča. Vrata te hiše so vedno odprta za vse, čeprav je pri vходу čuvaj s puško. Sem skoraj vsak dan pride neka gospa. Malo debelušna, z dolgimi lasmi in čudnim pogledom. Govori sama s seboj. Ure in ure sedi na zidku in gleda otroke, kako se igrajo. Potem se presede in spet gleda. “Bolna je. Prišla je iz Eritreje. Hotela je ubiti svojo mamo. K nam jo je pripeljala njena teta”, pravijo sestre. “Jemlje tablete za živce. Veliko tablet poje, in če jih nima, se ji čisto zrneša. Zaradi zdravil se ji tresejo roke. Spi v naši bolnišnici in damo ji tudi jesti. Ima majhno hčerko, ki živi pri naših sestrah v Dessie”. Tu in tam pride na dvorišče mlado dekle. Pogovarja se s starejšimi dekleti, spletejo ji kitke, potem sedi in opazuje, kako otroci rišejo. Majhne postave je in zdi se, kot bi imela že kakih trideset let. “Epileptična je”, rečejo sestre. “Samo šestnajst let ima. Ne najde dela. V šolo ne more. Pravi, da je nihče ne mara. Rada pride k nam in se družijo z našimi dekleti. Tudi jesti ji damo”. Ko jo spet zagledam, samo pod drevesom sredi dvorišča, si ne morem kaj, da ji ne bi okoli vratu ovila snežno

belega šala z jezera Tana. Presenečena je in se srečno nasmehne. Mullat je mlad fant, ki pomaga sestram. Suh je kot trlica, prijazen in zadržan. Zelo dobro govori angleško. Živi z mamo.

Obredni ples v krogu

“Mama je zelo zelo revna. Ko je bil še otrok, se je v šoli večkrat onesvestil. Lačen je bil. Potem je šel študirati. Bil je uspešen študent, potem pa je zbolel. Veš, naši študentje imajo v eni roki knjigo in v drugi kamen. Nikoli ne vejo, kdaj se bo treba braniti. Situacija je napeta in vsi se bojijo. A tako se ne da študirati. Mullat tega ni zdržal in se je vrnil domov. Končal je tri letnike. Ta univerza ne deluje več, torej ne more nadaljevati študija. Drugam pa se ne more vpisati. Tudi izpitov

mu ne bi nikjer priznali. Zdaj si želi narediti soferski izpit in voziti bazadž. Me mu damo delo, da lahko z mamo živi. Zelo je zadržan. Če slučajno pride, kadar je kosilo, in če ga nihče ne povabi, naj sede k

mizi, gre stran”, pripovedujeta sestri Abeba in Bisrat. Mullat si želi najti delo in se poročiti. Z zaslužkom bi rad pomagal revnim. Nekega dne se na dvorišču pojavi Ashenafi. Njegova sestra je v naši sirotišnici, on pa je bil še lani pri patrih kapucinih, tu blizu, samo potka in zid nas ločita. “Ashenafi je dober deček, a je naiven. Tako kot njegova sestra ne misli na nič. Starejši fantje so ga našuntali, češ da patri niso v redu ... In

potem jih je začel nesramno žaliti in napadati, metal vanje kamenje ... Velikokrat so ga samo opomnili. Slednjič so ga postavili pred vrata. Tudi več drugih fantov so nagnali. Zdaj mu me damo jesti, plačujemo mu skromno sobo, damo mu obleke. K nam se pride tudi skopat. Ne vemo, kaj dela čez dan. Verjetno se klati po mestu. Srčno si želimo, da bi prišel k pameti. Tudi za njegovo sestro smo v skrbeh. Zdaj je ravno v takih letih ... Uporniška, ponosna, lena. Po glavi ji grejo samo fantje in druge neumnosti. Naivna je, ne zna dvakrat razmisliti. Po srcu je zelo dobra, a se ne zna braniti pred fanti. Njuna mama je utonila v poplavi, skupaj z njunim starejšim bratom”. Sestra Abeba pokaže na eno od deklic: “Njen oče je bil kmet, doma s Severa Etiopije. Med vojno z Eritreje so mu pobrali vso živino. Takrat se mu je zmešalo. Čisto se je zaprl vase. Nikoli več ni z nikomer govoril. Izgubil je vse besede. In izgubil je zaupanje v ljudi. Veš, pri nas ljudje ne hodijo v službe kot pri vas. Nimajo zavarovanja. Zemlja in živali so njihovo edino bogastvo”.

*/dalje
Špela Pahor*

Razveseljiva novica in lep dosežek za Slovenijo

V veselju tudi prva slovenska satelita!

Sedanje razmere in stanje duha v Sloveniji nemara najbolj zaznamujejo naslednje navedbe in mnenja. Ostaja in se celo pogloblja ostra ločnica med strankami, ki sestavljajo parlamentarno in vladno koalicijo ter v največji meri uspešno uresničujejo zaveze, vsebovane v njihovem koalicijskem sporazumu, ter opozicijskimi strankami, ki z navdihi in usmerjanjem tako imenovane globoke države izvajajo stalen pritisk na vlado z zahtevami po odstopu in novih volitvah, ki naj bi vodenje Slovenije vmile levim političnim silam. Soočanje med strankami obeh političnih blokov je ostro, pogosto žaljivo, kar se kaže tudi s histeričnimi izbruhi. V medsebojnem obtoževanju obeh omenjenih delov slovenske politike zlasti nastopajo in se izpostavljajo Tanja Fajon, evropska poslanka Socialnih demokratov in vršilka dolžnosti voditeljice te stranke, poslanec Socialdemokratske stranke Matjaž Nemec, komentatorja časnika Delo Ali Žerdin in Janez Markeš, pa javna in komercialna televizija v informativnih programih. Vladno stran

oziroma sedanjo novo oblast pa predstavljajo oziroma utemeljujejo in branijo premier Janez Janša z občasnimi zapisi na spletu, Boris Tomašič, voditelj informativne televizije Nova24TV, Peter Jančič, odgovorni urednik spletnega portala SIOL PLUS, in pomembne organizacije civilne družbe. Družbeno pomenljivo in aktualno je mnenje dr. Andreja Marka Pozniča, župnika in dekana v Ihanu, ki je znan po odličnih in jasnih ocenah slovenskega in evropskega družbenopolitičnega dogajanja. V pogovoru za teden Demokracija je zatrdil, “da je sprava v Sloveniji utvara, posebno če o njej govorijo mojstri sovraštva in ustavljanja resnice. V stanju, v katerega so nas pahnili komunisti, ni mogoče v miru živeti in ne bo razcveta našega naroda. Stanje, kakršno je sedaj, ne more trajati v nedogled. Pride trenutek, ko se ljudje uprejo. Ne bo šlo drugače, ker je država zatajila. Pričakujem torej nasilje, ki pa se ga bojim”. V zvezi s slovensko preteklostjo, povezano s sedanjostjo, se je zgodila zelo pomembna novost. V novi

številki Slovenskega časa, časopisa za družbo in kulturo, ki je priloga tednika Družina, je bilo najbrž prvič v Sloveniji objavljeno celotno besedilo Izjave Slovenske akademije znanosti in umetnosti o kršitvah človekovih pravic v Sloveniji po drugi svetovni vojni. Dokument je bil

Dr. Jože Trontelj

pripravljen in akademikom predlagan v obravnavo 12. junija leta 2009, vendar ni bil sprejet. Za sprejem omenjene pravne listine si je zelo prizadeval dr. Jože Trontelj, tedanji, zdaj žal že pokojni, predsednik najvišje slovenske znanstvene in umetnostne ustanove. Svoje kolege akademike ni mogel prepričati, da je v Sloveniji poleg pravnih poti treba poiskati tudi pot k novemu družbenemu sožitju,

ki ne bo več obremenjeno s preteklostjo. Zgodovinar dr. Jože Dežman je prepričan, da Izjava Slovenske akademije znanosti in umetnosti o kršitvah človekovih pravic po drugi svetovni vojni, ni bila sprejeta zato, “ker so nekateri akademiki pod pojmom narodne sprave hoteli uveljaviti svoje poglede, po katerih je sprava mogoča samo, če partizansko gibanje ostane nedotaknjeno, osvobodilno in zmagovito”. V kroniki dogajanja v tem času ali pa spominov na osebe ali dogodke v preteklosti navedem primere in dejanja, ki dokazujejo vrline in sposobnosti posameznih Slovencev ali pa celotnega našega naroda. Tako smo oziroma bomo 17. septembra na mnoge načine in na najrazličnejših ravneh zaznamovali 130-letnico rojstva in 50-letnico smrti Franceta Bevka, slovenskega pisatelja, pesnika, dramatika, prevajalca, urednika in tudi politika. Rojen je bil v Zakojci pri Cerknem, umrl pa je v Ljubljani. Pokopan je v Solkanu skupaj z ženo in mladoletno hčerko. Po več kot sto vpisanih literarnih delih, od katerih so mnoga doživela več izdaj in

številne ponatise, je France Bevk (do nastopa Ivana Sivca) veljal za najbolj plodovitega slovenskega pisatelja. V znamenitem romanu Kaplan Martin Čedermac je postavil trajen spomenik vsem primorskim duhovnikom, še posebej tistim v Beneški Sloveniji, ki so pod fašizmom ohranjali slovenski jezik. Z raznimi dogodki in častmi je bil zaznamovan (ali še bo) 15. september, praznik vrnitve Primorske k matični domovini Sloveniji. To se je zgodilo 15. septembra leta 1947. Našo javnost, seveda pa najbolj znanost, je zelo navdušila novica, da so s Francoske Gvajane po več preložitvah uspešno izstrelili raketo Vega, s katero sta v veselje poletela tudi prva slovenska satelita, imenovana Nemo HD in Trisat. Satelita so razvili na mariborski univerzi in v Centru odličnosti Vesolje-SI. Minister za gospodarski razvoj in tehnologijo Zdravko Počivalšek je po izstrelitvi prvih slovenskih satelitov zapisal, “da se z njima piše zgodovina. Slovenija se je s tem pridružila krogu držav z delujočimi sateliti v vesolju, kar je vrhunski dosežek in na kar moramo biti izjemno

ponosni. Opazovanje zemlje iz vesolja je eno najbolj rastočih področij ter bo v prihodnje določalo naše življenje na zemlji. Toda vse, kar smo navedli, celoten naš razvoj, je v nevarnosti zaradi ponovnega hitrega širjenja koronavirusa. Dr. Pavle Poredoš, predsednik Slovenske medicinske akademije, ki je virus označil za kugo 21. stoletja, opozarja, da bo podcenjevanje virusa lahko pripeljalo do epidemije neobvladljivih razsežnosti. Odločno je zavnil trditve, da gre pri ukrepih zoper virus za neofašizem, obvladovanje prebivalstva in protiustavno kršenje svobode posameznikov. Dr. Pavle Poredoš, dr. Alojz Ihan in drugi pristojni posamezniki in vladni organi zato skoraj v obupu zaradi porasta virusa v Sloveniji ponovno opozarjajo, “da dokler ni učinkovitega zdravlila za COVID-19, nam ne preostane drugega, kot da vsak posameznik dosledno upošteva in izvaja zaščitne ukrepe, kot so nošenje obraznih zaščitnih mask, umivanje in razkuževanje rok in ohranjanje fizične razdalje med ljudmi”.

Marijan Drobež

Knjižna novost pri založbi Nova obzorja

Jože Biščak: Zgodbe iz kavarne Hayek

Pred časom se je v izdaji založbe Nova obzorja znašla na knjižnih policah knjiga Zgodbe iz kavarne Hayek, avtorja Jožeta Biščaka, novinarja in publicista, odgovornega urednika tednika Demokracija in TV hiše Nova24TV ter direktorja založbe Nova obzorja. Knjiga nosi naslov po blogu Kavarna Hayek, ki ga je avtor začel pisati jeseni 1994. V svojih tekstih se loteva najprej temeljnih vprašanj ekonomije, kot so nenadomestljiva vloga tržnega gospodarstva, konkurence in osebne pobude pri ustvarjanju bogastva, kot tudi vprašanj o davkih oz. prisilnem prerazporejanju bogastva s strani države, vključno z navajanjem mnogih spremljajočih negativnih posledic in zlorab tega prerazporejanja. Hkrati avtor zavrača prevladujoče prepričanje levičarjev, da v mnogih zadevah ljudje kot posamezniki niso sposobni racionalnih in pravičnih odločitev, zaradi česar naj bi se namesto njih odločala država. Pri tem spodbija to zgrešeno prepričanje tudi z navajanjem prepričljivih primerov velikih protislovij, v katera se levičarji pri tem zapletajo. Kot razgledanemu in angažiranemu razumniku mu niso tuje niti zgodovinske in aktualne družbene teme,

kot so nekatera manj poznana ozadja oktobrske revolucije, kulturni marksizem in vloga Georga Sorosa pri tem, sporna prepoved vsakršnega dvoma o holokavstu, potvarjanje pojma svoboda, manipulacije okrog svobode govora oz. sovražnega govora in nesprejemljivost vsiljene politične korektnosti. Z dokaj prepričljivimi argumenti in podatki se loteva tudi mitov o domnevnih uspehih skandinavskih socialistov, dezinformacij v zvezi z globalnim segrevanjem planeta, družbeno spornih omejitev posedovanja orožja idr. Blogu je avtor dal ime po avstrijskem mislecu Friedrichu Avgustu von Hayeku (1899–1992), ki je po Biščakovem mnenju “v 20. stoletju največ prispeval k oživitvi idejne tradicije klasičnega oziroma konservativnega liberalizma ...”, ki prisega na vrednote svobodne družbe, človekovega dostojanstva, odgovornosti posameznika, vladavine prava in tržnega gospodarstva. Naj se dotaknem le nekaterih najbolj vročih tem. V spremni besedi h knjigi je publicist in politik Bernard Brščič zapisal, da svoboda Biščaku ne predstavlja samo eno od vrednot, ampak jo razume v negativnem smislu “kot odsotnost prisile” in seveda “kot vir in pogoj večine moralnih vrednot”. To vse

naj bi bilo “zakoreninjeno v naravi človeka ... neposredno izvršljivo in absolutno”. V nasprotju z levičarji, ki razumejo svobodo v pozitivnem smislu, to je “kot zmožnost, da delamo, kar želimo ... in pri tem posedujemo moč, da to lahko počnemo, praviloma vedno na škodo drugega”. Pa da

posamezniku v imenu socialne pravičnosti “prisodimo določene socialne pravice oz. osnovne dobrine, ki mu omogočajo samouresničitev”. Zahteva po taki svobodi tako pomeni predvsem zahtevo po moči, oblasti in delitvi bogastva. Vendar “širjenje pozitivne svobode preko širjenja socialnih pravic posega v negativno svobodo plačnikov davkov”. In iz izkušenj vemo, da bolj kot se država vmešava v prerazporejanja

bogastva, hujše so posledice. Z drugo besedo “levičarji bi radi želi tam, kjer niso sejali”. Zato, meni Brščič, da lahko razumemo Biščakove eseje tudi “kot poziv, da bi se morali bolj osredotočiti na proizvodnjo in menjavo in manj na razdeljevanje in potrošnjo”. Katastrofalno sesutje vase socialističnega ekonomskega in političnega družbenega eksperimenta pred desetletji je, po mnenju Biščaka, marksiste prisililo, da so “opustili idejo internacionalne brezrazredne družbe in jo zamenjali z idejo multikulturalnosti, ki naj bi ravno tako odpravila neenakosti in je veliko nevarnejša od marksistične ekonomije”. Prvotno so levičarji trdili, da so razredi družbeni konstrukt, po novem pa zagovarjajo teorijo, katere namen naj bi bil “uničiti tradicionalni družbeni red, ki temelji na patriotizmu, nacionalnih kulturah, veri in družini”, k čemur naj bi pripomogle tudi množične migracije iz tretjega sveta, ki jih levičarji tako zagrizeno podpirajo. Stvari so pripeljali tako daleč, da naj bi bile celo “razlike med spoloma, rase in genetska pogojenost družbeni konstrukti”. In kdor se jim upira, je označen za nazadnjaka, nestrpneža, rasista ipd. Tako, pravi še

Biščak, “kulturni marksizem vzgaja mlade generacije za skupinski etnični samomor, da sovražijo sebe in tradicionalno kulturo ... In vse to traja že nekaj časa, tudi v Sloveniji. Razmere uhajajo izpod nadzora, če niso celo že ušle”. V zvezi s pojmovanjem svobode govora Biščak pikro spominja na Jugoslavijo, kjer naj bi tudi veljala svoboda govora oz. naj bi bila dovoljena različna mnenja. Vendar v glavnem kot različni načini hvaljenja partije, Tita, revolucije, socializma ipd., kot npr.: “Tito ljubičica bela”, “prinašalec miru”, “neustrašni komandant” ipd. Vsakršna resnejša kritika navedenih in drugih svetih krav pa je bila takoj razglašena za sovražni govor, za rušenje socialističnega sistema ali za napad na ustavno ureditev in sankcionirana po členu 133 kazenskega zakonika. Biščak pravi, da so tudi danes, npr. v zvezi s holokavstom, podobno dovoljeni samo “pravi pridevniki in stavčne zveze”. Kot npr. to, da je bil to “grozljiv zločin” ipd. Če pa kakorkoli podvomiš o uradni podobi holokavsta, se sklicuješ na raziskave, ki postavljajo pod vprašaj določene teze v zvezi z njim, si takoj obtožen sovražnega govora ali vsaj zlorabe svobode govora. Pri tem omenja Biščak tudi

rezultate raziskave Inštituta za javne zadeve iz Avstralije, to je države, ki po vseh kazalnikih velja za eno najbolj svobodnih. Raziskava je zaradi naraščanja nezadovoljstva nad muslimani želela odgovoriti na tole preprosto vprašanje: “Ali je za Avstralce svoboda govora absolutna pravica in ali je ta pravica omejena s tem, da posameznik ali skupina posameznikov zaradi te svobode govora niso užaljeni”. Kar 82 odstotkov Avstralcev naj bi odgovorilo, da se jim zdi svoboda govora kot absolutna pravica pomembnejša od morebitne užaljenosti posameznika ali skupine zaradi nje. Biščakova knjiga se tako s prepričljivimi argumenti spopada s prevladujočim tihim in škodljivim nasiljem politične korektnosti in prinaša mnoge zamolčane, a pomembne podatke. Lahko bi dejali, da brani svet, kjer je vse odprto in je dvom nedotakljiv, kjer je bogastvo rezultat dela in njegove potrditve na svobodnem trgu in kjer imajo ceno ustvarjalnost, poštenost, pokončnost, odgovornost in zvestoba lastnim koreninam. Knjiga bralca osvešča, mu odpira oči na družbeno mlako, ki se vse bolj širi okrog nas, in ga sili k razmišljanju. Vredno jo je prebrati.

Milan Gregorič

Stare jedi v novih loncih (96)

Katja Ferletič

Na območju Mirna so se prvi prebivalci naselili že v prazgodovini. Tu se dviga grič z mogočno stavbo, Mirenski Grad z triladijsko cerkvijo z dvema zvonikoma, posvečeno Žalostni Materi Božji. S tega lepega kraja se razteza pogled na vse bližnje vasi. Poročila zgodovinarjev omenjajo, da naj bi prvo cerkev na Mirenskem Gradu leta 1274 zgradili redovniki serviti. Kot piše gospa Mariza Perat v svoji knjigi *Po romarskih stopinjah naših prednikov: "Serviti, z uradnim nazivom 'Služabniki blažene Device Marije', so namreč češčenje Žalostne Matere Božje še posebno pospeševali. /.../ Češčenje Žalostne Matere Božje je bilo najbolj razširjeno proti koncu srednjega veka. Bil je to čas turških vpadov in raznih vojn, katerim so se pridružile še naravne nesreče skupno s kugo. V teh stiskah se je ljudstvo z velikim zaupanjem zatekalo k Žalostni Materi Božji po pomoč".*

Za številne romarje je cerkev na Gradu kmalu postala premajhna. Med leti 1753-1756 je takratni mirenski župnik na griču naročil postaviti novo cerkev, v kateri je bilo prostora za približno 300 oseb. Leta 1757 so ob stari poti na Grad uredili kapele križevega pota, ki so jih ob gradnji nove cerkve leta 1858 postavili ob cesti. Del križevega pota in zadnja postaja so "Svete stopnice", ki so posnetek stopnic pri baziliki sv. Janeza Lateranskega v Rimu. Stopnic je 28, na vsaki sta bili vdeleni dve relikviji, v zadnji pa je relikvija sv. Križa. Svete stopnice imajo kapelico in oltar, nad katerim je božji grob z Jezusovim kipom. "V preteklosti so verniki radi šli po kolenih po Svetih stopnicah in molili. Ljudsko izročilo pravi, da so na te Stopnice vozili obsedene, kjer so nato eksorcisti molili nad njimi". Na vrhu stopnic stojita oltar ter božji grob z Jezusovim kipom in fresko zasramovanega Jezusa, ki jo je naslikal akademski slikar Tone Kralj. Med prvo svetovno vojno je bila cerkev skupaj s samostanom porušena, leta 1931 pa so jo po načrtih goriškega arhitekta Umberta Cuzzija zgradili na novo. Tudi med drugo svetovno vojno je bilo Marijino svetišče poškodovano. Prava obnovitvena dela so pričeli leta 1955. Novi načrt za glavni oltar je napravil Kralj, ki ga je dokončal leta 1963. Umetniško je cerkev tudi obogatil s kipom Žalostne Marije na glavnem oltarju, skrivnostni rožnega venca in, v stranskih ladjah, s čudovitim križevim potom, ki je znan kot eden najlepših na Slovenskem. Tradicionalnih romanj ni več, kot v preteklosti pa je na Mirenskem Gradu glavni cerkveni shod na Kvatrnico (jesensko kvatno nedeljo) na god Žalostne Matere božje. Na Mirenski Grad je bil zelo navezan gospod Vincenc iz Gabrij, Ortenzijin oče. Večkrat je pogledal v smer Žalostne Matere Božje, se zamislil in se pokrižal. Bil je zelo navezan nanjo, na Grad in

na Svete stopnice, "Svete štigine", saj je bil med kamnoseki, ki so poskrbeli za njihovo obnovo po vojni. Gospod Vincenc se je že pri šestnajstih letih zaposlil pri Mrkotinevih v Rubijah, ki so imeli kamnoseško delavnico. Najprej je bil vajenec, s časom pa je postal izkušen klesar, poklic je opravljal do upokojitve. Hčerki in ostalim sorodnikom je zelo rad pripovedoval, kako je sodeloval pri popravilu stopnic. Z družino se je vsako leto udeleževal kvatrnice: križevega pota, maše, litanij - "kakor se spodobi", v Mirnu pa je tudi obiskal kakšno stojnico, na kateri so prodajali kraške sire, kolače, sladke piškotke, kozarce rebule in mladi so tudi zaplesali.

Ortenzija se spominja, da so na kvatrnico prihajali verniki s Krasa in iz Furlanije. Na vozovih s konjsko vprego so se vozile velike družine z otroki, številne so ponoči prespale v cerkvi na Gradu. Veliko so molili in šli po kolenih po Svetih stopnicah. Ortenzijina družina se je od doma na Grad odpravljala peš.

Pridružila se jim je vedno tudi prijateljica iz Podgore s svojim sinom. Z dečkom je Ortenzija po poti nabirala poljske cvetice, ki jih je potem polagala ob postajah križevega pota. Mnogi so polagali šopke timijana in origana. Pot je bila dolga, bilo pa je lepo, priložnost za poglabljeno molitev, za druženje, za malico in po možnosti nakup sladkih piškotov na stojnicah v Mirnu.

FIGOVE BLAZINICE

Sestavine:

Za testo: 300 g moke, 150 g masla, 120 g sladkorja, 1 jajce in 1 rumenjaki, pol vrečke pecilnega praška, sol, limonina lupinica.

Za nadev: 300-400 g fig (lahko uporabimo tudi figovo marmelado), 50 g navadnih piškotov, 50 g zmletih mandeljnov, malo limoninega soka.

Priprava:

V moko s pecilnim praškom damo na košče zrezano maslo, sladkor, limonino lupino, sol in dobro premešamo v testene drobtinice. Vmešamo še jajca, gladko testo ovijemo v folijo in damo v hladilnik. Fige operemo, zrežemo na kose, damo v kozico, premešamo in pokuhamo. Ko se zmehčajo, dodamo mlete piškote, mandlje in sok limone in pustimo, da se ohladijo v hladilniku. Testo razvaljamo na rahlo pomokani peki papir v pravokotnik (26X34 cm) in razdelimo na tri dolge trakove. Na sredino vsakega damo nadev, robova povzdignemo in stisnemo skupaj ter obmemo, da bo "šiv" spodaj. Svaljki naj bodo v hladilniku vsaj eno uro, nato jih prebodemo, damo na peki papir in pečemo na 170-175 stopinj Celzija za 15-20 minut. Še tople narežemo na 3-4 cm široke rezine.

V sklopu seminarja za slovenske šolnike v Italiji

Televizijsko predavanje o vzgoji za človečnost

Vsi, ki so v petek, 4. septembra, gledali slovenski televizijski dnevnik Rai, so bili verjetno lepo presenečeni, ko so med njim napovedali, da dnevniku sledi oddaja Mikser, ki bo posvečena uvodnemu predavanju letošnjega seminarja za vzgojitelje, učitelje in profesorje, ki poučujejo na slovenskih šolah. Petkov večer je tako postal dragocena priložnost, da so predavanju lahko prisluhnili vsi in ne le šolniki. Ob skorajšnjem začetku novega šolskega leta so gledalce uvodoma nagovorili vodja urada za slovenske šole pri deželnem šolskem uradu Igor Giacomini, senatorka Tatjana Rojc, namestnica italijanske ministrice za šolstvo Anna Ascani ter v imenu slovenskega Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport Stanka Lunder Verlič. Dodati je treba, da so šolske oblasti po vrsti izpostavljale kritičnost sedanjega časa in težave, ki jih je prinesla pandemija. Uspešna organizacija letošnjega seminarja je rezultat koordiniranega dela med deželnim šolskim uradom in višjo svetovalko za slovenske šole v Italiji Andrejo Duhovnik Antoni, ki je imela res posrečeno zamisel, da je k sodelovanju povabila ugledno otroško psihiatrinjo dr. Anico Mikuš Kos. Kdor je prisluhnil njenemu predavanju, je bil gotovo zelo zadovoljen. Psihiatrinja in predsednica Slovenske filantropije, dr. Mikuš Kos, ki jo je prof. Andreja Duhovnik razrčlenjeno predstavila, je

spregovorila o temi Vzgoja za človečnost in skupnost v našem času. Res, končno tema, ki je zelo aktualna in potrebna. Očitno je namreč, da je treba vzgojitelje, se pravi v prvi vrsti starše in seveda tudi šolnike, opozoriti na to, da morajo tudi s svojim zgledom in izkazovanjem empatije, ki jo otroci takoj začutijo, in z ustreznimi napotki voditi mlade duše k vrednotam za življenje, ki naj jih privedejo do večje odgovornosti za skupnost, v kateri živijo. Fantom in dekletom, tako je poudarila, samo govorjenje o človečnosti ne pomeni veliko, vendar je pomembno, da dojamemo in doživimo iskrenost vzgojiteljev. Ambicija je seveda lahko pozitiven vidik osebnosti, vendar pa to ne pomeni, da je dobro, če ambicija zaduši občutek za solidarnost in nagnjenje k pomaganju. Načrtno je treba vzgajati t. i. socialne večšine. Dosledno naj se otroci vzgajajo k odgovornosti, ki naj jo imajo do sebe, a tudi do širše skupnosti, do družine, razreda in posledično še širše skupnosti, ki ji pripadajo. Resnično zelo koristno je navajanje k prostovoljnemu delu, je poudarila predavateljica. Empatijo do bližnjega in prostovoljno pomoč lahko gojimo in spodbujamo, npr. tako da učence navajamo, da pomagajo sošolcem, ki imajo učne težave. Javno dobro naj se pri učencih ozavešči in naj bo končni cilj. Imenitno vlogo v tem smislu lahko odigrajo prav učitelji in profesorji, ki lahko učencem in dijakom posredujejo več kot samo

kurikularno znanje civilne vzgoje. Družba, tako je ugotavljala, se je npr. v času najhujše koronske krize učinkovito aktivirala in prav ta kriza je lahko uporabna za ozaveščanje, kako je vsak posameznik odvisen od skupnosti, ki jo sicer kot posameznik tudi sestavlja. Učitelji in profesorji lahko v razredu podpirajo praktično pomoč. Hote naj npr. nagovarjajo otroke, da spoznajo, da sta obveznost in odgovornost do soljudi nekaj pomembnega. Otroci bodo tako pridobili dragocene življenjske izkušnje. Vzgojitelji naj tudi z zgledom pokažejo, da so pomembne tudi drobne reči. Nekoč bi rekli, da ni vse v šolskem uspehu in kurikularnem znanju. Izboljšati odnose med sošolci je npr. tudi korak v pravo smer. Krizno stanje lahko tudi pomaga, da zmanjšujemo socialno diferenciacijo in da učenci, ki npr. obvladajo računalniško pisavo, pomagajo onim, ki računalnika nimajo ali ga ne znajo ustrezno upoabljati, ko ga v šoli dobijo. Otroci so navadno zelo dobri učitelji, je še dodala predavateljica. Več vzgoje za človečnost in skupnost v našem času, torej! Idealna tema za predavanje, ki naj vse vzgojitelje spomni, zakaj so jim zaupani otroci. Ostala predavanja letošnjega seminarja, ki so namenjena šolnikom, pa so potekala po spletnih platformah. Predstavljeno predavanje dr. Anice Mikuš Kos bo dostopno na spletni strani deželnega televizijskega dnevnika.

Naturopatski nasveti (306)

Erika Brajnik

150 dni teka

Tudi letos smo tekli in "odtekli". Začeli smo 7. 4. 2020 na svetovni dan teka in končali 3. 9. 2020. 150 dni teka, vsak dan, brez pavze, ne glede na vreme (dež, veter, mraz, vročina) ali pa na počutje (utrujenost, menstruacija idr.). Vsak dan 20 minut in nič več. Za zdravje! Tek v teh koronskih časih zelo pomaga, dvigne moralo, razbremeni stres, ureja hormone, spanje, krepi srce, ledvice, ureja prebavo in skrbi za lepo postavo! Ko smo se na koncu srečale, nismo mogle verjeti, da nam je uspelo, da smo se prebile skozi 150 dni vsakdanjega teka. Kar nismo mogle verjeti svojim dosežkom. Kakšna je razlika, če tečeš vsak dan zopred ali če to počneš vsak drugi ali tretji dan. Bistvena! Teslu dajemo dnevno navodila, kako naj deluje s hrano, spanjem in telesno aktivnostjo. Enako je, če tečemo vsak dan. Sami boste takoj občutili razliko, če se prehranjujete vsak dan redno ali če to počnete vsak drugi ali tretji dan. Da bi se prehranjevali na 2 ali 3 dni. Ne gre, mar ne? Jest moramo vsak dan. Tudi telo mora vsak dan spati, da se regenerira, in vsak dan rabi pregovornih 10.000 korakov, da možgani zaznajo, da smo

zdravi! Navadno je samo bolno telo neaktivno.

Vsakdanji tek je najboljši pomlajevalni program, kar jih poznam, in še najcenejši je! Ko tečeš prvo leto, 100 ali 150 dni zapored, se držiš pravila, da tečeš vedno ob istem času, navadno zjutraj. Drugo leto, ko si že "veteran", počneš to ob katerikoli uri dneva, pomembno je, da je to

vsak dan, torej v 24 urah od prejšnjega dneva. Občutek je nor, vsakodnevnih 20 minut samo zase, ko odklopiš popolnoma vse okoli sebe, si samo ti in pot. In verjemite, če ta pot ne bi bila vedno ena in ista, bi se izgubila, ker misli odplavajo – v celoti. Takrat najdem navdih za zapis, za knjigo, za delavnico, za predavanje, za življenje! Tek je najboljši antidepresiv, kar jih

poznam, zato z veseljem in ponosom tečem 100 dni, letos 150, že 6. leto zapored. Vsakodnevna telesna vadba ima čisto drugačen učinek na telo kot občasna, recimo 5-krat tedenska! Poizkusite in boste razumeli.

P.S. Ker z nobeno stvarjo ne velja pretiravati, naredimo čez zimo premor, saj mraz poškoduje pljuča in ošibi ledvice. Spomladi, poleti in jeseni je pa tek več kot dobrodošel.

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu

Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednica Franka Žgavec

Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica,

tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst,

tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica,

tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail zadruga.gm@gmail.com

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa Veneto S.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD,

tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 61 H 0892812400013000730643, SWIFT ali BIC koda: CCRTIT2TV00

naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: tel. št. 0039 0481 533177 - e-mail gorica@noviglas.eu

Jamčenje zasebnih podatkov: v skladu s 13. členom Uredbe EU 2016/679 in z zakonskim odlokom 101/2018 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Celotno besedilo je na razpolago na spletni strani www.noviglas.eu v poglavju "Varstvo podatkov". Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh. Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC Izdajanje našega tednika Novega glasa podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Dežela Furlanija Julijska krajina po DZ št. 26/2007.

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek za založništvo po zakonu št. 198/2016 in zakonskem odloku 70/2017 (prej zakon št. 250/1990). Novi glas prejema javna sredstva za medije.

Novi glas je kot član združenja FISC tudi v inštitutu IAP (Istituto dell'Autodisciplina Pubblicitaria) in spoštuje njegov kodeks.

To številko smo poslali v tisk v torek, 8. septembra 2020, ob 13. uri

NOVI
GLAS

Posebna gledališka zvrst

Kako sem srečala kamišibaj gledališče

Kamišibaj gledališče je posebna vrsta umetnosti, doma na Japonskem. Je preplet slike in besede. Selektorji na naših kamišibaj festivalih na primer ne ocenjujejo samo pripovedovanje, ampak so pozorni tudi na ilustracije, skladnost med besedo in sliko, pripovedovalčev pristop k zgodbi, interpretacijo in še marsikaj. Skratka, ocenjujejo celotno izvedbo.

Na Japonskem je kamišibaj gledališče znano že stoletja. Pri nas so ljudje svetopisemske zgodbe spoznavali preko stenskih upodobitev (fresk) v cerkvah. Tudi na Japonskem so menihi v budističnih templjih ljudem posredovali verske zgodbe s pomočjo slik. V današnji obliki se je kamišibaj razvil v začetku 20. stoletja. Samo v Tokiu je bilo v tridesetih letih 20. stoletja več kot 3000 kamišibajkarjev. Ta zvrst umetnosti je bila tako priljubljena, da so kasneje tudi televizijo poimenovali denki kamišibaj, električni kamišibaj. Danes je umetnost pripovedovanja ob slikah na malem odru razširjena že skoraj po vsem svetu. Kamišibaja se poslužujejo pripovedovalci zgodb, pedagogi, psihologi, terapevti, učitelji raznih predmetov. Je tudi predmet mnogih znanstvenih preučevanj.

Če hočem povedati, kako sem se srečala s kamišibaj gledališčem, moram začeti od začetka. Že moje zgodnje otroštvo je bilo zaznamovano s pravljičami in slikanicami. Spomnim se Martina Krpana, ki mi ga je teta Gusti prinesla v posteljo, kjer sem ležala z vročino in bolečim grom, skupaj s toplim čajem, rezinami limone in medom. Pravljičice nam je pripovedoval tata. Slišal jih je od svoje none, ko je bil še otrok. Njegova nona je bila županova žena, zato so ji rekli nunca županja. Bila je bistra in modra žena, ni se ozirala na to, kaj bodo rekli drugi, ljubila je svobodo in bila je odlična pravljičarka. Tata nam je njene zgodbe pripovedoval na hudomušen način, včasih nam je zraven tudi kaj zapel ali na papir risal smešne možice, hiše in otroke. Naša mama je znala zelo lepo risati. Ko sem bila bolna in nisem mogla v šolo, je vedno poskrbela, da mi sami doma ne bo dolgčas. Zvečer je s svinčnikom v zvezek risala punčke in fantke, živali in rastline. Potem sem lahko cel dopoldan barvala te risbice, jih opazovala in poskušala narisati.

Doma smo vsi tudi zelo radi brali. Včasih smo se pozimi stiskali ob peči v dnevni sobi

in brali vsak svojo knjigo. Če se nam je zdelo kaj smešno ali zanimivo, pa smo si prebrali na glas. Tata je znal tudi zelo lepo recitirati. Velikokrat nam je na glas bral pesmi Simona Gregorčiča. Pesem o Soči je znal na pamet in res je bil pravi užitek ga poslušati. Ljubezen

do knjig, pripovedovanja in likovnega izražanja mi je bila torej položena v zibel. Je del naše družinske tradicije, ki sega kar nekaj rodov nazaj. Pravljičice, ki nam jih je pripovedoval tata, so zbrane v knjigi Moja nona pripoveduje – kraške pripovedke. Kot študentka etnologije sem se odzvala na pobudo Marije Stanonik, ki je v osemdesetih letih 20. stoletja začela snovati zbirko Glasovi. S prijateljico Marino Jurkota sva po vaseh v slovenski Istri iskali pripovedovalce, zapisovali in snemali njihove zgodbe, jih doma transkribirali, pretipkali na terenske kartone, opremili s podatki in pošiljali na Inštitut za slovensko narodopisje pri SAZU. Zbrali sva več kot 300 enot različnih zvrsti slovstvene folklore. Najine ugotovitve sva na pobudo profesorja dr. Marka Terseglava predstavili na mednarodnem kongresu folkloristov v Prištini. Del zbranega gradiva je bil kasneje objavljen v knjigi Mrak eno jutrnja. V času študija sem o temi pripovednega izročila in pripovedovanja napisala kar nekaj seminarskih nalog. Pravljičice sem brala in pripovedovala hčerkam svoje sestre in drugim otrokom. “Uradno” sem pravljičice začela pripovedovati, ko sem se leta 1996 zaposlila v tedaj še Matični knjižnici Izola. Ure pravljič so bile takrat vsak torek popoldan, februarja, ko praznujemo Prešernov dan, pa so se navadno najavili vrtci in šole. Vsi naenkrat, seveda. Zdlo se mi je škoda, da so pravljične ure omejene

na torke in en teden v februarju, zato sem začela sodelovati z vzgojiteljicami iz vrtca in kasneje z učiteljicami iz osnovnih šol. Danes je dejavnost “vrtec na obisku” že zelo lepo utečena. Dala sem tudi pobudo za pravljičice na lokalnem radiu. Mislim, da so jih na radiu brali kar

nekaj let. Ko smo se preselili v novo knjižnico, sem začela sodelovati z Varstveno delovnim centrom. Nekaj let sem vodila študijski krožek Pravljičice za VDC in druge. Dala sem tudi pobudo za “mednarodne ure pravljič” v knjižnici in za Primorski pravljični festival. Sodelovala sem v Unicefovem projektu Spoznavajmo otroke sveta. Z njim sem otrokom iz vrtca s pravljičami približala različne kulture in narode. Za uspešno izveden projekt sem prejela priznanje in nagrado. Povezala sem se tudi z Zavodom Krog in pravljičice pripovedovala otrokom iz socialno ogroženih družin, ki jim je zavod omogočil počitnice na morju. V prostem času sem pripovedovala v vrtcih, šolah, društvih, knjižnicah in domovih za starejše, pa tudi skupinam slepih in slabovidnih in osebam s posebnimi potrebami. Pripovedovanja sem se torej učila že doma, potem na terenu, z opazovanjem in poslušanjem, obiskovanjem festivalov in delavnic. Nekaj delavnic pripovedovanja sem se udeležila s pomočjo knjižnice, večine pa sama. Najbolj pomembno pa je, da sam veliko pripoveduješ. Pripovedovanje moraš imeti rad. Na vsako uro pravljič, na vsak nastop sem se skrbno pripravljala. Seveda sem delala napake. Tako sem na primer izbrala pravljičico, ki je bila všeč meni, ni pa bila primerna starosti otrok. Včasih sem imela zaradi treme težave s spominom. Da bi si lažje zapomnila besedilo, sem si na papir narisala skice ključnih dogodkov. Potem

sem samo pogledala na list in pripoved je stekla. Zdaj lahko pravljičice pripovedujem tudi v hrvaškem, italijanskem, angleškem, francoskem in španskem jeziku, seveda pa se moram prej dobro pripraviti. S kamišibajem sem se srečala leta 2014. Zvečer sem

se mimo Židovskega trga vračala od maše domov. Trg je bil poln ljudi, neka gospa me je prijazno povabila, naj sedem. In tako sem ostala na tem trgu kuhana in pečena še naslednje tri dni. Pripeljala sem še sosedine vnučke. Bila sem tako očarana, tako navdušena, kot že dolgo ne. Predstave so me popeljale nazaj v svet otroštva, v gledališče Tartini,

kjer smo si otroci ogledovali lutkovne predstave. Bilo je domače, veselo, prijazno, polno domišljije, zabavnih in tudi bolj resnih zgodb, lepih ilustracij. Tako sem se že naslednje leto udeležila festivala s kar štirimi kamišibaj zgodbami. Hvaležna sem Igorju Cvetku in Jeleni Sitar Cvetko za razumevanje, vedrino, odprtost, gostoljubnost, širokosrčnost, za vse njune spodbude in strokovne nasvete. Hvaležna sem tudi članom Slovenskega kamišibaj društva in drugim kamišibajkarjem, dragoceni in topli ljudje so. Moji prvi štirje kamišibaji so bili likovno bolj revni, reševalo me je, da sem tri ljudske istrske že večkrat pripovedovala. Zgodbo o svetem Juriju, ki reši Piran pred poplavo, pa sem si kar sama izmislila na podlagi ohranjenih drobcev stare lokalne ljudske legende. S kamišibajem se mi je odprl nov svet. Tudi svet nastopanja pod reflektorjem in pred množico neznanih ljudi, ki jim niti ne vidiš v oči. Nekatere zgodbe, ki sem jih izbirala ali sama ustvarjala na podlagi ljudskih, so bile zame zelo terapevtske. Kolikokrat sem jokala, ko sem se pripravljala na nastop. Vedno sem tudi mislila, da ne znam risati. Tako sem začela sestavljati kolaže. Uživam, ko izbiram papir, karton, blago, ptičja peresa, filc, čipke, nato strižem, sestavljam,

lepim, potem s flomastrom, barvico ali čopičem dodajam podrobnosti. Med ustvarjanjem ponavljam zgodbo, si predstavljam otroke ali odrasle, ki se bodo veselili smešne zgodbe, si izmišljujem podrobnosti, se domislím načinov, kako podati zgodbo. Tla so polna ostrižkov, na mizi pa so packe lepila in barve. Potem pometem sobo, spravim ostanke v koš, pospravim delovno mizo, operem čopiče, počakam, da se slike posušijo, in jih nesem skenirat. Moj butaj je malenkost manjši od običajnega, naredil mi ga je sosed po načrtu z interneta. Pole šeshamerja razrežem na kose, malce manjše od A3 formata, in tudi v tiskarno moram sporočiti mere, prilagojene mojemu lesenemu odru. Majhen je, ožji in lažji za prenašanje. In že lahko grem lahkih nog naokrog, s kamišibajem v svet. Tako sem s kamišibajem že nastopila v Italiji, Franciji, Beninu in Etiopiji. Otrokom iz sirotišnic v teh dveh afriških državah sem tudi prinesla v dar lesene butaje, ki jih je izdelal moj sosed, in nekaj kompletov slovenskih ljudskih zgodbic z ilustracijami in prevodi. Vesela sem, da lahko tudi v tujini predstavim naše slovensko pripovedno izročilo in s kamišibaj zgodbami razveselim otroke in odrasle.

Špela Pahor

JEZIKOVNICA (92)

Vladka Tucovič Sturman

Dvojina

Z dvojino v slovenščini je križ, to drži kot pribito in s tem nisem povedala nič novega – kajne da ne? Tako zelo smo ponosni nanjo, nikoli ne pozabimo omeniti, da je slovenščina eden redkih jezikov, ki jo sploh ima, po drugi strani pa se pogosto dogaja ne samo, da je sploh ne uporabljamo, temveč da je ne znamo uporabljati. Pa pri tem ne mislim samo na pripadnike najmlajše generacije.

Zdi se mi, da si, tako kot marsikaj v jeziku, tudi kategorijo dvojine pri samostalniki in glagolih razlaga vsak po svoje. Kaj imam tokrat v mislih? Izražanje spola v osebnih glagolskih oblikah. Oglejmo si primer. Kako bi na vprašanje, ali sta pripravljeni na novo šolsko leto, odgovorili dve učenki? Bi bilo prav, da bi odgovorili “sve” ali “sva”? Kaj pa učenki, ki bi ju vprašali, v kateri razred hodita, bi naj odgovorili, da bosta letos obiskovali prvi razred, z obliko “greve” ali “greva” v prvi razred? Marsikdo bi se najbrž odločil za prvo obliko, kajne? Verjetno zato, ker bi z oblikama “sva” in “greva” odgovorila učenca, torej dva pripadnika moškega spola. Resnica pa je, da je pravilna oblika tako za moški kot ženski spol tista, ki vsebuje na koncu a ali drugače: v prvi osebi dvojine se ženski in moški spol ne razlikujeta – tako dve učenki kot dva učenca ali učenec in učenka bi odgovorila: “sva”, “greva” ali “hodiva”, deklici torej, če bi se držali knjižne norme, ne bi odgovorili “sve”, “greve” in “hodive”.

Marsikdo bi temu dejstvu oporekal, v smislu, da v oblikah “sva” in “greva” tako za ženski kot moški spol potemtakem ne moremo vedeti, ali gre za dva moška ali dve ženski. Res je, tega iz te glagolske oblike ne moremo razbrati. Res pa je tudi, da obstaja

še kakšna normirana glagolska oblika, ki ne izkazuje spola, npr. vikanje. “A boste kavo”? Če slišimo to vprašanje, ne moremo vedeti, ali je bila nagovorjena ženska ali je bil nagovorjen moški. Tudi ne moremo vedeti, koliko je bilo nagovorjenih. Lahko samo eden ali ena, lahko pa dva ali trije ali več kot trije. Tudi dve osebi enakega ali različnega spola namreč v knjižni slovenščini vikamo izključno z drugo osebo množine moškega spola. Če bi namreč dve osebi, ki ju vikamo, nagovorili takole: “A bosta kavo?”, to sploh ne bi bilo vikanje, pač pa tikanje, kot bi dva otroka vprašali: “A bosta sok”?

Tudi pri knjižnem vikanju ne poznamo dvojine. Zakaj poudarjam knjižno oz. standardno vikanje? Zaradi preprostega razloga: ker v pogovorni slovenščini, še zlasti na Primorskem, obstaja t. i. polvikanje, ki pa spol razlikuje: “A boste spil kavo?”, “A boste spila kavo”? Verjetno se zaradi vpliva pogovornega jezika tudi v knjižni slovenščini pojavlja glagolska oblika, ki mi je bila izhodišče za tokratno Jezikovnico, namreč “sve” namesto “sva”. Taka oblika obstaja tudi v nekaterih narečjih, žal pa je v normirani standardni slovenščini – napaka.

O tem, da se nam namesto dvojine tako pri samostalniki kot glagolih pogosto vsiljuje množina, pa se tega sploh ne zavedamo, pa v naslednji Jezikovnici, do takrat pa prisrčen pozdrav!

Doc. dr. Vladka Tucovič Sturman na Oddelku za slovenistiko Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem (Koper) izvaja pravopisne in lektorske vaje. Jezikovna vprašanja, o katerih bi radi brali v Jezikovnici, ji lahko pošljete na e-naslov: vladka.tucovic@fhs.upr.si ali na uredništvo Novega glasu.

KULTURNI DOM Komigo: Radio Poper

Kabaretni večer v luninem svitu

Ko bi se moral začeti letošnji program trijezičnega festivala Komigo, se je zaradi širjenja epidemije covida-19 naenkrat prekinila vsa kulturna dejavnost. Z njo so "zamrznitev" doživeli tudi vse prireditve Komigo. Tako sta se glavna

konce in kraje, v koži razolikih likov, usmerjala poznana radijska kabaretna dvojica Boris Devetak in Boris Kobal. Njuna tarča so bile kulturna, pa tudi politična slovenska scena, pa še današnja družba, zlasti v zamejstvu, in kronična slovenska razklanost. Resnici na

intermezzi, ki jih je v razigrani živahnosti na klaviaturah izvajal tržaški glasbenik Aljoša Starc. Pred nastopom obeh Borisov je ženska vokalna skupina z Vrha postregla z ljudsko pesmijo. V gledališkem utrinku pa sta vaški klepetulji Dolka in Tonka izrekli nekaj

organizatorja, goriški Kulturni dom in kulturna zadruha Maja, odločila, da bosta program izpeljala vsaj delno v poletnih oz. jesenskih mesecih. Prvi tak komični večer je bil v petek, 31. julija 2020, na Vrhju Sv. Mihaela po hudem neurju, ki je zajel Goriško. V luninem svitu na jasnem nebu so na obširnem prostoru, na vrtu sedeža Kulturnega društva Danica, pod naslovom Radio Poper, švigale kabaretne puščice, ki jih je na razne

ljubo je bilo marsikaj že pregretega, slonečega na cenemem smehu, tako da se je ironična in satirična moč dialogov ali "samogovorov" precej zmanjšala. Očitno se s kabaretnima izvajalcema stara tudi dovtipna moč njunih satiričnih bodic. Še najbolj učinkoviti so bili morda songi, kot tisti o koronavirusu, ki nas še zmeraj pesti, zapeti na melodije znanih pesmi. Gotovo pa so bili najbolj privlačni glasbeni

"mastnih" na račun današnjega dogajanja, seveda tudi koronavirusa in ukrepov proti njegovemu širjenju ter telesne varnostne razdalje, ki nam jo ta okužba vsiljuje. Večer, na katerem se smeh ni ravno bučno oglašal, so priredili goriški Kulturni dom, kulturno društvo Danica z Vrha in sedež radiotelevizije Rai iz Trsta, pod pokroviteljstvom občine Sovodnje ob Soči in Dežele FJK.

IK

Po bistri Soči in modrem morju

Z regatami je zadišalo po normalnosti

V prejšnji številki smo obravnavali začetek treningov in tekmovanj v ekipnih športih pri nas, določeno normalizacijo razmer pa sta predstavljala v teh dneh dogodka, namenjena individualnim športnim

slovenskih športnih društev v Italiji. Netekmovalna regata je "zakon" za ljubitelje kajakaštva, ki jih od Gorice gor po Soški dolini ne manjka. Zanimivo, spust so letos opravili tudi športniki iz vrst naših goriških društev, ki

društev. Naslov je osvojila jadrnica Goofy za AIRC bratov Marca in Pietra Rocca Perellija. Čupin Drago Nudo s krmarjem Sebastianom Cettulom je zasedel končno peto mesto, s tem da so zadnji dan zaradi slabega vremena

panogam. Upamo seveda, da bo trajalo! Soška regata je steber čezmejnega povezovanja na Goriškem preko športa in ljubezni do narave. 35. izvedbe prijateljskega spusta od Solkana do Pevme se je v nedeljo ob ugodnem vremenu udeležilo kar 180 kajakašic in kajakašev. Organizatorji so, pod pokroviteljstvom obeh občin, Gorice in Nove Gorice – Kajakaški klub Soške elektrarne, Kajak klub Šilec, Športna zveza Nova Gorica in Združenje

gojijo čisto drugačne panoge. Pobuda pa je vsestransko uspela, v zadovoljstvo udeležencev in organizatorjev. Navsezadnje upravljanje take poplave kajakov po Soči ni majhna zadeva. Še pred tednom, ob prelomu med avgustom in septembrom, pa je Yacht club Čupa v Sesljanu priredil državno prvenstvo v monotipni klasi UFO 28. Po daljšem obdobju športnega mrtvila je bila to prva večja športna pobuda, ki jo je organiziralo katero od naših

zaključne plove odpovedali. Medtem optimisti in drugi mladi jadranci Čupe in Sirene pridno vadijo in nastopajo na državnih tekmovanjih po Italiji. Čeprav je pogojnik še dalje obvezen, pa ob posebnem protokolu za nastopajoče pri društvu Societa' velica Barcola Grignano urejujejo zadnje podrobnosti pred letošnjo 52. Barcolano za vsakoletni Jesenski pokal, ki bo v tržaškem zalivu v nedeljo, 11. oktobra.

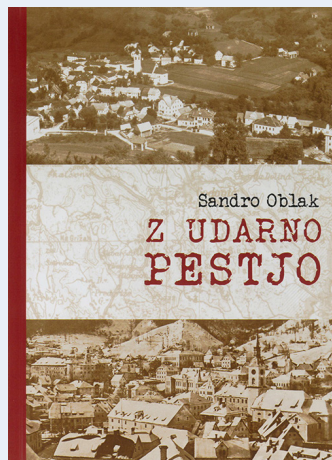
HC

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

Sandro Oblak: Z udarno pestjo

Zudarno pestjo je naslov knjige, ki je v teh dneh izšla pri Goriški Mohorjevi družbi. Njen avtor Sandro Oblak, zgodovinar mlajše generacije, je diplomiral na Filozofski fakulteti v Ljubljani s smeri zgodovina (Cerkljanska v letih 1918 do 1930), nato je magistriral še iz teme, na katero se nanaša pričujoča knjiga. Že s podnaslovom pričujočega dela, Odnos ljudske oblasti do resničnih in namišljenih domačih nasprotnikov na Idrijskem in Cerkljanskem (1943–1950), avtor prikaže tako geografsko kot časovno zamejitev, tj. Idrijsko in Cerkljansko v obdobju od druge polovice svetovne vojne do petletja po vojni, obdobje, ki ga zaznamuje silovit vzpon odporniškega partizanskega gibanja nasproti novi nemški okupacijski sili na eni ter povojno postopno integriranje v novo jugoslovansko socialistično

stvarnost na drugi strani. Pisec spremne besede dr. Boris Mlakar v svojem Predgovoru pravi: "Tematika te knjige, ki govori o odnosu partizanskih in povojnih

oblasti do domačih nasprotnikov, zahteva posebno previdnost in občutljivost pri razbiranju pravega poteka dogodkov ter njihovih vzročno-posledičnih povezav. Avtor je v tem pogledu pokazal,

rekli bi, zadostno mero rahločutnosti in predvsem poštenosti pri upoštevanju med seboj večkrat nasprotnojučih si virov". Osrednji del knjige je namenjen prav soočanju partizanske oblasti z vsemi domačimi nasprotniki in delovanju njenega represivnega aparata, s poudarkom na najbolj izpostavljenih "operacijah", vključno s t. i. gestapovsko zaroto in tragedijo v Cerknem pozimi 1944. Posebej pisec izpostavlja tudi stališče revolucionarnega vodstva do Cerkve in posameznih duhovnikov. "Raziskovalca mora pri njegovem delu gnati želja po resnicoljubnosti", pravi Oblak. "Cilj tega dela ni ovreči ali izničiti pozitivnih vidikov partizanskega boja, bolje je govoriti o dopolnitvi mozaika. Manjkali so namreč bistveni koščki, da bi bila slika dogajanja na

obravnavanem območju čim bolj popolna". In to je avtor opravil z izredno natančnostjo in strokovnostjo z raziskovanjem arhivskega gradiva, preverjanjem obstoječe literature, medvojnega in povojnega časopisja, predvsem pa na osnovi spominov in ustnih pričevanj. V tem delu spregovorijo tudi tisti, ki so bili v desetletjih po drugi svetovni vojni pahnjani na rob zgodovinske pozabe in označeni kot izdajalci, belogardisti, reakcionarji, kulaki, informburojevci itd., ki z besedami avtorja "Vsekakor imajo pravico, da tudi oni postanejo del naše preteklosti, kakršnakoli pač je".

Osrednji predstavitvi bosta potekali: v Bevkovi knjižnici v Cerknem v četrtek, 24. septembra, ob 19. uri in v Mestni knjižnici in čitalnici Idrija v sredo, 7. oktobra, ob 18. uri.

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

KNJIŽNA NOVOST!

Sandro Oblak
Z UDARNO PESTJO

Odnos ljudske oblasti do resničnih in namišljenih domačih nasprotnikov na Idrijskem in Cerkljanskem (1943-1950)

Na osnovi arhivskih virov in dragocenih ustnih pričevanj delo dopolnjuje mozaik slovenske polpretekle zgodovine na enem najbolj kočljivih ozemelj v najbolj spornem časovnem razdobju.

